

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ДУДОК АННА РОМАНІВНА

УДК 811.111: 81'373.611

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРЕФІКСАЛЬНІ ДІЄСЛОВА СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ**

(на матеріалі англомовних текстів)

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. Р. Дудок

Науковий керівник: **ГРИНЯ Наталія Олександрівна**, кандидат філологічних
наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

Львів – 2023

АНОТАЦІЯ

Дудок А. Р. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови: структурно-семантичні та прагматичні аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису (на матеріалі англомовних текстів).

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія». – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2023.

Дисертацію присвячено системному дослідженню продуктивних префіксальних словотвірних одиниць у площині їхніх структурно-семантичних і прагматичних аспектів, описано методологічну основу префіксальних дієслів, відібраних з гуманітарно-природничих англомовних текстів сучасної англійської мови. У науковій праці увагу зосереджено на аналізі структурних, семантичних, прагматичних та функціональних аспектів англійських префіксальних дієслів з германськими та романськими дієслівними префіксами, визначено напрями їх смислотвірного внутрішнього потенціалу, у семантико-структурній та функціонально-прагматичній реалізації.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, щоб визначити імпліцитне наповнення англійських префіксальних дієслів у напрямі від статичності до динаміки, виявити семантичні механізми смислотвірних процесів, які виконують функції термінотвірних моделей, що допомагають розкрити глибинні механізми семантики творення префіксальних дієслів у сучасних англомовних текстах. Актуальність наукової розвідки вбачається у тому, що процеси смислового наповнення виражаються розвинутою системою високопродуктивних дієслівних префіксів, тому потреба наукової розвідки зумовлена аналізом семантики префіксів та їхньої ролі у формуванні численних смислів у сучасних англомовних текстах гуманітарно-природничих наук.

Окреслене наукове дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних праць з лексикології, семасіології, когнітології на

виявлення мовних і позамовних чинників розвитку й функціонування словникового складу мови, фахової англійської, зокрема.

Матеріалом дослідження є префіксальні дієслова-терміни сучасної англійської мови обсягом 1550 одиниць, який охоплює сфери англійськомовних текстів (юридичної, економічної, філософської, історичної та журналістики), відібраних із англо-англійських авторитетних тлумачних словників, галузевих словників гуманітарно-природничого спрямування, енциклопедій, інтернет ресурсів тощо, відібраних для аналізу дефініцій префіксальних дієслів, їх семантичного та функціонального потенціалу у фаховій мові.

Методологія дослідження. Застосування базових семантичних категорій значення та смисли уможливило розуміння суті префіксального дієслова, враховуючи його спеціалізоване значення у процесі виявлення стабільного інваріантного значення префіксального дієслова у парадигматиці мови (статичі) та різних його семантичних змінних смислів у синтагматиці мовлення (динаміці). Методика значення-смысл, залучена у науковій праці, доводить, що дієслівний префікс завдяки системонабутих прототипних особливостей експлікує нові смисли дієслова, що дає змогу реципієнтам його глибше фахове розуміння та інтерпретацію у процесі комунікації спеціалістів. Методологічно й методично обґрунтовано, що смисл терміна композиційно формується з елементарних об'єднаних одна з одною сем, що утворюють певну структуру та привносять суб'єктивні аспекти значення відповідно до фахової мовної системи. Підсумовано, що процес породження різних смислів закладений в узагальнювальній природі префіксального дієслова, творчому абстрагованому процесі мислення, що уможливлює фахівцям адекватне спілкування.

Наукова новизна дисертаційної праці полягає у тому, що зазначене дослідження є науковим вектором комплексного дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської галузевої термінології у площині поєднання словотвірного аналізу й синтезу. Дослідження словотвірного, термінотвірного потенціалу префіксального фахового дієслова з погляду сучасних лінгвістичних парадигм ще не було предметом спеціального аналізу, зокрема у з'ясуванні

специфіки та тенденції англійського префіксального терміноутворення, яка за своєю семантичною зміною форми та змісту значення префіксів призводить до збагачення термінологічного фонду мови. Новим науковим підходом є те, що відібрані для аналізу дієслівні префікси розглядають як самостійну стабільну інваріантну одиницю із її автономним значенням, хоча традиційно префікси подаються окремо у словниках залежно від кореневого дієслова, як морфеми під впливом яких дієслово змінює смислове значення та отримує різноманітне смислове наповнення.

Однак в сучасному дієслівному словотворенні не розкрито сутності впливу префікса на численні смислові утворення значення дієслова, де головну увагу зосереджуємо на власному його стабільному значенні, ролі у породженні різних смислів фахового терміна. Наукова новизна дослідження визначена загальною спрямованістю сучасних термінознавчих досліджень на вивчення структурно-семантичної та лінгвопрагматичної організації префіксальних дієслів сучасної фахової англійської мови, а отже, полягає у системному підході до дослідження префіксального дієслова, що репрезентують терміносистему англомовних текстів гуманітарних і природничих наук. Висунуто ідею, що кожне префіксальне дієслово наповнює англомовний термін своїми особливими системо набутими властивостями для позначення спеціального поняття і входження у систему термінів.

У науковій розвідці вперше зроблено спробу дослідити префіксальне дієслово статично-динамічно, простежити як і конкретні та найзагальніші тенденції притаманні префіксальному дієслову як спеціальному термінологічному поняттю. Висловлено припущення, що значна кількість продуктивних префіксів запозичених і автохтонних, які використовуються для утворення нових англомовних термінів, спричинена значним розвитком галузевої термінології сучасної англійської мови, прагненням позначити та описати нові явища і процеси, які відбуваються у межах сучасної англомовної фахової мови.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що у роботі доповнено та розвинуто наукові уявлення про структуру, семантику та

функціонування префіксальних дієслів у сучасній англомовній термінології гуманітарно-природничого спрямування. Теоретична значущість дисертації полягає у розширенні теоретичної та емпіричної бази дослідження структурної семантики та прагматики префіксального дієслова.

Теоретичним опертям дослідження слугують праці з деривації, методу «значення-смысл» (С. О. Гурський, 1974), семіотики та інформатики, префіксації, словотвору, термінознавства, семантичних трансформацій та когнітивних механізмів термінотворення, дієслівного префіксального смислотворення (Г. Фреге: «Смысл і денотат»), метафоризації, метонімії, семантичної неології тощо. Зроблено певний теоретичний внесок до таких галузей сучасної англістики як: лексикологія, словотвір, галузеве термінознавство, семантика та функціонування префіксального дієслова у сучасних спеціальних англомовних текстах.

Обрання префіксального дієслова у функції спеціального термінотвірного компонента як об'єкта дослідження зумовлено тим, що ця частина мови є невід'ємним компонентом забезпечення повноцінного функціонування англомовної гуманітарно-природничої термінології. Виявлення комплексу словотвірних, термінотвірних, структурно-семантичних і функціональних чинників засвідчують їхній вплив на формування сучасної англомовної терміносистеми, яка утворена на основі дієслівної лексики германського та романського походження, на її словотвірний потенціал, продуктивні способи та засоби його реалізації.

Зібраний та проаналізований емпіричний матеріал дає підстави дійти теоретичного висновку про те, що у сучасних англомовних текстах простежується тенденція до зменшення ролі романських і зростання ролі германських дієслівних префіксів у галузевому термінознавстві, зокрема. У дисертації висунуто гіпотезу про те, що смисл префіксального дієслова є результатом творчого акту мислення, тобто поєднання двох різнопланових семантичних компонентів: змінного маркованого члена семантичної опозиції у плані синтагматики мовлення і його маркера інваріантного значення у парадигматиці мови.

Практична цінність дисертаційних результатів полягає у можливості використовувати її основні положення й ілюстративний матеріал у навчальному процесі, зокрема: у курсах, лекцій з лексикології, спецкурсу словотвору сучасної англійської мови, галузевому термінотворенні, укладенні тлумачних словників із спеціальних галузей тощо. Аналіз смислових кореляцій між структурно-семантичними зв'язками префіксальних дієслів, описаних у науковій праці, може знайти застосування у практичному викладанні фахової англійської мови щодо розуміння семантичного наповнення префіксальних дієслів та їх окремих значень у фаховому аспекті, виявлення закономірностей семантичного потенціалу префіксів та їх спеціального смислотворення. Практичне використання вбачаємо у викладанні англійської фахової мови, що, без сумніву, підвищить ефективність засвоєння спеціальної лексики, важливої для розуміння спеціальних текстів англійської мови. Укладені додатки можна використати як довідниковий матеріал, вичерпну картотеку прикладів префіксальних дієслів, функціонально-сміслове розрізнення префіксів у корпусах та інтуїтивному узусі сучасної фахової англійської мови. Практична цінність дисертації полягає також у використанні її основних тверджень у навчальному процесі, зокрема у курсах з лексикології, спецкурсах із словотвору галузевої термінології. Аналіз семантичного наповнення префіксів та їх словотвірного потенціалу, практичне використання у викладанні англійської спеціальної мови, без сумніву, підвищить ефективність засвоєння фахової лексики та адекватного розуміння сучасних англомовних текстів.

Укладені реєстри префіксів, у перспективі, вбачаємо як подальше доповнення комплексного вивчення префіксальних термінів сфери спеціальних наук. Перспективним вбачається установлення концептуальних структур, які визначають специфіку словотвірних процесів в англомовних термінологічних системах та порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських мовах. Вбачаємо, що, використана, у науковій праці, методика дослідження допоможе всебічно охопити лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні аспекти інших фахових мов у різних національних варіантах сучасної англійської мови.

У першому розділі ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ проаналізовано підходи та напрями вивчення префіксальних дієслів у системі мови та мовлення, описано результати отримані іншими дослідниками, критично опрацьовано теоретичні праці з тематики дослідження, подано загальні та прогностичні особливості запропонованої у дисертації моделі дослідження префіксального дієслова. Висвітлено базові теоретичні категорії, поняття семантики та семасіології префіксальних дієслів сучасної англійської мови, окреслено основні етапи покрокового аналізу фактичного матеріалу сучасних англійських текстів. Окрім описаних методів аналізу, використано методику «значення-смысл», яка передбачає виокремлення стабільного інваріантного компонента у системі мови (парадигматиці) та змінного смислу в системі мовлення (синтагматиці).

У другому розділі СТРУКТУРНІ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ досліджено процеси формування семантики префіксальних дієслів, вивчено роль дериваційного потенціалу префіксальних дієслів сучасної фахової англійської мови, висвітлено інноваційну семантику спеціальної сфери префіксальних дієслів, проаналізовано запозичені форманти префіксальних дієслів у сучасних англійських текстах.

У третьому розділі МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СМИСЛІВ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ подано результати дослідження щодо засобів і способів вираження смислів англійських префіксальних дієслів, розглянуто різні аспекти їх полісмысловості й омонімізації, апробовано застосування методики «значення-смысл» на процесах термінологізації та метафоризації префіксальних дієслів, акцентовано увагу на ключовій ролі узагальненого інваріанта і змінних смислів у з'ясуванні глибинної семантики метафори у сучасній фаховій підмові.

Ключові слова: префіксація, префіксальні дієслова, смислотворення, значення, смысл, дериваційний потенціал, інноваційна семантика, запозичені форманти, парадигматика, синтагматика, метафоризація, метонімія, галузеві терміносистеми, функція, інформаційне значення.

ABSTRACT

Dudok A. R. Prefixed verbs of the modern English language: structural-semantic and pragmatic aspects. – Qualifying scientific work on manuscript rights (on the material of modern English texts).

Dissertation for obtaining the scientific degree Doctor of Philosophy on the specialty 035 “Philology”, field of knowledge 03 “Humanities” – Ivan Franko Lviv National University. – Lviv, 2023.

The dissertation is devoted to the systematic study of productive prefix word-forming units, the methodological basis of prefix verbs selected from modern English texts is described. In the scientific work, attention is focused on the analysis of structural, semantic, pragmatic and functional aspects of English prefix verbs with Germanic and Romance verb prefixes, the directions of their meaning-making latent potentials in the semantic structure of English prefix verbs are determined.

The relevance of the research topic is to determine the implicit content of English prefix verbs in the direction from statics to dynamics of meaning-making processes, which perform the functions of syntactic models that allows to reveal the deep mechanisms of the semantics and creation of prefix verbs in the modern English sphere. The relevance of scientific research lies in the fact that the processes of semantic diversification is expressed by a developed system of productive verb prefixes, therefore the importance of such research is due to the analysis of the prefixes semantics and their role in the formation of numerous senses in modern specialized texts.

The outlined scientific research is determined by the general direction of modern linguistic works in lexicology, semasiology, and cognitology to identify linguistic and non-linguistic factors in the development and functioning of the language vocabulary professional English, in particular.

The material of the study is the prefix verbs of the modern special English language in the amount of 1550 units, which covers the fields of English special texts (law, philology, history and journalism), selected from traditional English-English authoritative explanatory dictionaries, sectoral dictionaries of the humanities and

sciences, encyclopedias, Internet resources etc., selected for the analysis prefixed verbs' definitions, their semantic and functional potential in the professional language.

Research methodology. The application of the basic semantic categories of meaning and senses made it possible to understand the essence of the prefix verb, itself, including its specialized meaning in the process of identifying the stable invariant meaning of the prefix verb in language paradigmatics (statics) and its various semantic variable senses in speech syntagmatics (dynamics). The research methodology proves that the verb prefix, thanks to its system-acquired prototypical properties, explains the new meanings of the verb, which allows its recipients a deeper professional understanding and interpretation in the process of communication. In our understanding, meaning consists of elementary words combined with each other, which form a certain structure and bring subjective aspects of meaning according to the linguistic system. The very process of generating different meanings is embedded in the generalizing nature of the prefix verb, a creative abstract thinking process that enables specialists the proper understanding.

The scientific novelty of the dissertation consists in the fact that the mentioned study is a direction of comprehensive research of prefix verbs in modern English branch terminology in the plane of combination the word-formation analysis and synthesis. The study of the word-forming potential of a prefixed professional verb from the point of view of modern linguistic paradigms has not yet been the subject of a special analysis, in particular, in clarifying the particular and trends of English prefix term formation, which, due to its semantic change in the form and meaning of prefixes, lead to the enrichment the vocabulary of the language. A new scientific approach is that the verb prefixes selected for analysis are considered as an independent stable invariant unit with its own meaning, although traditionally they are presented separately in dictionaries depending on the root verb, as morphemes under the influence of which the verb changes its semantic meaning and receives various lexical content and senses.

However, in modern verb word formation, the essence of the prefix effect on its semantic meaning is not revealed, where the main attention is focused on the stable generalized meaning of the prefix, its role in generating different senses of the modern

English term. The scientific novelty of the study is determined by the general focus of modern terminological research on the study of the structural-semantic organization of prefixed verbs of modern English texts, and therefore consists in a systematic approach to the study of prefixed verbs that denote the terminological sphere. The idea is put forward that each prefix verb fills the special term with its inner system-acquired properties to denote a special concept entering into the system of terms.

For the first time, in the scientific research, an attempt was made to investigate the prefix verb in a static-dynamic direction, to trace both specific and the most general trends inherent in the prefix verb, as a special terminological concept. It is suggested that a significant number of productive prefixes, both borrowed and own ones, used for the formation of new terms, is caused by the significant development of the branch terminology of the modern English language, marks and describes new phenomena and processes that occur within the modern English professional language.

The theoretical significance of the dissertation research is that the work has supplemented and developed scientific ideas about the structure, semantics and functioning of prefixed verbs in modern English special texts. The theoretical significance of the dissertation lies in supplementing the theoretical and empirical base of research on the structural semantics and pragmatics of the prefix verb.

The theoretical basis of the research lies on derivation, the 'meaning-sense' method (S. O. Gursky, 1974), semiotics and computer science, prefixation, word formation, terminology, semantic transformations and cognitive mechanisms of term formation, verb prefixed meaning formation (G. Frege: 'Meaning and Denotation'), metaphorization, metonymy, semantic neology etc. A certain theoretical contribution has been made to such branches of modern English studies as lexicology, word formation, branch terminology, semantics and functioning of the prefixed verb in modern specialized English texts.

The choice of a prefixal verb in the function of special terms as an object of research is due to the fact that this part of the language is an integral component of ensuring the full functioning of special terminology. The identification of a complex of word-forming, structural-semantic and functional factors testifies to their influence on

the formation of the modern English-language terminology system, which is formed on the basis of the verbal lexicon of Germanic and Romance origin, on its word-forming potentials, productive methods and means of its implementation.

The collected and analyzed empirical material gives grounds for reaching a theoretical conclusion that in modern English special texts there is a tendency to decrease the role of Romance and increase the role of Germanic verb prefixes in branch terminology, in particular. The dissertation puts forward the hypothesis that the meaning of a prefixed verb is the result of a creative act of thinking, that is, the connection of two diverse semantic components: a variable marked member of the semantic opposition from the level of speech syntagmatics and its marker of invariant meaning from the paradigmatic level of language.

The practical value of the dissertation results lies in the possibility of using its main provisions and illustrative material in the educational process, in particular in courses, lectures on lexicology, a special course on the word structure of the modern English language, special terminology, in compiling explanatory dictionaries of special texts etc. The analysis of the semantic relations between the structural-semantic connections of the prefix verbs described in the scientific work can be used in the practical teaching of the English language in terms of understanding the semantic essence of prefix verbs and their individual senses in a professional aspect, identifying patterns of the semantic potential of prefixes and their special senses-making. We can see practical use in the teaching of professional English which undoubtedly increase the effectiveness of learning special vocabulary that is important for understanding modern special English texts. Analysis of the semantic content of prefixes and their word-forming potential, practical use in teaching English special language, undoubtedly, will increase the effectiveness of learning vocabulary and adequate understanding of special branch terminology.

In the future, registers of prefixes are concluded, which we see as a further comprehensive study of prefix terms in the field of modern English texts. The establishment of conceptual structures that determine the specificity of word-forming processes in English-language terminological systems and the comparison of resources

and means of term formation in other Germanic languages is also considered as promising. We see that this method will enable a comprehensive study of the linguistic-cultural and linguistic-pragmatic aspects of other professional languages in various national variants of the modern English language.

In the first chapter, **THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF THE RESEARCH**, the approaches and directions of the prefix verbs study in the language and speech system are analyzed, the results obtained by other researchers are described, theoretical works on the subject of the study are critically elaborated, and the general and prognostic features of the prefix verb research in the dissertation are presented. The basic theoretical categories, concepts of semantics and semasiology of prefixed verbs in modern English texts are highlighted, the main stages of the step-by-step analysis of actual material in the fields of special terminology are outlined, in addition to the described number of analysis methods, the ‘meaning-sense’ methodology is used, which involves the isolation of a stable invariant component in the language system (paradigmatics) and variable senses in the speech system (syntagmatics).

In the second chapter, **STRUCTURAL AND LEXICO-SEMANTIC PARAMETERS OF PREFIXED VERBS**, the processes of forming the semantics of prefixed verbs are studied, the role of the derivational potential of prefixed verbs in modern professional English texts is studied, the innovative semantics of the special sphere of prefixed verbs is highlighted, borrowed formants of prefixed verbs in modern English are also analyzed.

In the third chapter, **LANGUAGE MEANS OF EXPRESSING THE SENSES OF PREFIXED VERBS OF THE MODERN ENGLISH LANGUAGE**, the results of research on the means and ways of expressing the senses of English prefixed verbs are presented, various aspects of polysemanticity and homonymization of prefixed verbs are considered, the methodology involved in the processes of terminization and metaphorization of prefixed verbs is tested, attention is paid to the key role of invariant in clarifying the deep semantics of a metaphor in a special English texts.

Key words: prefixation, prefixed verbs, sense-forming, meaning, sense, derivational potential, innovative semantics, borrowed formants, paradigmatics, syntagmatics, metaphorization, metonymy, branch terminologies, function, informational meaning.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Дудок А. Р. Семантика однозначних та багатозначних префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. м. Одеса. Випуск 43. Том 2. С. 98–101.
2. Дудок А. Р. Словотвірна семантика префіксальних дієслів – термінів гуманітарної сфери: Теоретичний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. м. Київ. Том 30(69). № 4. Част. 2. С. 41–45.
3. Дудок А. Р. Методологічні засади дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. м. Ужгород, Випуск 13. Том 2. С. 58–63.
4. Дудок А. Р. Дериваційний та смислотвірний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської. *Іноземна філологія*. 2020. м. Львів, Випуск 133. С. 89–96.
5. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова англійської мови: Сучасні лінгвістичні парадигми. *Нова філологія*. 2021. м. Запоріжжя. Том 1. № 81. С. 117–122.
6. Дудок А. Р. Англійські префіксальні дієслова: семантичні трансформації та когнітивні механізми. *Науковий вісник ХДУ. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2021. м. Херсон. №1. С. 23–30.
7. Дудок А. Р. Інноваційна семантика префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2022. м. Харків. №90. С. 18–2.

8. Дудок А. Р. Синонімічно-антонімічна парадигма префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2021. м. Острог. Вип. 12(80). С. 7–9.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

9. Dudok A. Means and methods of expressing the senses in English prefixal verbs // Scientific journal of Polonia University. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnei*. 2020. № 42 NR 5. P. 19 – 25.
10. Дудок А. Р. Запозичені префіксальні форманти у дієсловах сучасної англійської мови // *Scientific Journal of Science and Education. A New Dimension. Philology*, IX (74), Issue: 251, 2021 Apr., P. 16–20.

Тези доповідей на наукових конференціях:

11. Дудок А. Р. ‘Phenomenon of Bilingual Vagueness’. *Сучасний вимір філологічних наук*. ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС»»: Зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 19 – 20 липня 2019 р. С. 70–74.
12. Дудок А. Р. Типові моделі відтворення смислів префіксальних дієслів засобами англійської мови. *Розвиток філологічних наук: Європейські практики та національні перспективи*. Центр філологічних досліджень: Зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 25–26 жовтня 2019 р. С. 79–81.
13. Дудок А. Р. Семантика англійських префіксальних дієслів у гуманітарних науках. *Сторіччя від дня народження С. О. Гурського*: Тези доп. щорічної звітної проф.-викл. конф., присв. сторіччю від дня народження С. О. Гурського, м. Львів, 6 лютого 2020 р. С. 63–65.
14. Дудок А. Р. Теорія та методика дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Перспективні напрямки розвитку економіки, підприємництва та права в умовах інтеграційних процесі*: Зб. тез доп. наук. конф. проф.-викл. складу та аспірантів ЛТЕУ, м. Львів, 10–11 березня 2020 р. С. 358–360.

15. Дудок А. Р. Дери́ваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Міжнародний центр науки і досліджень*: Зб. тез доп. міжнар. наук.- практ. конф. «Пріоритетні напрями наукових досліджень», м. Київ, 12–13 жовтня 2020 року. С. 55–56.
16. Дудок А. Р. Словотвірний потенціал англійських префіксальних дієслів. *Львівський науковий форум*: Зб. матеріалів доп. учасн. міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасної науки та освіти». Львів, 9–10 листопада 2020 р. С. 41–42.
17. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови. *Світла пам'ять професора Р. С. Помірка*: щорічна звітна проф. викл. конф. Львів, 4 лютого 2021 р. С. 64–66.
18. Дудок А. Р. Інтерференція і асиміляція дієслівних формантів у сучасну англійську мову *International Interdisciplinary Conference: "Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today"*. Київ, 7–8 травня 2021 р. С. 125–126.
19. Дудок А. Р. Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення*: міжн. щорічна конф. тез доп. ЛТЕУ. Львів, 2–3 червня 2021 р. С. 360 – 362.
20. Дудок А. Р. Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Світла пам'ять Кусько Катерини Яківни*: щорічна звітна проф.-викл. конф. тез доп. Львів, 6 лютого 2022 р. С. 75–76.
21. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови: механізми утворення інновацій. *Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція присвячена 125-річному ювілею кафедри французької та іспанської філології*. Львів, 1–2 лютого 2023 р. С. 69–71.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ	30
1.1. Теоретичні засади дослідження префіксальних дієслів.....	30
1.2. Теоретичні поняття словотвірної семантики та семасіології префіксальних дієслів.....	43
1.3. Методологія, методика та методи дослідження	52
1.4. Етапність аналізу досліджуваного матеріалу	61
<i>Висновки до розділу 1</i>	64
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ	
ПАРАМЕТРИ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ	68
2.1. Формування семантики префіксальних дієслів	68
2.2. Дериваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови.....	76
2.3. Інноваційна семантика префіксальних дієслів сучасної англійської мови.....	84
2.4. Запозичені префіксальні форманти у дієсловах сучасної англійської мови.....	92
<i>Висновки до розділу 2</i>	105
РОЗДІЛ 3. МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СМИСЛІВ	
ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	109
3.1. Засоби та способи вираження смислів англійських префіксальних дієслів.....	109

3.2. Префіксальний інвентар сучасної фахової англійської мови.....	113
3.3. Полісмисловість та омонімізація префіксальних дієслів	117
3.4. Термінологізація та метафоризація префіксальних дієслів.....	125
3.4.1. Роль метафори та метонімії у формуванні префіксальних дієслів –термінів	129
3.4.2. Творення нових значень та смислів префіксальних дієслів	135
<i>Висновки до розділу 3</i>	137
ВИСНОВКИ.....	142
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	148
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	182
ДОДАТКИ.....	185
Додаток А. Реєстр високопродуктивних досліджуваних префіксів сучасної англійської мови	185
Додаток Б. Англо-український глосарій префіксальних дієслів–термінів гуманітарних та природничих наук	190
Додаток В. Смысловірна парадигма дієслівних префіксів – термінів гуманітарних та природничих наук.....	198
Додаток Г. Список опублікованих праць за темою дисертації	209

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Словники та корпуси

BNC: British National Corpus

CD: Cambridge Dictionary

CDL: Collins Dictionary of Law

CDO: Cambridge Dictionary Online

COCA: Corpus of Contemporary American English

DAI: Dictionary of American Idioms

OID: Oxford International Dictionary

LDCE: Longman Dictionary of Contemporary English

SD: Scribner Dictionary

OED: Oxford English Dictionary of New Words

OALD: Oxford Advanced Learner's Dictionary

COD: The Concise Oxford Dictionary of Linguistics

ODEE: The Oxford Dictionary of Etymology

ELD: Electronic Lexical Database

MWO: Merriam – Webster Online

RIT: Roget's International Thesaurus

WND: Webster's New Explorer Dictionary & Thesaurus

ВСТУП

Вивчення семантики мовних одиниць як одного з найактуальніших напрямів лінгвістичних учень ґрунтується на аналізі семантико-структурних і функційно-прагматичних параметрах, що уможливають зрозуміння усього потенціалу семантики, його латентних віртуальних смислів.

Англійська мова містить потужний лексичний пласт для комплексного лінгвістичного дослідження, яке у площині термінотворення має за мету виявити їх загальні закономірності та відмінності. У науковій праці стверджується, що процеси утворення префіксальних дієслів структурно та семантично мотивовані твірними основами кореневих дієслів романо-германського походження. Ключова мета наукового дослідження – з'ясувати перспективи сучасних лінгвістичних парадигм, морфологічних особливостей префіксальних дієслів у процесі словотворення в англійськомовних текстах. Зазначається, що морфологічний спосіб творення є одним із основних джерел поповнення лексичного фонду англійських префіксальних дієслів. Розкрито сутність впливу префікса на його семантичне значення, де основна увага зосереджена на внутрішньому значенні префікса, його ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова. Проведено системний аналіз потенційного префіксального дієслівного словотворення у площині огляду сучасних парадигм префіксотворення англійських дієслів в англійськомовних текстах. Зроблено спробу дослідити префіксальне дієслово в статичному та динамічному аспектах, простежити його специфічні та загальні тенденції, властиві префіксному дієслову. Припускається, що значна кількість продуктивних префіксів, запозичених і автохтонних, використовується для утворення нових спеціальних термінів, зумовлена значним розвитком галузевої гуманітарної термінології сучасної англійської мови, прагненням позначити й описати нові явища та процеси, що функціонують у межах англійської професійної мови. У дослідженні увага акцентується на тому, що префіксальні дієслова постійно виникають у процесі динамічного розвитку науки та науково-технічного прогресу, загалом.

У дослідженні застосовано методологію виокремлення узагальненого інваріанта та змінних смислів, яка базується на основних принципах теорії фонологічних опозицій, що виражає категоричні вимоги протиставлення тотожних об'єктів за їх диференційними ознаками, а також теорії «система і структура». Концептуальний аналіз фактологічного матеріалу виявив системний підхід до розвитку префіксальних дієслів та їх імпліцитного наповнення у сфері спеціальної англomовної термінології.

У дисертаційному дослідженні описано характеристику продуктивних префіксальних словотвірних одиниць, опираючись на методологічну основу аналізу. У науковій праці префіксація аналізується не лише як один із продуктивних способів слово і термінотворення, що визначається переліком дієслівних префіксів, а як потенційний засіб прагматичного та функціонального вияву сучасної англійської термінології. У науковій розвідці висвітлено структурну, семантичну, прагматичну та функціональну організацію англійських префіксальних дієслів германського та романського походження, визначено напрями реалізації їхніх словотвірного та смислотвірного потенціалу, які імпліцитно закладені в англійських префіксах. На базі дослідження аналізованого префіксального фонду, з'ясовано шляхи формування сучасної англomовної гуманітарної терміносистеми, що формується на підставі германського та романського походження, висвітлено їх продуктивні шляхи та засоби творення. У дослідженні висунуто переконливу ідею, що домінуючою словотвірною одиницею є префікс, який впливає на значення основи дієслова та традиційно визначається як обов'язкова, постійна структурна компонента. Відтак префіксальне дієслово у функції англійського терміна наповнює його особливою семантикою, позначаючи спеціальний термін і входить у систему термінів професійної сфери. Так само стверджується, що англійські префіксальні дієслова у функції гуманітарних термінів характеризуються семантичними явищами полісемії, синонімії та антонімії.

Перспективним напрямом подальших досліджень є комплексний аналіз префіксальних дієслів шляхом поєднання словотвірного аналізу та синтезу.

Подальше вивчення передбачає аналіз префіксальних дієслів у когнітивному, парадигматичному та функціональному аспектах, не лише на загальномовному й галузевому виявах. Актуальним вивченням префіксальних дієслів передбачає установлення концептуальних структур, що визначають специфіку словотвірних процесів в англійських термінологічних системах та спеціальних текстах.

Дослідження виконано на рівні з'ясування генези префіксального дієслова–терміна. Теоретичне підґрунтя аналізу – праці українських і зарубіжних філологів. Дослідження англійських префіксальних дієслів, які виконують функції термінів, базується на поєднанні морфологічного, ономазіологічного та семасіологічного підходів з урахуванням етимологічної класифікації префіксів, відповідно до якої виділяються германські й романські дієслівні префікси. Зроблено акцент на тому, що префікси є головною словотвірною одиницею, яка традиційно визначається як стабільна структурна частина, що є засобом вираження його латентного значення та входить до складу всіх його численних смислів префіксального дієслова як терміна спеціальної сфери.

Зазначається, що префікс і префіксація дієслів сучасної англійської мови були об'єктом особливої уваги таких мовознавців: Ю. А. Зацний, О. О. Земська, В. К. Зернова, В. Г. Костенко, О. С. Кубрякова, К. А. Левковська. Словотвірний аналіз і синтез своїм кінцевим завданням передбачають виявлення продуктивності моделей префіксальних дієслів і співвідносних з ними похідних термінів у сучасній англійській терміносистемі. Продуктивність префіксальних дієслів визначається загальною кількістю дериватів, які виникли за певною моделлю протягом її функціонування у мові (П. М. Карашук, О. Д. Мешков, А. Б. Павлюк, В. І. Пушкар, Ч. Хокетт (Ch. Hockett)). Вивчення термінології, в арсеналі якої перебувають префіксальні дієслова як прошарок спеціальної лексики, потребує з'ясування мовного механізму та ілюстрації того, як термін корелює з загальноповиваним дієсловом, а водночас реалізує смислотвірний потенціал в англійських спеціальних текстах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, які виконуються на

кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів, факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. «Структурно-семантичні і функціональні характеристики іноземномовної термінології» (державний реєстраційний номер: 0121U110557, термін виконання 2021-2024 рр.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 77/11 від 27.11.2019 р.

Мета дослідження полягає у тому, щоб комплексно проаналізувати семантичну структуру й функціонування префіксального дієслова, терміна в англійських текстах гуманітарних і природничих наук, виявити його смислове наповнення у спеціальній сфері.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- здійснити критичний аналіз теоретичної літератури з тематики дослідження, простежити еволюцію поглядів на термін спеціальності;
- з'ясувати історію підходів до вивчення у спеціальній сфері термінотвірного потенціалу префіксального дієслова;
- окреслити критерії семантичних категорій «значення і смисл» терміна—дієслова у лексикографічних джерелах та англійських спеціальних текстах з подальшим виявленням їхніх численних смислів;
- виявити загальні ознаки як компоненти інваріантного значення терміна, визначити їхню роль у формуванні диверсифікації смислів;
- простежити лінгвальний механізм співвідношення того самого терміна—дієслова з різними кореляціями в англійському спеціальному формативі;
- констатувати відмінності смислів префіксальних дієслів у функції термінів за їх диференційними семами;
- виявити основні концептуальні групи префіксальних дієслів термінів і з'ясувати співвідношення між ними у спеціальній галузевій підмові.

Об'єкт дослідження – префіксальні дієслова сучасної англійської мови в англійських спеціальних текстах.

Предметом дослідження є з'ясування семантичної сутності префікса, його дериваційний і смислотвірний потенціал породження варіативності смислів

префіксального дієслова як терміна у спеціальних науках, виявлення внутрішніх семантичних трансформацій і когнітивних механізмів префіксальних дієслів.

Практична цінність роботи полягає у можливості використовувати її основні положення й ілюстративний матеріал у навчальному процесі, зокрема у курсі лекцій з лексикології, спецкурсу словотвору сучасної фахової англійської мови, в укладанні галузевих тлумачних словників. Аналіз смислових нюансів між структурно-семантичними зв'язками префіксальних дієслів–термінів, описаних у науковій праці, може знайти застосування у практичному викладанні англійської мови для спеціальних цілей (ESP). Виявлення глибинного семантичного наповнення префіксів, їх словотвірного, термінотвірного та функціонального потенціалу дає змогу практичного їх використання у викладанні англійської фахової мови, що без сумніву підвищить ефективність навчання спеціальної лексики, що важливо для розуміння сучасних англомовних текстів фахівцями. Перспективний напрям подальших досліджень вбачаємо в комплексному вивченні префіксальних термінів фахової мови шляхом поєднання словотвірного аналізу й синтезу. Актуальним вбачається також установлення концептуальних структур, що визначають специфіку словотвірних процесів в англомовних термінологічних системах та порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських мовах. Задіяна в дисертаційному дослідженні методика, на наш погляд, сприятиме усебічному дослідженню лінгвокультурологічних та лінгвопрагматичних аспектів фахових мов у різних національних варіантах сучасної англійської мови.

Теоретичною базою дисертації та загальною методологією дослідження є «традиційні» та сучасні методи дослідження, що дають змогу виявити закономірності і властивості структури, семантики та функціонування префіксальних дієслів у спеціальних англомовних текстах. Зокрема, базові методологічні засади концепції «значення–смысл» застосовано для розмежування різних змістів того самого префіксального дієслова – терміна на різнопланові компоненти: інваріантний, семантичний компонент у парадигматиці мови та його змінних смислів у синтагматиці мовлення. Методики компонентного аналізу та

семантичних опозицій слугують засобами виокремлення узагальненого інваріантного значення та диференційних змінних сем. Для подальшої декомпозиції семантики терміна на ще дрібніші елементи – наносмисли – запропоновано новий метод наноаналізу (подальшого процесу поділу семи). Як допоміжні дослідницькі методи в науковій праці застосовують прийоми лінгвістичного спостереження, аналіз словникових дефініцій, класифікацію та систематизацію термінів.

Теоретичною базою дисертаційної праці слугували: методика С. О. Гурського «значення – смисл», праці з деривації (П. М. Карацук, О. Д. Мешков, А. Б. Павлюк, В. І. Пушкар, Ч. Хокетт (Ch. Hockett), префіксації Е. Еббот (E. Abbot), 1966; Е. Кубрякова, 1974; В. Каліущенко, 1994; В. Пушкар, 2002; Т. Сакал, 2004 та інші), словотвотвору (З. А. Харитончик; О. С. Кубрякова; Ю. А. Зацний та інші), терміносистеми (Е. Н. Бортничук, І. В. Василенко, Л. П. Пастушенко; Н. С. Дементьєва (Н. С. Дементьева), лінгвістики Г. Марчанд (H. Marchand): «The Categories and Types of Present-Day English Word-formation» 1960), семантичних трансформацій та когнітивних механізмів творення (О. Гапченко, В. В. Левицкий, Г. Фреге та інші), дієслівного префіксального смислотворення (Н. Д. Арутюнова, О. Кримець, Д. А. Леонтьєв та інші), смислу (Г. Фреге: «Смисл і денотат»), метафоризації (Н. Д. Арутюнова, 1990; Дж. Лакофф; М. Джонсон 1980; М. Блек (M. Black), 1979), метонімії (А. А. Тараненко, 2004), неологізації (В. Д. Бояркіна; Л. Клименко, В. Д. Бялик, В. І. Заботкіна (В. И. Заботкина), Ж. В. Колоїз, А. Е. Левицький), семантичної неології (Н. П. Тропіної, А. В. Янкова).

Положення, які винесено на захист:

1. Префіксація, тобто утворення дієслів, у тім числі і термінів, за допомогою префіксів є найпродуктивнішим способом поповнення нових термінологічних одиниць сучасної фахової мови. Трактуюмо префікс як високoderиваційну морфему, що передує кореню, впливає на семантику його значення як структурна

компонента, виконує ключову роль у породженні численних фахових термінів у сучасних англомовних текстах.

2. Комуникативна система загальноживаної та фахової мови наповнює форму префіксального дієслова–терміна однозначним зв'язком з узагальненим знаковим значенням і на його основі диференційними зв'язками і відношеннями з іншими дієсловами в лексико-семантичній системі – синонімами, антонімами, омонімами тощо.

3. Система спеціальних термінів наповнює тотожне дієслово–термін тісним зв'язком з однією спеціальною інгерентною семою (на його основі) диференційні семи і які корелюють з відношеннями з іншими термінами у межах однієї англомовної терміносистеми.

4. Префіксальне дієслово–термін володіє особливими системонабутими властивостями – позначати одне і тільки одне поняття, диференціювати його від інших понять на тій самій системі понять.

5. Семантична структура терміна – це потужний системотвірний зв'язок, його семантики змістом спеціального поняття у цій системі. Системотвірний зв'язок експлікується у тому, що під час зміни елементів системи або змісту позначеного ним поняття, зв'язки між ними і відношення диференціації у межах однієї системи залишаються стабільними, інваріантними.

6. Словотвірний потенціал основ термінів–префіксів визначається їхньою семантичною та словотвірною структурою, характером і походженням термінотвірних компонентів, наявністю відповідних лексичних і семантичних ніш у терміносистемі, низкою словотвірних засобів конкретної фахової мови та загальномовними тенденціями.

7. Основні напрями функціонування термінів сучасних англомовних текстів з позицій парадигматики, синтагматики та епідигматики експлікуються на рівні подальшої декомпозиції семи наносмислів, виражених термінотвірною продуктивністю стабільного семантичного інваріантного компонента. Термін із високим ступенем абстрагованості сприяє його інтердисциплінарному статусу. Метафоризація та метонімізація забезпечують високий ступінь термінологізації

загальноживаного та спеціального префіксального дієслова як термінотвірний компонента.

8. Дослідження префіксальних дієслів спеціальної англомовної сфери з урахуванням міжмовних впливів дало змогу виявити процеси інтерференції й асиміляції романських і германських термінів–дієслів у сучасну англійську мову і навпаки. Міжмовна кореляція семантичних генералізованих та диференційних ознак зумовлена узусом їх тотожності, і водночас відмінності у процесі семантичної контамінації генетично спільних префіксальних дієслів–термінів і семантичної атракції різних префіксальних дієслів. Запозичення з інших германських і романських мов уможливають еволюцію семасіологічних (дериваційних, епідигматичних) процесів сучасної фахової англійської мови.

Об'єкт і предмет дослідження визначають його **методологічний апарат**, який поєднує традиційні та сучасні підходи, спрямовані на об'єктивацію результатів дослідження. Основні задіяні методи для дослідження префіксальних дієслів–термінів – структурний і семантичний, а також *компонентний аналіз та аналіз словникових дефініцій*. Зокрема, використана методика «значення–смысл» уможливорює виокремлення інваріантного значення у парадигматиці системи мови та низки елементарних смислів–сем у синтагматиці мовлення. Згадана методика «значення–смысл» забезпечує розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення у системі мови та змінного компонента (смыслу) у мовленні. Теоретичне і практичне значення механізму утворення різних смислів префіксального дієслова–терміна полягає у виявленні стабільного семантичного інваріанта та його ролі у породженні кожного наступного смислу–терміна. Виявлення чинників породження різних смислів префіксального дієслова знаходимо в його узагальнюваній природі, творчому поєднанні процесу мислення. Можливість утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова, і навпаки, постійне одночасне функціонування усіх сем інваріантного значення обмежує можливості творення його смислів.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні результати дисертації обговорювалися на:

- *міжнародних наукових конференціях*: 1. «Пріоритетні напрями наукових досліджень», м. Київ, 12–13 жовтня 2020 року, тези: «*Дериваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови*», С. 55–56; 2. «Міжнародний центр науки і досліджень», «Актуальні проблеми сучасної науки та освіти», м. Львів, 9–10 листопада 2020 року, тези: «*Словотвірний потенціал англійських префіксальних дієслів*», «Львівський науковий форум», С. 41–42; 3. «Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today», м. Київ, 7–8 травня 2021 р, тези: «*Інтерференція і асиміляція дієслівних формантів у сучасну англійську мову*», НУБІП, С. 125–126; 4. «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення», ЛТЕУ, м. Львів, 2–3 червня 2021 року, тези: «*Семантичні та когнітивні механізми творення префіксальних дієслів сучасної англійської мови*», С. 360–362;
- *всеукраїнських наукових конференціях*: 5. «Сучасний вимір філологічних наук», м. Львів, 19–20 липня 2019 р. , тези: «*Phenomenon of Bilingual Vagueness*», Львів.: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», «Сучасний вимір філологічних наук», С. 70–74; 6. «Розвиток філологічних наук: Європейські практики та національні перспективи», м. Одеса, 25–26 жовтня 2019 р., тези: «*Типові моделі відтворення смислів префіксальних дієслів засобами англійської мови*», «Центр філологічних досліджень», С. 79–81;
- *наукових конференціях навчальних закладів та науково-методичних семінарах*: 7. «*Crisis Action. Solutions*», Львів, 31 жовтня 2019 р.; 8. «Сторіччя від дня народження С. О. Гурського», Щорічна звітна професорсько–викладацька конференція, присвячена сторіччю від дня народження С. О. Гурського м. Львів, 06 лютого 2020 р., тези: «*Семантика англійських префіксальних дієслів у гуманітарних науках*», С. 63–65;

9. «Перспективні напрямки розвитку економіки, підприємництва та права в умовах інтеграційних процесів», наукова конференція професорсько-викладацького складу та аспірантів ЛТЕУ, м. Львів, Туган–Барановського 10–11 березня 2020 р., тези та доповідь: *«Теорія та методика дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови»*, С. 358–360; 10. Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція: *«Світла пам'ять професора Р. С. Помірка»*, м. Львів, 04 лютого 2021 р., тези: *«Префіксальні дієслова сучасної англійської мови»*, С. 64–66; 11. Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція: *«Світла пам'ять Кусько Катерини Яківни»*, м. Львів, 06 лютого 2022 р., тези: *«Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови»*, С. 75–76; 12. Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція присвячена 125-річному ювілею кафедри французької філології, м. Львів, 1–2 лютого 2023 р., тези: *«Префіксальні дієслова сучасної англійської мови: механізми утворення інновацій»*, С. 17–20.

Наукова новизна дослідження визначена загальною спрямованістю сучасних термінознавчих досліджень на вивчення структурно-семантичної організації префіксальних дієслів–термінів в сучасних англомовних текстах. Вона полягає у системному підході до дослідження префіксального дієслова, що позначають систему спеціальних понять. Кожне префіксальне дієслово–термін наповнений своїми особливими системонабутими властивостями для позначення спеціального поняття і входження в систему термінів.

Теоретична значущість дисертації полягає у доповненні теоретичної та емпіричної бази досліджень із структурної, функціональної семантики та прагматики дієслова–терміна.

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у 21 науковій публікації, з яких 8 одноосібних наукових статей у періодичних фахових виданнях, які входять до відповідного переліку Міністерства освіти і науки України, 2 статті в іноземних періодичних виданнях, зокрема одна стаття у

виданні, що входить до наукометричних баз даних, та 11 тез доповідей на вітчизняних та міжнародних конференціях.

Структура та обсяг дисертації підпорядковані загальній меті та сформульованим завданням. Наукова праця складається з вступу, оглядово-теоретичного розділу, викладення принципів і методики дослідження, представлення процедури та етапів аналізу, а також двох дослідницьких розділів, висновків після кожного розділу та загальних висновків, додатків, списку використаних джерел, який охоплює 372 позиції з покликами у тексті, списку використаних лексикографічних джерел 29. Обсяг основного тексту дисертації становить 128 с.

Додаток А охоплює досліджувані префікси сучасної англійської мови в дисертаційній праці. У Додатку Б подано Англо–Український глосарій префіксальних дієслів термінів гуманітарних і природничих наук. У Додатку В подано додаткові таблиці з досліджуваного прикладового матеріалу. Додаток Г містить список авторських опублікованих праць за темою дисертації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Теоретичні засади дослідження префіксальних дієслів

Дослідження виконане у рідчизні сучасних лінгвістичних парадигм, охоплює морфологічні особливості префіксальних дієслів у процесі словотворення англійської мови. Зазначено, що морфологічний спосіб творення є одним із ключових джерел поповнення префіксальних дієслів англійської мови. Розкрито сутність впливу префікса на смислове його значення, де головну увагу зосереджуємо на автономному значенні префікса, його ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова. Виконано системний аналіз словотвірного потенціалу префіксального дієслова у площині огляду сучасних парадигм префіксального творення англійських фахових дієслів.

Уперше зроблено спробу дослідити префіксальне дієслово, статично-динамічно простежити його конкретні та найзагальніші тенденції у творенні варіативних смислів, що притаманні префіксальному дієслову в сучасних англомовних текстах. Висловлено припущення, що значна кількість продуктивних префіксів запозичених і автохтонних, які використовуються для утворення нових термінів, спричинена динамічним розвитком термінології сучасної англійської мови, потребою позначити й описати нові явища та процеси, які відбуваються у межах англомовної фахової мови. Зазначено, що префіксальні дієслова перманентно з'являються із розвитком науково-технічного прогресу і, відповідно, сучасної англійської фахової термінології.

Використана в дисертаційній праці методика ґрунтується на базових твердженнях теорії фонологічних опозицій, в якій виражаються категоричні вимоги протиставлення тотожних об'єктів за їхніми диференційними ознаками, а також на основі принципу теорії «системи і структури». З погляду інформативності префіксальні дієслова сучасної англійської мови передають максимальне смислове навантаження. Концептуальний аналіз фактологічного матеріалу виявив системний підхід до розвитку префіксальних дієслів та їх

імпліцитний потенціал. Перспектива подальшого дослідження вбачається у дослідженні префіксальних дієслів у когнітивному та парадигматичному аспектах.

Проблема слова – одна з найдискусійніших лінгвістичних проблем і через свою складність вважається нагальною в теорії сучасного мовознавства. Префіксація як продуктивний спосіб побудови нових термінологічних одиниць забезпечує збагачення сучасної англомовної фахової термінології. Дієслівні префікси за традицією розглядаються не самостійно зі своїм стабільним інваріантним значенням, хоча подаються окремо у словниках, а залежно від кореневого дієслова, як морфеми під впливом яких дієслово змінює смислове наповнення й отримує різноманітне спеціальне значення [98, С. 117–122]. Однак у сучасному дієслівному термінотворенні не до кінця розкрито роль впливу префікса на повноту його смислового значення. У науковій праці автор зосереджує увагу на абстрагованому значенні префікса, його когнітивній ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова як фахового терміна в англомовних текстах.

Зазначено, що дослідження терміна та термінотвірного потенціалу префіксального дієслова з погляду сучасних лінгвістичних парадигм ще не було предметом окремого аналізу, зокрема у з'ясуванні специфіки та тенденції англійського префіксального словотвору, який за своєю семантичною зміною форми та змісту значення префіксів призводить до збагачення термінологічного фонду. Однак префіксація як складова компонента опису процесів словотворення сучасної англійської фахової мови впродовж тривалого часу була предметом спеціальних досліджень таких науковців: (Л. Азарова, Н. П'яст, 2005; И. Куликова, Д. Салмина 2019; А. О. Адебілеже (А. О. Adebileje), 2013; В. Пушкар, 2002; Т. Сакал, 2004 та інші.

Мета і завдання дисертаційного дослідження полягає у системному аналізі префіксального дієслова сучасної фахової англійської мови. Щоб досягти цієї мети, треба визначити способи префіксального термінотворення дієслова, з'ясувати шляхи та механізми формування, проаналізувати їх семантику. Уперше

зроблено спробу проаналізувати префіксальне дієслово, статично-динамічно простежити його конкретні та найзагальніші тенденції притаманні префіксальному дієслову в сучасних англомовних текстах.

Імпліцитна наповненість дієслівного префікса структурно-семантичними якостями зумовлює певні труднощі його аналізу як самостійної одиниці мови. Тому продовжуються пошуки нових підходів до вивчення складних механізмів взаємодії різних смислових нюансів префікса у семантичній структурі фахового дієслова. В англійських тлумачних словниках, корпусах і довідкових джерелах значення дієслівних префіксів виокремлюється і описується щодо співвідносних об'єктів. Дієслівні префікси за традицією розглядають не самостійно зі своїм інваріантним значенням, хоч і подаються окремо у словниках, а залежно від кореневого дієслова. Під поняттям *префіксальні дієслова* розуміємо препозитивну загальну службову частину, яка виконує словотвірну і термінотвірну роль в одному з процесів деривації, змінюючи її внутрішню смислову структуру та семантичні характеристики.

За О. С. Ахмановою, префікс (або передоснова чи префіксальна морфема) – це до коренева, афіксальна морфема, яка виділяється у складі словоформи та має здебільшого, словотвірний характер (Ахманова О. С. *Словник лінгвістичних термінів*, 352 с.). У результаті диверсифікації семантики дієслівних префіксів утворюються найпродуктивніші дієслівні термінологічні моделі. Зокрема, дослідники зробили значний внесок у класифікацію префіксів щодо до їх значеннєвих характеристик семантичної класифікації за такими ознаками, поділивши їх на «префікси, які вказують на кількість, місце чи час, а також префікси, які мають негативне значення» [304, Р. 1756–1763].

Щодо лексико–граматичного характеру основи, то префікси додаються до основи дієслова, наприклад, *de-* (*to limit* – обмежувати, *delimitate* – розмежовувати, ставити межові знаки); *out-* (*to fit* – підходити, бути придатним, *to outfit* – підганяти, принасовувати); *over-* (*to lap* – перекривати, *to overlap* – перекривати); *re-* (*to cast* – підраховувати, *to recast* – перескладати). Головно таким способом утворюються дієслова, які за своїм внутрішнім

потенціалом найпродуктивніші: *de+V=V*, *out+V=V*, *over+V=V*, *re+V=V* etc. Доцільно тут навести інші моделі, які додаються до основи дієслова: *ad-* (*to measure* – виміряти, *admeasure* – відмірювати, *установлювати (межу)*); *under-* (*to estimate* – оцінювати, *underestimate* – занижувати), які, на думку дослідників, не змінюють частину мови вихідного дієслова й утворюються за такими параметрами: *ad+V=V* чи *under+V=V* [OED].

Отже, за семантичними параметрами дієслівні префікси поділяємо на:

- моносемантичні: *co-*: *coinherit* – успадковувати спільно; *coordinate jurisdiction* – координувати паралельну юрисдикцію, *non-*: *nonright* – відмовляти у позові внаслідок нездійснення процесуальних дій; *un-*: *uncharge* – звільняти від обвинувачення; *unbar* – знімати заборону; *under-*: *underlie* – мати пріоритет, користуватися переважним правом (на задоволення претензії тощо); *undergo* – відбувати (покарання) (скажімо, префікс *under-* вказує на розташування під чимось, внизу);
- полісемантичні: *dis-*: *disaffiliate with an organization* – виходити з організації; *disaffirm* – заперечувати, брати назад згоду, відмовляти (у підтвердженні), скасовувати (рішення тощо) (*a courtdecision* – скасовувати рішення суду); *up-*: *upload judgement* – затверджувати рішення, погоджуватися з рішенням; *super-*: *supervise* – спостерігати, наглядати, здійснювати нагляд, інспектувати, контролювати; *supersede* – замінити собою (про закон стосовно іншого закону) та інші;
- префікси повторювання дії: *re-* (*recompute* – перераховувати, *re-count* – перераховувати, *re-edit* – повторно корегувати) [COD]. Наведемо також приклади префіксів: *ex-*; *iso-*; *peri-*; *servo-* та інші, які володіють продуктивним потенціалом щодо творення англійських префіксальних дієслів в англомовних спеціальних текстах.

З огляду на викладене префікси, які беруть активну участь у творенні дієслів–термінів сучасної англійської мови, можна, за твердженням дослідників, згрупувати так:

I. Продуктивні префікси:

in- (*injoin* – роз'єднувати); *pre-* (*predetermine* – визначати наперед, впливати, зумовлювати); *post-* (*postgraduate* – навчатися в аспірантурі); *re-* (*regress* – рухатися у зворотному напрямі); *counter-* (*counteract* – нейтралізувати, перешкоджати, протидіяти); *sub-* (*subdivide* – розподіляти на підкласи, підрозділятися, поділяти); *inter-* (*interact* – взаємодіяти) тощо.

II. Малопродуктивні префікси:

mis- (*misinform* – дезорієнтувати, неправильно інформувати); *out-* (*output* – виводити інформацію, випускати продукцію, виробляти продукцію); *dis-* (*discount* – знижувати, псувати); *co-* (*cooperate* – співпрацювати, взаємодіяти, сприяти); *en-* (*enrich* – збагачувати, поповнювати, розширювати, покращувати) [CDO] тощо.

Варто зазначити, що префікси доволі широко використовуються для творення дієслів–термінів різних наук, зокрема гуманітарної. Дослідження саме способу формування термінів сучасної англійської мови вважається перспективним. Внаслідок безперервних змін та інноваційних процесів, які відбуваються у сучасній англійській мові, виникають нові твірні термінологічні одиниці – префіксальні дієслова–терміни. Продуктивність префіксів полягає у тому, що в морфологічній структурі дієслова–терміна, утвореного шляхом афіксації, органічно закладені основи структурної систематизації, які мають першочергове значення для фахової термінології [264].

Аналіз емпіричного матеріалу призводить до такого спостереження: дієслівні префікси–терміни займають домінантне місце у творенні англомовної фахової термінології. Переважну більшість продуктивних префіксів романо–германського походження використовують для утворення нових термінів, які спричиняють еволюцію термінології сучасної англійської мови, спричинену потребою опису нових явищ і процесів у межах фахової мови. Скажімо, такі префікси: *bi-*: *bicycle* – їздити на велосипеді; *re-*: *respite* – відкладати (відстрочувати) виконання вироку або платежу, робити перерву (*respite a condemned man* – відстрочувати (відкладати) страту засудженого); *multi-*:

multicast – надсилати дані через комп’ютерну мережу кільком користувачам одночасно; *semi-*: *seminate* – сіяти, поширювати (погляди тощо), *photo-*: *photograph* – фотографувати 1) *photograph military installation* – фотографувати військові об’єкти; 2) *photograph the scene from several angles to show the location of the evidence* – фотографувати місце злочину з різних кутів для фіксації доказів; *inter-*: *intercalate* – уставляти, *hydro-*: *hydrolize* – розкладатися (сполука); *in-*: *unjustify* – невиправдовувати [WND] тощо зберігають та постійно розширюють свої потенційні можливості продукувати нові дієслова–терміни у різних галузях наук.

Фаховий текст сучасної англійської мови є особливим інформативним матеріалом, тому, безперечно, головною і домінуючою одиницею професійного спілкування є термін. На думку дослідників, термін як основний структурний компонент тексту виконує такі функції: інформативно-пізнавальну і комунікативну, що забезпечує взаєморозуміння між представниками певної галузі знань [2].

На підтвердження висловленої думки наведемо низку префіксальних дієслів: *de-* (*delay* – відкладати, баритися, затримувати, відволікати, гаяти, перенести, тягти, згодити; *decoder* – розшифровувати; *decompress* – зменшувати тиск); *in-* (*input* – вводити дані; *installate* – встановити; *insert* – вкладати, вписувати, вставляти); *inter-* (*intercept* – перехоплювати, переривати, переймати; *intervene* – відбуватися, траплятися протягом певного періоду часу; *interface* – взаємодіяти з іншою системою, людиною, організацією, з’єднатися з іншим комп’ютером або обладнанням); *multi-* (*multiplex* – об’єднати в мультиплексний сигнал або систему; *multiply* – збільшуватися; *multiplex* – об’єднати або інтегрувати в мультиплексний сигнал або систему); *re-* (*repel* – відштовхувати, відганяти, відкидати, відбивати, відхиляти; *reuse* – повторно використовувати; *reorder* – прохання (щось) зробити, поставити або подати знову, змінювати порядок, влаштовувати (щось) знову); *dis-* (*disconnect* – відключати, роз’єднувати; *display* – виявляти, показувати, доказувати; *displace* – витіснити, переміщувати, усувати); *sub-* (*sub-edit* – редагувати відділ, рубрику

(*gazeti, журналу*); *substantialize* – робити реальним; *subscribe* – підписатися, жертвувати гроші); *trans-* (*transmit* – передавати, повідомляти, транслювати; *transceive* – передавати; *transpond* – транспондувати) [CD]. У процесі аналізу ілюстративного матеріалу зафіксовано такі продуктивні префікси в сучасній англійській фаховій мові: префікс *de-* (*decline* – занепадати, зменшуватися, нахилиятися; *deflate* – викачувати, здувати, випускати (повітря); *default* – не виконувати своїх зобов'язань, не з'являтися на суд), який бере участь в утворенні похідних від дієслівних і субстантивних основ, у край рідко від ад'єктивних (*deduct* – відраховувати, віднімати, утримувати) і має значення зворотної дії.

Серед прикладів натрапляємо на терміни, які утворені префіксальним способом: *under-* (*undercharge* – недооплачувати, брати занадто низьку ціну; *undertone* – робити відтінок, підтекст), так префікс *co-* передає значення «спільності роботи, співпраці» (*cooperate* – співпрацювати; *coincide* – збігатися, рівнятися, бути однаковим, відповідати). Наведемо приклади інших префіксів: *inter-* (*intermediate* – втручатися, бути посередником; *intercept* – перехоплювати, переривати, припиняти, вимикати, відрізати, порушувати зв'язок); *mis-* (*mismatch* – відповідати людям або речам невідповідно або неправильно); *sub-* (*subrogate* – замінити одну особу або групу іншою щодо боргу або страхової вимоги, що супроводжується передачею будь-яких пов'язаних прав і обов'язків); *sur-* (*surcharge* – брати додаткову плату, перевантажувати, вимагати занадто високу ціну; *surcingle* – стягувати попрягою) [RIT].

Системний аналіз досліджуваних префіксів засвідчує, що вони змінюють семантичне значення діслово–терміна: *appear* (дієслово) – з'являтися *to reappear* (дієслово) – з'явитися. Префікси з негативним значенням виявляють високу продуктивність префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови *in-*: *inarm* – роззброювати, обеззброювати, *in-*: *incapacitate* – поразати в правах, обмежувати в дієздатності (праві або правоздатності), робити непрацездатним; *dis-*: *discrown* – позбавляти корони, усувати (монарха) від влади; *non-*: *nonfulfill* – не завершувати, не виконувати, не відповідати. Фактично, приєднання того або іншого негативного префікса, як бачимо, не підлягає певним

правилам і залежить від визначеного слововживання у мовному контексті. Префікс *in-* іноді приєднується до дієслів, виражаючи протилежну дію: *file* – пиляти, шліфувати, підшивати, *unfile* – виключати з переліку, вилучати зі справи (*unfile a document* – вилучати документ зі справи); *dress* – одягатися, *to undress* – роздягатися; *load* – вантажити, *to unload* – розвантажувати [MWO].

Префікс *dis-* може виражати заперечення та протилежну дію:

а) заперечення: *affirm* – стверджувати, заявляти, *disaffirm* – заперечувати, брати назад згоду, відмовляти (у підтвердженні), скасовувати (рішення тощо) (*disaffirm a court decision* – скасовувати рішення суду); *approve* – схвалювати, *to disapprove* – не схвалювати; *like* – любити, *to dislike* – не любити; б) протилежна дія: *appear* – з'являтися, *to disappear* – зникати; *connect* – сполучати, *to disconnect* – роз'єднувати; *appear* – з'являтися, *to reappear* – знову з'являтися; *elect* – обирати, *to re-elect* – переобирати; *export* – експортувати, *to re-export* – реекспортувати; *enact* – вводити в дію, постановляти, *re-enact* – встановлювати повторно в законодавчому порядку або значенням неправильно: *hear* – чути, *to mishear* – недочути, неправильно почути; *inform* – інформувати, *to misinform* – неправильно інформувати; *interpret* – тлумачити, *to misinterpret* – неправильно тлумачити [ELD].

Заслуговують на увагу протилежні за значенням префікси *over-*: *awe* – викликати благоговіння, вселяти страх, *overawe* – примушувати до покори; *load* – вантажити, *to overload* – перенавантажувати; *pay* – платити, оплачувати, *to overpay* – переплачувати; *value* – оцінювати, *to overvalue* – переоцінювати виробництво та *under-*: *mine* – отримувати вугілля чи інші корисні копалини з шахти, *undermine* – підривати (*undermine discipline* – підривати дисципліну, ~ *reputation* – підривати репутацію, ~ *the morale* – підривати моральний дух); *value* – оцінювати, *to undervalue* – недооцінювати; *pay* – платити, оплачувати, *to underpay* – недооплачувати, а також дієслова з префіксом *co-* зокрема, префікс *co-* означає спільно діяти, співпрацювати: *counteract* – діяти, *to counteract* – протидіяти; *co-exist* – співіснувати, *cocainize* – вводити кокаїн із значенням між, серед, взаємно [COD].

Очевидно, що у сучасній фаховій англійській мові побутує велика кількість дієслів–термінів з префіксами, які частково або повністю втратили своє значення. Ці дієслова більше не сприймаються мовцями, зокрема, спеціалістами різних галузей як утворені за допомогою префіксів. У процесі детального аналізу такого префікса виявлено, що компонента дієслова, яка залишається, є або не англійською, або ж його значення не має нічого спільного значенням дієслова з невідокремленим префіксом. Наприклад, такі дієслова: *remain, refuse, reduce, dispatch, discuss, dispute, precise, prepare, preside, submit, subject* та ін. Під час виокремлення дієслів *dispute* – *сперечатися*, *reduct* – *понижувати*, *precise* – *уточняти*, *submit* – *надавати* тощо префікси *dis-*, *re-*, *sub-* частини – *pute*, що залишаються, *duce, cise, mit*, звичайно вже не є самостійними словами, тобто без префікса втратили семантику префіксального дієслова–терміна. У словах *remain* – *залишатися*, *dispatch* – *відправляти*, частини слів *main* і *patch*, що залишаються після відокремлення префіксів, хоч і є самостійними словами (*main* – *головний* і *patch* – *пляма*), їхні значення семантично не пов'язані значенням дієслів: *remain* і *dispatch* [BNC].

За нашим спостереженням, абсолютний прогрес сучасної англійської мови виявляється насамперед у розвитку словникового фонду та його активному поповненні префіксальними дієсловами–термінами. Насичення термінологічного корпусу – один із процесів адаптації мовної системи до нових умов у зв'язку зі змінами в позамовному науково-технічному середовищі, що головню стосується термінотвірних процесів. Термін, як і всі інші мовні універсалиї, важко піддається визначенню, саме через свою складність, однозначність і дискусійність. Відмінна риса терміна – його адаптованість до термінологічної системи, певної галузі науки та техніки. Тобто, термін є невід'ємним елементом системи, якщо під нею розуміти сукупність елементів цілого, між якими існує інгерентий зв'язок. Отож, системність є однією з передумов функціонування терміна, в якій він може «працювати» як елемент терміносистеми, що описує певну спеціальну сферу людських знань чи досвіду.

Попри підвищений інтерес лінгвістів до вивчення морфологічної структури семантики дієслів–термінів англійської мови, префіксальний аспект дієслівної термінології потребує подальшого та глибшого дослідження. Розуміння слова–терміна та термінотвірних процесів пришвидшує сприйняття закономірностей утворення нових спеціальних лексичних одиниць. Зокрема, у фаховій англійській термінології системний, як стверджують дослідники, аналіз «будується» на принципі послідовного зіставлення мотивованого слова з мотивуючим, що звичайно характеризується меншою формальною і семантичною складністю стосовно мотивованого [167]. Адже головними одиницями дієсловотвірного, і вочевидь, термінотвірного аналізу є безпосередні складники слова–основи та дериваційні афікси, які мають основне словотвірне навантаження [214].

Отже, акцентуємо на тому, що морфологічний спосіб творення є одним із ключових джерел поповнення префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської фахової мови. Одна з головних причин його продуктивності вбачається у тому, що в морфологічній структурі слова–терміна, утвореного шляхом афіксації, органічно закладені основи структурної систематизації, які мають першочергове значення для термінології [CD]. Критичний аналіз теоретичного матеріалу засвідчує, що жоден із способів слово і термінотворення не досліджували так детально, як афіксацію на матеріалі різних романо-германських мов. Таке твердження закономірне, адже в префіксальному термінотворенні семантичні зміни, які виникають у такому процесі, зумовлені і пов'язані з додаванням до основ смислових компонентів, префіксів, які визначають у підсумку його спеціальне значення [99, С. 79–81].

Отже, можемо узагальнити, що префіксація займає чільне місце серед морфологічного способу творення дієслів–префіксів, аналіз структури префіксальних дериватів передбачає виявлення твірної основи і дериваційних одиниць системи термінотворення. Системний аналіз префіксального способу творення дієслів–термінів переконливо доводить, що у фаховому термінотворенні сучасних англійських текстів він є ключовим і продуктивним. Фактологічний

аналіз матеріалу також засвідчив високу динаміку продуктивності префіксальних дієслів спеціальної термінології.

Для підтвердження такого постулату наведемо низку прикладів, скажімо, згадувані вище терміни з префіксом *in-* є похідними утвореннями від основ дієслів і передають значення заперечення властивості чи якості, яку виражає основа: *inassert* – не визнавати, недопускати, не погоджуватися, не приймати; *inadjust* – не регулювати, не упорядковувати, не розв'язувати; *unbalance* – порушувати рівновагу, виводити з рівноваги, захитувати; *inemploy* – не застосовувати, не наймати, не вживати; *unsocialize* – не спілкуватися, не усуспільнювати [CD]. Префікс *under-* вказує на незавершеність дії, вираженої у твірній основі: *underdevelop* – недоудосконалювати, недоосвоювати, недопроявлятися; *underimport* – недоімпортувати, недоозначати; префікс *re-*, приєднуючись до основ дієслів, виражає значення повторного здійснення: *reappraise* – переоцінювати, лише в окремих випадках передається значення «повернення, руху назад», наприклад, *recess* – відсувати назад, робити перерву; префікс *re-* також, поєднується з простими основами (*re-export* – реекспортувати (імпортувати товари, як звичайно після того, як вони пройшли подальшу обробку або виготовлення); *redraft* – переробляти (чорновий варіант документа, текста або карти) іншим способом; *reroute* – змінювати маршрут (відправляти когось або щось іншим шляхом); префікс *over-*, приєднуючись до основ дієслів, передає узагальнене значення *непомірності або надмірності того на, що вказує твірне слово*: *overcharge* – переоцінювати, перебільшувати (у зображенні), перевантажувати [LDCE].

Наприклад, такі терміни–дієслова, утворені лише префіксальним способом: *overbook* – прийняти більше бронювань (квитка або готелю), ніж є місце; *overstretch* – пролягати через щось, простягати надто далеко, занадто натягувати; *oversubscribe* – підписатися на щось або передоплачувати повторно, де префікси беруть участь в утворенні похідних віддієслівних основ, префікс *dis-* (*disembark* – висаджувати, вивантажувати; *disseminate* – поширювати, розповсюджувати, розкидати), утворює похідні слова від основ

іменників і дієслів зі значенням дії, протилежної тій, яка виражена в основі (*disinvest* – *дезінвестувати* (зняти або зменшити позицію); *dissolve* – *розв'язувати, розкладати, розпускати*), позбавлення, знищення чого-небудь, префікс *under-* у фаховій англійській термінології приєднується до основ дієслів із значенням *неповноти, недостатності дії* (*undersell* – *продати щось за нижчою ціною, ніж конкурент*) [COD].

Серед аналізованих прикладів дієслів–термінів натрапляємо на такі, які також утворені згаданим продуктивним способом: *co-* «спільності роботи, співпраці» (*coproduce* – *створювати театральний твір або радіо чи телепрограму спільно*; *coinsure* – *співстрахувати (забезпечувати або захищати когось від можливого непередбаченого випадку)*), *ex-* із значенням виключення чогось, так префікс *super-* передає перевищення норми, обсягу, якості тощо (*superintend* – *керувати, контролювати, наглядати, управляти*). Наведемо також приклади інших, не менш, продуктивних префіксів: *counter-* (*counterpurchase* – *суперечити, протидіяти, протистояти купівлі або здобутку*); *hyper-* (*hyperinflate* – *перевищувати*); *in-* (*increase* – *збільшувати, підвищувати, зростати*, *innovate* – *оновлювати (вносити зміни в щось усталене, особливо шляхом впровадження нових методів, ідей або продуктів)*); *inter-* (*intermediate* – *втручатися, бути посередником*, *interbank* – *угруповувати, вкладати гроші*); *mis-* (*mismatch* – *відповідати людям або речам невідповідно або неправильно*); *non-* (*nonpay* – *не виплачувати, неоплачувати*); *pre-* (*prepay* – *оплачувати наперед*); *sur-* (*surcharge* – *брати додаткову плату, вимагати надто високу ціну, перевантажувати*, *surplus* – *надбавляти, надавати додаткову кількість*) [MWO].

Для системного дослідження префіксальних дієслів сучасних англомовних текстів, у науковому дослідженні залучаємо методіку, в основі якої є дихотомія семантичних категорій «значення–смысл», яка передбачає наявність узагальненого абстрагованого значення префікса як комунікативно-релевантних семантичних диференційних ознак – елемента лексико-семантичної системи мови і його актуалізацію в синтагматичному плані як певний однозначний смысл, породжений заданою основою семантичної опозиції. Зазначена методіка

ґрунтується на основних положеннях теорії фонологічних опозицій, в якій виражаються категоричні вимоги протиставлення тотожних об'єктів за їхніми диференційними ознаками, а також на підставі принципу теорії «системи і структури». Суть такої методики зводиться до того, що ознаки структурної організації елементів однієї системи легко диференціюються в іншій, узагальнюються, абстрагуються від заданої системи елементів і включаються в інваріантне значення дієслова–терміна як семантичні диференційні ознаки. Зі зміною елементів основи семантичної опозиції суттєві диференційні ознаки структурної організації елементів залишаються незмінними і забезпечують розуміння нового вживання слова–терміна, завдяки набуття новим елементом іншої системи вже відомих ознак структури. Повніший виклад методології, методики та методів дослідження префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської (фахової) мови детально розглянуто у підрозділі 1.2., який присвячений методологічним засадам дисертаційного дослідження.

З огляду на викладене доходимо висновку, що дієслівне термінотворення у сучасних англійських текстах, утворене префіксальним способом, є складним і неоднозначним явищем. Воно утворює особливий лексичний прошарок, що динамічно розвивається, забезпечуючи комунікативні потреби фахівців відповідної наукової галузі знань. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови характеризуються широким інвентарем продуктивних префіксів. Дослідження механізму перетворення загальноживаного префіксального дієслова на термінологічне – одне з важливих завдань у лінгвістиці, суть якого полягає в аналізі глибинних процесів, які відбуваються в семантичній структурі дієслова–терміна. Інваріантне значення дієслова–терміна складається з низки сем елементарних смислів, узагальнених, абстрагованих, комунікативно-релевантних ознак відповідного поняття. Семи виконують функції семантичних диференційних ознак щодо мовлення, і отже, породжують, відповідно, різні смисли у терміносистемі певної галузі науки.

Описаний механізм потенційно абстрагує та відображає завдяки досвіду мовця–спеціаліста в його уяві одну або кілька суттєвих ознак терміна, що

експлікуються і фіксуються у пам'яті зумовленою морфемною його структурою. Зрозуміло, що наукові підходи до вивчення префіксальних дієслів–термінів потребують у перспективі подальшого та глибшого аналізу. Вважаємо, що перспективним напрямом подальших досліджень може бути наведення порівняльно-зіставної типології термінотворення інших галузевих підмов науки й техніки, з метою виявлення їхніх загальних закономірностей і принципових відмінностей. Як підсумок цього підрозділу, можемо констатувати, що інтерес лінгвістів до вивчення теоретичних засад семантики дієслів–термінів сучасної англійської мови, досліджуваний префіксальний аспект потребує подальших нових наукових розвідок, який пов'язаний, зокрема, з висвітленням теоретичних понять семантики та семасіології префіксальних дієслів.

1.2. Теоретичні поняття словотвірної семантики та семасіології префіксальних дієслів

У підрозділі дисертації теоретично охарактеризовано продуктивні префіксальні терміни, описано методологічну базу дослідження. Явище префіксації аналізується як один із способів слово та термінотворення, визначається інвентар дієслівних префіксів, які є словотвірними засобами сучасних англомовних текстів. Розглянуто теоретичні засади структурної, семантичної, прагматичної і функціональної організації англійських префіксальних дієслів–термінів з германськими та романськими префіксами, визначено напрями реалізації їх словотвірних та термінотвірних потенцій, префіксальних дієслів у сучасних англомовних текстах. У підрозділі висвітлено шляхи формування сучасної англомовної фахової терміносистеми, утвореної на основі дієслівної лексики германського та романського субстрату, її словотвірні потенції, продуктивні способи та засоби фахової реалізації. Домінантною словотвірною та термінотвірною компонентою вважається префікс дієслова та його основа, які традиційно визначаються як смислотвірні компоненти. Стверджується, що кожне префіксальне дієслово–термін наповнює англійське

фахове поняття своїми особливими системо-набутими властивостями для позначення спеціального поняття і входження в систему термінів.

Більшість виявлених англійських префіксальних дієслів–термінів з германськими та романськими дієслівними префіксами належать до префіксальних дериватів, які утворюються за словотвірними префіксальними моделями безпосередньо для позначення спеціальних англомовних понять. З'ясовано, що англійські префіксальні дієслова у функції англомовних термінів характеризуються семантичними явищами полісемії, синонімії й антонімії. Процеси утворення спеціальних термінів структурно та семантично мотивовані твірними основами кореневих дієслів романо-германського походження.

Обрання префіксального дієслова–терміна як об'єкта дослідження зумовлено тим, що він є невід'ємним компонентом забезпечення повноцінного функціонування спеціальної англомовної термінології. З'ясування комплексу термінотвірних, структурно-семантичних і функціональних чинників, засвідчують їхній вплив на формування сучасної англомовної галузевої терміносистеми, на її словотвірний потенціал, продуктивні способи та засоби її реалізації у фахових текстах [106, С. 64–66].

Дослідження англійських префіксальних дієслів–термінів базується на комплексному поєднанні морфологічного, ономазіологічного та семасіологічного підходів з урахуванням етимологічної класифікації префіксів. Ключовою термінотвірною компонентою вважається префікс, який традиційно визначається як обов'язкова, постійна структурна частина, що штучно виокремлюється з дієслова або матеріально збігається з ним, є засобом вираження його лексичного значення та, на думку багатьох дослідників, входить до складу всіх його словоформ (Ю. А. Зацний, Е. А. Земская, В. К. Зернова, В. Г. Костенко, Е. С. Кубрякова, К. А. Левковская). На наше переконання, термінотвірний аналіз і синтез супроводжуються моделюванням, кінцевим завданням якого є виявлення продуктивності префіксальних дієслів–термінів і співвідносних термінів у сучасних англомовних текстах. Схиляємося до думки цих дослідників, котрі вважають, що продуктивність визначається загальною кількістю дериватів, які

виникли за певною моделлю протягом її функціонування у мові (П. М. Каращук, О. Д. Мешков, А. Б. Павлюк, В. І. Пушкар).

Завдання окресленого підрозділу наукової праці у тому, щоб проаналізувати корпус префіксальних дієслів–термінів, які поповнюють галузі спеціальних знань, описати семантичні закономірності їх утворення та функціонування у відповідній фаховій підмові. Головна ідея, яка пронизує підрозділ наукової праці, полягає у тому, що кожне префіксальне дієслово–термін наповнює і насичене своїми особливими системонабутими ознаками на позначення спеціального поняття і входження в систему термінів.

У підрозділі розвивається також ідея пізнання основних тенденцій у творенні нових термінів за допомогою потенцій префіксального дієслова, потрібних для їхньої систематизації, стандартизації та кодифікації. Головний акцент зроблено, по-перше, на визначення закономірностей можливого смислового варіювання у процесі функціонування у підмові англомовних текстів; по-друге, необхідністю розкрити механізм кореляції префіксального дієслова з різними спеціальними поняттями у різних галузях науки. По-третє, необмеженою можливістю і потребою використання префіксальних дієслів у творенні термінів і терміносполучень у галузевих терміносистемах [102, с. 41–45].

Ідея та мета дослідження передбачає розв’язання таких ключових завдань:

- визначити основний корпус дієслів–термінів відповідної англомовної терміносистеми;
- проаналізувати особливості структури та семантики функціонування термінів в англомовних текстах;
- описати семантичні процеси зміни смислу префіксального дієслова–терміна у процесі включення його в одну або у послідовно різні фахові мови.

Як зазначалося вище, одним із способів морфологічного термінотворення в сучасній англомовній терміносистемі є префіксація, яка шляхом деривації змінює свою смислову структуру в процесі мовного розвитку та бере участь у формуванні багатьох ономасіологічних категорій [26, С. 3–43]. У нашому дослідженні

розрізняємо *префіксальні утворення* та *префіксальні деривати*, оскільки аналіз префіксальних дієслів не є повним без всіх дериваційно виокремлених префіксів. Префіксальне утворення розглядаємо як словотвірну структуру з префіксом, що приєднався у будь-якому акті деривації, наприклад, *to overcool* – *різко сповільнювати темпи розвитку* ← *to overcool* – *переохолоджувати* ← *over-* + *to cool*; *to submerge* – *обтяжувати боргами* ← *to submerge* – *затоплювати* ← *sub-* + *to merge*; *mismanagement* ← *to mismanage* + *-ment* ← *mis-* + *to manage*; *denationalization* ← *to denationalize* + *-ation* ← *de-* + *to nationalize*; *overspending* ← *to overspend* + *-ing* ← *over-* + *to spend* [201].

Можемо стверджувати, що англomовний термін – це актуалізоване дієслово, яке внутрішньо має системонабуті властивості позначати одне і тільки одне спеціальне поняття, диференціювати його від інших тієї самої системи понять. Як елементи комунікативної системи мови, дієслова–терміни використовують системонабуті властивості – знакові значення як системотвірні для позначення і утворення відповідної системи англomовних термінів.

Дієслово–термін актуалізується у фаховому мовленні для породження різних смислів вживання. Отже, термін утворюється у мовленнєво-мисленнєвому процесі шляхом послідовного поєднання твірною інваріантного значення дієслова з різними спеціальними поняттями, які володіють і реалізують тотожною диференційною ознакою у межах однієї системи.

Саме системність терміна виключає можливість протиставлення різно-системних понять, позначених тотожним словом, адже таке протиставлення:

1) призводить до штучного розпаду дієслова на омонімічні терміни у кожній окремій системі для номінації тим самим знаком іншого поняття;

2) уникає узагальненого інваріантного знакового значення слова та його можливість поступово позначати різні спеціальні поняття за загальною ознакою та входить у відповідно різні терміносистеми;

3) ототожнює і змінює дві різнопланові системонабуті властивості дієслова–терміна, його знакове значення із системи мови і змісту позначуваного

поняття із екстралінгвістичної системи понять. Розмежування цих властивостей дає змогу визначити термін як актуалізоване слово, яке позначає одне і тільки одне спеціальне поняття, диференціює його від решти понять у межах однієї системи понять і відповідних термінів [29].

Наведемо приклади префіксальних дієслів: *an-*: *announce* – *заявляти, оголошувати, to tell something publicly to someone, when was the news announced to the public*; *ap-*: *appeal* – *to ask a court of appeals to change a ruling made by a lower court (We will file an appeal against the court ruling)*; *ar-*: *arrange* – *домовлятися, to prepare or plan something that will include someone or something (Paul arranged a meeting with the opposition)*; *as-*: *assail* – *пірко кривукувати, to pester or annoy someone with questions, requests, demands (Don't assail me with all your complaints)* [CDO].

Чітке і послідовне розмежування двох систем однієї спільної комунікативної системи мови і відкритої кількості різних екстралінгвістичних систем спеціальних понять уможливорює уточнення спірних понять в англійській термінології. Тобто, місце префіксального дієслова у лексико-семантичній системі фахової мови визначається його узагальненим знаковим значенням, що визначає його зв'язки з іншими дієсловами в системі мови шляхом синонімії, антонімії тощо. Тобто, місце спеціального поняття, виражене префіксальним дієсловом в системі, на слушну думку дослідників, визначається його змістом і рівнем розвитку науково-технічного прогресу та може бути викладене у таких твердженнях:

1) комунікативна система фахової мови наповнює префіксальне дієслово однозначним зв'язком з одним узагальненим знаковим значенням і на його основі диференційними зв'язками і з іншими дієсловами в лексико-семантичній системі – синонімами, антонімами, омонімами;

2) префіксальне дієслово–термін актуалізується у фаховому тексті, реалізуючи системонабуті властивості – позначати одне і тільки одне поняття та диференціювати його від інших понять на тій самій системі понять [40].

З огляду на зазначене вище, наведемо приклади: *dis-*: *dislodge* – *витіснити, виганяти, to remove someone or something from someone or something (We were*

unable to dislodge her from office); *em-/en-*: 1) *emancipate* – звільняти, *to free someone from someone or something* (*The planter emancipated Fred from slavery long before the law was written*); 2) *enmesh* – заплутати, *to get someone or a group involved in some problem* (*We enmeshed the entire committee in the lawsuit*); *inter-*: *intervene* – втручатися, *to get involved in something* (*I will have to intervene in this matter. It's getting out of hand*); *pre-*: *prejudice* – упередження, *to turn someone or a group against someone or something* (*I believe that the lawyer was trying to prejudice the jury against the defendant*); *super-*: *superimpose* – накладати, *to place or lay over or above something* (*'Rhythm is something that humans superimpose on their sounds'*); *trans-*: 1) *transcribe* – переписати або надрукувати (переписати хвилини зборів); 2) *transfer* – передати право власності або володіння (передати землю) [CDL].

Як свідчить прикладовий матеріал, різно-системні поняття, які володіють спільною тотожною, диференційною ознакою і позначені одним тотожним словом у різні одиниці своєї актуалізації не утворюють системи, бо між ними насправді немає жодних структурних зв'язків. Спільна ознака номінації різних екстра-лінгвістичних понять не може слугувати основою для об'єднання їх у певну семантичну структуру терміна. Семантична структура терміна – потужний системотвірний зв'язок семантики дієслова змістом спеціального поняття у цій системі. Системотвірний зв'язок виявляється у тому, що під час зміни елементів системи або змісту позначеного ним поняття зв'язки між ними і відношення диференціації у межах однієї системи залишаються стабільними, інваріантними [69].

Подані нижче приклади сучасної англомовної терміносистеми свідчать про продуктивний спосіб творення префіксальних дієслів з германськими префіксами *be-*: 1) *to belong* – *to have a proper place, належати*; 2) *to believe* – *to accept as true or real, вірити*; *fore-*: 1) *forearm* – *to prepare or arm beforehand, озброюватися зазделегідь*; 2) *forecast* – *to predict on the basis of observation or analysis of information and data, передбачувати, прогнозувати* (*to forecast the weather, to forecast election results*); *mis-*: 1) *to misunderstand* – *to understand incorrectly or fail to understand, misinterpret* – *неправильно розуміти*; 2) *to mistake* – 1) *to regard, identify or recognize (a person or thing) incorrectly, take*

(*someone or something*) *to be another*); 2) *to make an error in understanding or interpreting* – *помилятися, помилково вважати когось за іншого* [COCA]. Отже, полісемантична структура багатозначних дієслів–термінів є наслідком таких процесів семантичної деривації: *un-* + *to load* – *вантажити* → *to unload* – *розвантажувати* → *to unload* – *розпродавати (цінні папери)*; *under-* + *to write* – *писати* → *to underwrite* – *підписувати (документ)* → *to underwrite* – *підписувати поліс морського страхування* [CDO].

Можемо підсумувати, що більшість англійських префіксальних дієслів з германськими префіксами розглядаємо як *префіксальні деривати*, утворені для позначення спеціальних понять англомовних текстів. Такі продуктивні моделі, на думку дослідників, для творення англійських префіксальних дієслів у функції термінів зумовлюють їх структурно-семантичну визначеність, простоту сприйняття та комунікативну релевантність [128].

У сучасній англомовній фаховій термінології у процесі аналізу виявлено значну кількість префіксальних дієслів з романськими префіксами, як ось: *circum-*: 1) *to circumcise* – *to remove all or part of the foreskin of (you shall circumcise the flesh of your foreskin)*; 2) *to circumscribe* – *to constrict the range or activity of definitely and clearly (She is considered a Filipina officer, which allows her to circumscribe American military regulations)*; *co-* (*col-*): *to collate* – *to arrange in proper order (She collated the pages of the report)*; *com-*: *to commune* – *experience a profound feeling of unity and receptivity (to commune with nature)*; *con-*: *to conceal* – a) *to put or keep out of sight, hide (He concealed the car key under the dashboard)*, b) *to keep from the knowledge or observation of others, keep secrets (She concealed the truth about his past)*; *cor-*: *to correlate* – *show a meaningful connection between (to correlate fact with theory)*, *counter-*: 1) *to counteract* – *to neutralize the action or force of, act in opposition to, check (This drug will counteract the effects of poison)*; 2) *to counterfeit* – *to make an unauthorized copy of, as money, documents or handwritings with intent to deceive or defraud (It is a crime counterfeit money)* [OALD].

Романські префікси беруть участь в утворенні англомовних префіксальних дієслів–термінів, демонструючи широкі валентні зв'язки у поєднанні з

термінологічними одиницями різної структури. На відміну від германських, романські дієслівні префікси схильні поєднувати з генетично спорідненими термінологічними одиницями латинського й французького походження [182].

Більшість основ дієслів з префіксами, наприклад, *contra-*, *circum-*, *sub-*, *super-*, *trans-* характеризується умовним або дефектним членуванням (*to contra-vene* – *заперечувати, порушувати*; 1) *to go against, come in conflict with, violate, transgress* (*to contravene a law; Slavery contravenes the principles of justice*); 2) *to oppose in argument, contradict* (*to contravene the truth*); *to circum-vent* – *обманути, підвести, to avoid; evade* (*He circumvented the issue*); *to substitute* – *замінити, to put someone or something in place of another* (*We substituted John for Bill at first base*); *to trans-act* – *вести, укладати, to conduct negotiations, do business*) [SD], яке свідчить про зменшення ролі згаданих словотвірних засобів у префіксальному дієслівному термінотворенні сучасної англійської мови.

Зменшення продуктивності романських дієслівних префіксів виявлено у семантичних дублетах: *super-* та *over-*, *under-* та *sub-*: *to superabound* = *to overabound* – *бути в дуже великій кількості*; *to sublease* = *to underlease* – *здавати в суборенду*; *to supervise* = *to oversee* – *контролювати* [OALD]. Їхнє функціонування, на думку дослідників, є виявом мовної надлишковості, котра сприяє пошуку та вибору оптимального англомовного терміна й витісненню менш продуктивних словотвірних засобів на периферію мови [198].

У дисертаційній праці акцентуємо увагу на англійських префіксальних дієсловах у функції термінів, у структурній, семантичній, прагматичній і функціональній площинах. Префіксальні дієслова–терміни висвітлюємо в комплексному аналізі у напрямі від вихідного поняття, за структурою й семантикою, до спеціальних термінів, що уможливають аналіз розвитку й функціонування сучасної англомовної термінної лексики. Наведемо приклади префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами *be-*: *besiege* – *облягати, оточувати, to overwhelm someone or something with something* (*We besieged the company with complaints*); *fore-*: *foreclose on* – *звернути стягнення на,*

to satisfy an unpaid loan by taking ownership of the property put up for security on the loan (If you don't pay, we will be forced to foreclose on your house); mis-: misplace one's trust (in someone) – недовіряти (комусь), to put trust in the wrong person; to put trust in someone who does not deserve it (The writer misplaced his trust in his editor); out-: out-draw – випереджувати, to attract a larger audience or following than, (to outdraw most of the human candidates) [MWO]; over-: overrate – переоцінювати, to value or estimate at too high a level (The general overrated his army's ability to achieve a quick victory) [SD]; un-: unleash – розв'язувати, to turn someone or something loose, against someone or something (The army unleashed a horrible attack against the enemy); under-: undertake – починати, братися; 1) to try to do something; 2) to take the responsibility of doing something (I will undertake to fix it) [MWO]; up-: uphold – to approve or agree with, confirm (to uphold a lower court's decision) [SD] та романськими дієслівними префіксами circum-: circumstantiate – обставити, to supply with circumstantial evidence or support, (support with circumstances or details) [MWO]; co-: correlate – співвідносити, to match or equate something with something else (The scientist could not correlate the new data with his hypothesis); contra-: contrast – порівнювати, протиставити, to make an agreement with someone to do a specific amount of work, (I will contract this out and have it done by consultants). Префікси: de-, dis-, em-/en-, inter-, pre-, re-, retro-, sub-, super-, trans-: використовують як продуктивні для позначення спеціальних термінів сучасних англійських текстів.

Варто зазначити, що англійські префіксальні дієслова у функції спеціальних термінів характеризуються продуктивним потенціалом, які зумовлюються специфікою англійської терміносистеми та стиранням у сучасній англійській мові чіткої межі між загальнолітературною та фаховою лексикою.

Спрощення термінової структури префіксальних дієслів з романськими дієслівними префіксами є результатом втрати сили умовного та дефектного забарвлення: contra-: contrast – порівнювати, to reveal unlikeness or differences when compared (The hat contrasted sharply with her dress); circum-: circumfuse – поширювати, to pour or spread about; sub-: submit – піддаватися, коритися, to

present for the consideration or decision of another or others (She submitted her term paper three weeks late); super-: supersede – to take the position, function or office of; succeed (His new assistant was rapidly supersending him as manager of the project); trans-: transcend – in theology and philosophy, to exist above, beyond or independent of (the universe, material existence, experience or the like) (He doubts that he will ever transcend scientist) [SD], можливості маркувати дериваційний процес у семантичному та структурному аспектах.

На наш погляд, генетичний чинник не відіграє суттєвої ролі у процесі утворення англійських префіксальних дієслів: майже 50% з них мають гібридну структуру. На відміну від германських, романські дієслівні префікси прагнуть до комбінування з генетично спорідненими основами латинського й французького походження, використання яких, на погляд дослідників, є відображенням історії розвитку англомовної термінологіки та багатовікових традицій використання латини у сфері наук [209].

Отже, префіксальні дієслова германського та романського походження, що виконують ключові функції у фаховому терміноутворенні, реалізують свій словотвірний продуктивний потенціал. Виконаний структурно-семантичний аналіз гуманітарних термінів в англомовних текстах засвідчив відсутність принципових відмінностей щодо структури та змісту семантики, їхнє функціонування потребує окремого розгляду методології, методики та методів дослідження.

1.3. Методологія, методика та методи дослідження

Окреслений підрозділ наукової праці присвячений методиці дослідження префіксального дієслова англійської мови, зокрема виокремленню його інваріантного значення у системі мови та низки елементарних смислів–сем, які виконують функції семантичних диференційних ознак у системі мовлення. Основні задіяні методи дослідження префіксальних дієслів – словотвірний, структурний і семантичний, а також компонентний аналіз словникових дефініцій. Компонентний аналіз за словниковими дефініціями позначає виокремлення у

дефініціях семантичних множинників елементарних одиниць змісту, які, сполучаючись один з одним у різних комбінаціях, задають значення будь-якому дієслову–терміну у певній фаховій мові. На думку С. Ф. Скороходька, доволі надійним засобом лінгвістичного пізнання є словники тлумачного типу, бо тлумачення слова може слугувати базою для опису його численних смислів [251].

Компонентно–диференційний аналіз термінологічних одиниць уможлиблює виокремлення інтегральних сем у значенні префіксальних дієслів–термінів, шляхом їхнього зіставлення всередині групи близьких за значенням термінологічних одиниць, а також виявити їх за спеціальними ознаками терміносистеми на підставі парадигматичних відносин лінгвістичних одиниць [97, С. 358–360].

Використана у дисертації методика «значення–смысл» дала змогу розмежувати кілька різнопланових компонентів інваріантного значення в системі мови та змінного компонента (смыслу) в мовленні.

Теоретичне та практичне значення механізму утворення різних смислів префіксального дієслова полягає у виявленні семантичного інваріанта та його ролі у породженні кожного наступного смислу. Розкриття чинників породження різних смислів префіксального дієслова перебуває в узагальнюваній природі, творчому поєднанні процесу мислення. Можливість утворення різних кількісно–якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова і, навпаки, постійне одночасне функціонування усіх сем інваріантного значення обмежує можливості творення його смислів.

Англійські префіксальні дієслова сфери спеціальних наук характеризуються семантичними явищами полісемії, синонімії й антонімії, які зумовлюються специфікою сучасної англійської термінології та стиранням у фаховій мові чіткої межі між загальнолітературною лексикою і галузевою термінологією. Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що у сучасних англійських текстах простежується тенденція до зменшення ролі романських і зростання питомої ваги германських дієслівних префіксів. Стверджується, що

смысл префіксального дієслова є результатом творчого акту мислення, тобто об'єднання двох різнопланових семантичних компонентів: змінного маркованого члена семантичної опозиції з плану синтагматики мовлення і його маркера інваріантного значення з парадигматичного плану мови.

Активні процеси термінотворення у фахових терміносистемах супроводжуються варіативністю найменувань і зумовлюють потребу стандартизації й кодифікації термінів сучасної англійської мови як мови–продуцента галузевих термінологій. Методологічну основу наукового дослідження становлять принципи системності, єдності форми та змісту. Ключовою є методика «значення–смысл», яка уможливує розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення у системі мови та змінного компонента (смыслу) в мовленні (С. О. Гурський, 1974).

Зазвичай, дослідники констатують лише типові смысли вживання дієслова, але не пояснюють і не розкривають закономірностей переходу від одного смыслу вживання до іншого, тобто не висвітлюють самого механізму «породження» численних смыслів дієслова. Схиляємося до думки дослідників, що теоретичне і практичне значення механізму у твореннях різних смыслів префіксального дієслова–терміна полягає у виявленні семантичного інваріанта та його ролі у виникненні кожного наступного смыслу [162]. Розкриття чинників породження різних смыслів префіксального дієслова становить узагальнювальну природу, творче поєднання процесу мислення, оскільки розкриття значення дієслова–терміна за допомогою контексту не дає бажаних результатів. У контекстах описуються лише численні позамовні поняття, тобто дієслово пояснюється через сполучуване з ним сусіднє слово. Логічно постає запитання: яке значення має префіксальне дієслово автономно, адже функціонування в контексті є важливим показником лише його значення, а не самим значенням?

Тому методологічні засади дослідження префіксальних дієслів щодо смислотворення, тотожностей і відмінностей потребують окремого дослідження. За слушним твердженням класика філологічної думки О. Потебні, відбувається перехід від суб'єктивної інтерпретації контексту до розпізнавання чинної,

«породжувальної» моделі значення дієслова [230]. Можливість утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших, збільшує смислотвірну потужність дієслова і, навпаки, постійне одночасне функціонування усіх сем інваріантного значення обмежує можливості різних його смислів.

Вважаємо, що процес утворення різних смислів у функціонуванні – це своєрідне «тиражування» семантичного інваріанта у вигляді реалізації конкретних варіантів. Щоб пізнати і розкрити зв'язки між семантичним інваріантом і змінними смислами дієслова, треба враховувати з позиції адресанта, тобто творця породження тексту. Оскільки у дієслові уже закладений потенціал «породження» нових смислів, то дослідникові необхідно: по-перше, констатувати відмінності цих смислів; по-друге, відтворити уявну послідовність мінливої картини константних та варіативних компонентів у семантиці досліджуваного префіксального дієслова [93, С. 58–63]. Саме розв'язання таких ключових методологічних завдань вбачаємо у викладенні цього дисертаційного підрозділу.

На наше переконання, кожне дієслово–термін разом із значенням має смисл, під яким розуміємо виокремлення з цього значення семантико-диференційних ознак, які пов'язані з конкретною ситуацією мовлення. Мета дослідження полягає у тому, щоб за допомогою згаданої методики «значення–смисл» виокремити основний елемент, спільний для усіх випадків вживання дієслова. Цю узагальнену частину дієслова називаємо, услід за С. Гурським, *інваріантним значенням* слова у мові, що складається з низки елементарних *смислів-сем*, які виконують функції семантичних диференційних ознак [341]. Традиційне протиставлення різних смислових понять на підставі тотожної диференційної ознаки, й справді, виявляє у кожному вживанні слова лише різні ознаки, а звідси виникають різні смисли дієслова. Кожна наступна включена у структуру префіксального дієслова одиниця має принаймні один відмінний компонент, який використовують для послідовної диференціації смислів. Тому цілком поділяємо думку дослідників, що мовний механізм утворення різних смислів відбувається залежно від зміни *семантичної опозиції* – понять, що протиставляються і від зміни *диференційної ознаки*. Відносна незмінність семантико-диференційної ознаки забезпечує

однозначність розуміння послідовно різних смислів як названих елементів інших систем, маркованих ознакою структури [125, С. 66–68].

На наш погляд, дієслівний префікс – це препозитивна спільна службова частина багатьох слів, що виконує словотвірну, терміновірну функцію в одному з актів деривації, змінюючи смислову структуру у процесі мовного розвитку та бере участь у формуванні ономасіологічних категорій. За твердженням мовознавця М. М. Полюжина, розрізняємо *префіксальні утворення* та *префіксальні деривати*, оскільки характеристика основ префіксальних дієслів не буде повною без аналізу усіх дериваційно–виокремлених префіксів, які входять у різні структури [225, С. 3–15].

Отже, вважаємо, що префіксальне утворення розглядаємо як структуру з префіксом, який приєднався у будь-якому акті деривації, наприклад, *to recompense* – *компенсувати, відшкодовувати*, *to reappear* – *виникати, відроджуватися*, *to overcool* – *різко сповільнювати темпи розвитку* ← *to overcool* – *переохолоджувати* ← *over-* + *to cool*; *to submerge* – *обтяжувати боргами* ← *to submerge* – *погнати* ← *sub-* + *to merge*; *to mismanage* + *mis-* + *to manage*; *to denationalize* + ← *de-* + *to nationalize*; *to overspend* + ← *over-* + *to spend* [WND].

Зазначимо, що на відміну від префіксального утворення, префіксальний дериват містить префікс, який приєднався в останньому дериваційному акті, наприклад, *to overbuy* ← *over-* + *to buy*; *to outproduce* ← *out-* + *to produce*; *to prefabricate* ← *pre-* + *to fabricate* тощо.

У сучасній англомовній терміносистемі виявляємо численні префіксальні дієслова передусім з германськими дієслівними префіксами: *be-*, *fore-*, *mis-*, *out-*, *over-*, *in-*, *under-*, *up-*, які утворюють спеціальні поняття різних гуманітарних знань, а саме: *to untie* – *дозволяти приватній компанії конкурувати з державними підприємствами*, *to overconsume* – *споживати дуже багато*, *to unfreeze* – *розморозжувати*, *to overbook* – *продавати більше квитків*, *to outshop* – *робити покупки за межами місця проживання*, *to underpack* – *погано пакувати* [SD].

Більшість аналізованих англійських префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами зачисляємо до *префіксальних дериватів*, які утворилися

за словотвірними префіксальними моделями безпосередньо для позначення спеціальних понять гуманітарної сфери. Зауважено, що середніми показниками продуктивності характеризуються моделі: *over-* + SV → SV^{pr} (*to overload* – перевантажувати, переобтяжувати, *to overpraise* – перехвалювати, *to overtax* – переобтяжувати податками, *to overrate* – переоцінювати, *to overmortgage* – перекредитувати, *перезакласти*), *out-* + SV → SV^{pr} (*to outvalue* – переоцінювати, *to outwork* – перепрацювати, переробити), *mis-* + SV → SV^{pr} (*to misestimate* – недооцінювати, *to misdeliver* – помилково доставляти), *under-* + SV → SV^{pr} (*to underfund* – недофінансувати, *to underestimate* – недооцінювати, *збезцінювати*), *un-* + SV → SV^{pr} (*to unroot* – викорінювати, викорчувати, *to unrack* – розвантажувати, рознаковувати, *to unstock* – розблокувати, розгорнути, вилучити зі складу) [RIT]. Перелічені префікси також є продуктивними у творенні загальноновживаної та терміної лексики. Поділяємо думку, що використання продуктивних моделей для творення англійських префіксальних дієслів у функції спеціальних термінів зумовлює їх структурно-семантичну визначеність, простоту сприйняття та комунікативну релевантність [272].

Окреслену методику та методи дослідження використано для аналізу префіксальних дієслів з германськими та романськими префіксами у сучасній англійській термінології гуманітарних і природничих галузей наук: *mis-*: *to misbill* – виставляти неправильний рахунок; *under-*: *to underprovide* – надавати недостатній капітал; *up-*: *to upvalue* – підвищувати вартість; *at-*: *attest* – засвідчувати, підтверджувати, *to certify or bear witness to a fact* (*The witness attested to the suspect's presence at the scene of the crime*); *e-/ex-*: *exceed* – переважати, *to surpass someone or something in something* (*Tom exceeds Walter in English ability*); *im-/in-*: 1) *impart* – ділитися, *to tell something to someone or a group* (*My professor tried to impart her knowledge to us*); 2) *indulge* – ставитися поблажливо, робити приємність, *to take pleasure in doing something; to do something habitually* (*We don't indulge in strenuous activity*); *sur-*: *surrender* – здатися, відмовитися, *to give up someone or something to someone or something* (*He surrendered his car to the bank*). В

англійській мові, наприклад, *to as-sign* – розподіляти, асигнувати, *to inter-vene* – виступати посередником, *to trans-port* – транспортувати, *to sub-sist* – утримувати, *to contra-dict* – суперечити, *to super-vice* – контролювати, *to in-sure* – страхувати, *to re-mit* – переказувати (гроші) [SD].

Методологічні засади аналізу засвідчили, що основи англійських префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами є компонентами словотвірних ланцюжків, а вихідні ланки, репрезентовані дієсловами різних семантичних класів. На переконання дослідників, така різноманітність семантики вихідних ланок є свідченням багатогранності англомовної галузевої термінології [235, С. 164–169]. Відібраний для аналізу емпіричний матеріал дав підстави вважати, що серед виявлених вихідних ланок словотвірних ланцюжків домінують дієслова зі значенням загальної дії, руху, які позначають оцінку, предмет, операції або мають абстрактне значення, наприклад, *to pay* – платити → *to underpay* – недоплачувати; *to draw* – тягти → *to draw* – знімати гроші з рахунку → *to overdraw* – перевищувати залишок рахунку в банку; *to purchase* – купувати → *to overpurchase* – купувати надмірну кількість [WND].

Основні методи та підходи дослідження залучено до аналізу емпіричного матеріалу сучасної англомовної термінології, де виявлено, також значну кількість префіксальних дієслів з романськими префіксами: *circum-*, *co-* (*col-*, *com-*, *con-*, *cor-*), *counter-*, *de-*, *dis-*, *em-/en-*, *inter-*, *pre-*, *re-*, *retro-*, *sub-*, *super-*, *trans-*, які позначають спеціальні поняття в англомовних текстах: (*to reallocate* – перерозподіляти (ресурси), *to disaggregate* – збільшувати (показнику)), (*to relend* – позичати гроші, одержані в борг, *to cofinance* – брати участь у фінансуванні), (*to countercheck* – перевіряти іншим незалежним контролем, *to dehire* – звільняти з посади), (*to counteradvertise* – рекламувати товар у відповідь на рекламу конкурента, *to preprice* – маркувати ціни) тощо [SD].

Отримані дані засвідчують, що середні та високі показники продуктивності характерні для таких моделей префіксальних дієслів: *re-* + SV (Subject – Verb).

Варто зауважити, що на відміну від германських префіксів романські дієслівні префікси тяжіють до комбінування з генетично спорідненими

одиницями латинського й французького походження: *re-*: *to remonetize* – відновлювати металевий стандарт, *to renegotiate* – переглядати умови мови контракту, *to retrofit* – модернізувати; *de-*: *to debureaucratize* – переборювати бюрократизм; *co-*: *to coproduce* – виробляти сумісно; *out-*: 1) *to outbid* – to offer a higher price than (someone else) in or as in an auction (запропонувати вищу ціну); 2) *outgrow* – to grow too large for (to outgrow one's clothing); to leave behind or lose in the process of developing (to outgrow a fear of the dark); 3) *outlive* – to live through, survive, endure (to outlive a serious automobile accident; *un-*: 1) *unstop* – to remove a stop or stopper from (to unstop a champagne bottle), 2) to free from an obstruction (to unstop a drain, to unstop one's ears); *under-*: 1) *to underpin* – to support, substantiate (to underpin an argument), 2) *to understand* – to grasp the meaning or significance of, be clear about (I don't understand what you mean); *up-*: 1) *upholster* – to fit, as furniture with padding, cushions or coverings (to upholster a sofa, to upholster a headboard), 2) *uproot* – to remove or destroy completely, eliminate, eradicate (to uproot a difficulty at its source) [СОСА], які виражають спеціальні поняття різних сфер. Додамо, що для основ префіксальних дієслів з романськими дієслівними префіксами характерне так зване *ліве розширення*, тобто романські дієслівні префікси не є термінальними, які можуть поєднуватися з іншими генетично спорідненими префіксальними морфемами, утворюючи префіксальні дієслова структурного типу, як ось: *to prerefund*; *to rediscount*; *to disincorporate* [ELD]; *de-*: *declare for* – оголошувати, заявляти, to state one's support of someone or something (Susan declared herself for Mary's candidacy); *re-*: *reassign* – перепризначити, to change someone's assignment to something else; *retro-*: 1) *retroact* – a) to act in return; b) to affect past events or conditions; 2) *retrogress* – to move or go backward (to a worse or a less advanced condition); *sub-*: 1) *subcontract* – contract made subordinate to another contract, carrying out all or part of the original contract; 2) *substitute for* – to serve as a replacement for someone or something [OID].

На слушну думку дослідників, англійські префіксальні дієслова з романськими дієслівними префіксами мають непохідну умовно або дефектно членовану структуру (термін О. С. Кубрякової), яка є результатом дериваційного

спрощення внаслідок таких процесів: а) втрати романськими дієслівними префіксами семантики, характерної для мови-джерела; б) розходження семантики вихідного кореневого слова та його префіксального дієслівного деривата; в) не закріплення цього вихідного слова як самостійної одиниці або афікса як словотворчого засобу (префікси *ad-* та його аломорфи [164], про що свідчить такий ілюстрований матеріал: *ac-*: *acknowledge* – *визнавати, усвідомлювати, to agree or announce publicly that a person holds a particular office or station or that a person has particular qualities (She found it difficult to acknowledge herself as a failure)*; *af-*: *affiliate* – *приєднуватися, to cause a person or thing to be associated with some other person or thing (We tried to affiliate John with other people who shared his interests)*; *al-*: *allocate* – *призначати, розподіляти, to give or assign something to someone or something (The committee allocated the surplus cheese to the elderly people in the community)* [SB].

Отже, можемо стверджувати, що більшість основ дієслів-термінів з префіксами: *contra-*, *circum-*, *sub-*, *super-*, *trans-* характеризуються умовним або дефектним членуванням, що свідчать про зменшення ролі згаданих словотвірних засобів у дієслівному слово та термінотворенні сучасної англійської мови.

Із проведеного аналізу можна зробити попередній висновок про те, що префіксальні дієслова з германськими дієслівними префіксами: *be-*, *fore-*, *mis-*, *out-*, *over-*, *un-*, *under-*, *up-* та романськими дієслівними префіксами: *circum-*, *co-*, *contra-*, *de-*, *dis-*, *em-/en-*, *inter-*, *pre-*, *re-*, *retro-*, *sub-*, *super-*, *trans-* є високопродуктивними та використовуються для позначення спеціальних понять сфер гуманітарних і природничих галузей наук.

Використані методи засвідчують, що словотвірні потенції основ англійських термінів визначаються їхньою семантичною та термінотвірною структурою, характером і походженням твірних компонентів, наявністю, як вважають дослідники, відповідних лексичних і семантичних ніш у терміносистемі, багатьма словотвірними засобами конкретної мови та загальномовними словотвірними тенденціями [339].

Також напрошується висновок, що романські дієслівні префікси демонструють, так би мовити, нетермінний характер, комбінуючись з генетично спорідненими префіксами й утворюючи похідні основи дієслів з двома префіксальними морфемами. Натомість префіксальні дієслова, головню з префіксами германського походження, продемонстрували високий словотвірний потенціал поповнення сучасної англійської термінології.

Отже, від методологічної бази наукового дослідження залежать її продуктивність, ефективність і можливість пояснити імпліцитну семантику термінів англійських текстів для спеціальних цілей.

Перспективний напрям подальших досліджень вбачаємо в комплексному вивченні префіксальних термінів галузевих наук шляхом поєднання словотвірного аналізу й синтезу. Актуальним вбачається також визначення концептуальних структур, які розкривають специфіку словотвірних процесів в англійських термінологічних системах, порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських мовах. Запропонована методика та методи сприятимуть усебічному дослідженню лінгвокультурологічних та лінгвопрагматичних аспектів інших фахових мов у різних національних варіантах сучасної англійської мови.

1.4. Етапність аналізу досліджуваного матеріалу

Враховуючи завдання аналізу та мету дисертації, сформулюємо дослідницькі кроки, які виглядають конструктивними у її досягненні.

На *першому* кроці першого теоретичного розділу (**Теоретичні та методологічні основи дослідження**) критично висвітлено теоретичні та методичні засади дослідження наукової літератури з тематики дисертаційної праці, присвяченої висвітленню префіксальних дієслів, підходи вчених філологів у річищі сучасних лінгвістичних парадигм. Висунуто припущення, що з погляду інформативності префіксальні дієслова володіють і передають потужне семантичне навантаження. Префіксальний аспект дослідження розглянуто у

площині теоретичних і прикладних понять сучасної семантики, семасіології та прагматики (п.1.1.).

На *другому* кроці відібрано дослідницький корпус префіксальних дієслів сучасної англомовної сфери (1550 префіксальних дієслів). Досліджено англійські префіксальні дієслова на підставі загальноживаної лексики романо–германського походження, їх термінотвірних потенцій, продуктивних способів і засобів реалізації у сучасних англомовних гуманітарно–природничих текстах. На цьому етапі описано досліджувані префіксальні дієслова–терміни через процес диференціації їхніх семантичних ознак у поєднанні морфологічного, ономасіологічного та семасіологічного підходів. Простежено основну теоретичну тенденцію у творенні префіксальних дієслів–термінів, визначаючи їхню структурно–семантичну, прагматичну та функціональну організацію (п.1.2.).

На *третьому* кроці застосовано низку методів. Головно методику «значення–смісл» для виокремлення інваріанта префіксального дієслова у системі парадигматики мови та його низки змінних смислів у системі синтагматики мовлення, метод лексико-семантичного аналізу термінологічних одиниць. Також задіяно структурно-семантичний, компонентний аналіз, метод словникових дефініцій тощо, щоб виокремити одиниці для їхньої класифікації та інтерпретації. Зазначено, що методологічну основу дослідження формують принципи системності, єдності та змісту (п.1.3.).

На *четвертому* кроці сформульовано конструктивні дослідницькі кроки, щодо дослідження префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської гуманітарно-природничої субмови. Теоретично обґрунтовано процедуру виокремлення узагальненого інваріанта та диференційних сем досліджуваних префіксів і префіксальних дієслів із залученням методу диференційного аналізу (п.1.4.).

На *п'ятому* кроці другого прикладного розділу дисертаційної праці **(Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів)** досліджено семантичне наповнення префікса і, відповідно, префіксального дієслова як термінотвірних формантів сучасної спеціальної мови гуманітарних і

природничих наук у морфологічному та семантичному аспектах. Висунуто припущення, що у процесі поєднання словотвірного аналізу та синтезу формується діалектична єдність префікса та дієслова–терміна (п.2.1.).

На *шостому* кроці проаналізовано дериваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови гуманітарно-природничого спрямування, виокремлюючи найпродуктивніші префікси та їх семантичне навантаження. На цьому етапі акцентовано увагу на семантику саме префікса та його роль у породженні диференційних смислів спеціальних термінів (п.2.2.).

На *сьомому* кроці визначено дериваційний потенціал префіксальних дієслів–термінів у площині неології, новотвірних процесів у збагаченні та поповненні англійської гуманітарної та природничої субмов. Аргументовано, що еволюція інноваційної семантики відбувається за загальномовними законами, що забезпечує розширення семантичного обсягу досліджуваних префіксальних дієслів–термінів вже як фахової вторинної семантики. Доведено, що процес виокремлення стабільного семантичного інваріанта префіксального дієслова–терміна уможливорює повну експланаторність різних неординарних смислів у спеціальному тексті (п.2.3).

На *восьмому* кроці проаналізовано процеси запозичень префіксальних дієслів термінів у сучасну англійську субмову гуманітарної та природничої сфер (п.2.4).

Укладено реєстр досліджуваних префіксів та англо-український глосарій префіксальних дієслів–термінів у сучасних англійських гуманітарних і природничих текстах.

На *дев'ятому* кроці третього прикладного розділу дисертаційної праці **(Мовні засоби вираження смислів префіксальних дієслів сучасної англійської мови)** розглянуто явище полісмиловості та омонімізації префіксальних дієслів–термінів, їх метафорико–метонімічні засоби термінологізації (див. пп. 3.1. – 3.4.).

На *десятому* кроці підведено Висновки та результати проведеного дослідження, укладено реєстр досліджуваних префіксів та англо–український глосарій префіксальних дієслів–термінів.

Прогностичність етапів дослідження полягає у вичленуванні масивів префіксальних дієслів із лексикографічних джерел термінологічного фонду галузей наук. Масив дослідної лексики охоплює вибірку із авторитетних англо-англійських тлумачних словників і галузевих словників спеціального спрямування. Етапність аналізу визначається збором фактичного матеріалу, отриманням і поданням матеріалу та його інтерпретацією щодо семантичного потенціалу творення варіативних смислових породжень.

Висновки до першого розділу.

Висновки з першого теоретичного розділу вбачаються такими:

Дослідження виконане у річищі сучасних лінгвістичних парадигм, охоплює морфологічні особливості префіксальних дієслів у процесі словотворення та термінотворення сучасної англійської мови. Розкрито сутність впливу префікса на смислове його значення, де головну увагу зосереджуємо на автономному значенні префікса, його ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова. Зроблено спробу дослідити префіксальне дієслово статично-динамічно, простежити його конкретні та найзагальніші тенденції у творенні варіативних смислів, які притаманні префіксальному дієслову в сучасних англомовних текстах. Задіяна в дисертаційному розділі методика ґрунтується на базових твердженнях теорії фонологічних опозицій, в якій виражаються категоричні вимоги протиставлення тотожних об'єктів за їхніми диференційними ознаками, а також на підставі принципу теорії «системи і структури». Зазначено, що інваріантне значення дієслова–терміна складається з низки сем елементарних смислів, узагальнених, абстрагованих, комунікативно–релевантних ознак відповідного поняття.

Префіксальний аспект дослідження розглянуто у площині теоретичних і прикладних понять сучасної семантики, семасіології та прагматики. Отож префіксальне дієслово–термін – це актуалізоване слово, яке володіє особливим системонабутими властивостями – позначати одне і тільки одне поняття і диференціювати його від інших понять у тій самій системі понять.

Комунікативна загальноживана та спеціальна системи мови наповнюють форму префіксального дієслова однозначним зв'язком з одним узагальненим знаковим значенням і на його основі диференційними зв'язками і відношеннями з іншими дієсловами в лексико–семантичній системі – синонімами, антонімами, омонімами. Система термінів наповнює тотожне дієслово–термін тісним зв'язком з одним спеціальним поняттям і (на його основі) диференційними зв'язками і відношеннями з іншими термінами–поняттями у межах однієї спеціальної терміносистеми.

Словотвірні потенції основ термінів визначаються їхньою семантичною та термінотвірною структурою, характером і походженням словотвірних компонентів, наявністю відповідних лексичних і семантичних ніш у терміносистемі, низкою морфологічних засобів. З'ясовано, що префікси змінюють лексико–граматичну категорію дієслова з яким вони корелюють, тому на підставі нашого дослідження виявлено загальноживані та спеціальні префіксальні форманти.

Зроблено припущення, що міжмовні впливи призвели до інновацій на фонологічному, морфологічному, семантичному та термінотвірному рівнях через потенційну особливість дієслівного префікса формувати парадигми узуального та оказіонального плану, нашарування на ту саму терміноодиницю семантичної мовленнєвої експресії. Детально проаналізовано префіксальне дієслово у площині виокремлення стабільного інваріанта та змінних смислів. Перевірено, випробувано та широко втілено у масиві фактичного матеріалу інваріантні та диференційні ознаки префіксальних дієслів–термінів.

З огляду на викладене доходимо висновку, що дієслівне словотворення сучасної англійської мови утворене префіксальним способом є складним і

неоднозначним явищем. Воно утворює особливий лексичний прошарок, який динамічно розвивається, забезпечуючи комунікативні потреби фахівців відповідної галузі знань. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови характеризуються широким інвентарем продуктивних префіксів. Дослідження механізму перетворення загальноживаного префіксального дієслова на термінологічне – одне з важливих завдань у лінгвістиці, суть якого полягає в аналізі глибинних процесів, що відбуваються в семантичній структурі дієслова.

Окреслений розділ наукової праці присвячений методиці дослідження префіксального дієслова англійської мови, зокрема виокремленню його інваріантного значення у системі мови та низки елементарних смислів–сем, які виконують функції семантичних диференційних ознак у системі мовлення. Основні методи дослідження префіксальних дієслів – словотвірний, структурний і семантичний, а також компонентний аналіз словникових дефініцій. Розкриття чинників породження різних смислів префіксального дієслова перебуває в його узагальнюваній природі, творчому поєднанні процесу мислення.

Інваріантне значення дієслова складається з низки сем елементарних смислів, узагальнених, абстрагованих, комунікативно–релевантних ознак відповідного поняття. Семи виконують функції семантичних диференційних ознак і щодо мовлення породжують, відповідно, різні смисли. Системна характеристика префіксального дієслова відіграє роль з'єднувальної ланки між звуковою оболонкою і значенням. Такий механізм потенційно абстрагує та відображає завдяки досвіду мовця в його уяві одну або кілька суттєвих ознак денотата, що викликаються і фіксуються в пам'яті обумовленою морфемною структурою дієслова чи сполучення. З погляду інформативності префіксальні дієслова сучасної англійської мови передають найбільше смислове навантаження.

Описано передбачувані етапи аналізу матеріалу після запровадження дослідницького обігу англійського префіксального дієслова–терміна, який базується на вичерпних переліках спеціальних контекстів. Виділено етапи аналізу префіксального дієслова–терміна в англомовних текстах. Запропоновано модель

та комплексну поетапну методику аналізу англомовних префіксальних дієслів–термінів.

Стверджується, що смисл префіксального дієслова є результат творчого акту мислення, тобто об'єднання двох різнопланових семантичних компонентів: змінного маркованого члена семантичної опозиції з плану синтагматики мовлення і його маркера інваріантного значення із парадигматичного плану мови. Ключовою є методика *«значення–смисл»*, яка уможливує розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення у системі мови та змінного компонента (смислу) в мовленні. Теоретичне і практичне значення механізму у твореннях різних смислів префіксального дієслова–терміна полягає у виявленні семантичного інваріанта та його ролі у виникненні кожного наступного смислу.

Як підсумок цього підрозділу можемо констатувати, що інтерес лінгвістів до вивчення теоретичних засад семантики дієслів–термінів сучасної англійської мови досліджуваний префіксальний аспект потребує подальших нових наукових розвідок, які пов'язані, зокрема, з висвітленням теоретичних понять семантики та семасіології префіксальних дієслів. Перспективний напрям подальших студій вбачається у комплексному дослідженні англомовних префіксальних дієслів–термінів, не лише шляхом поєднання аналізу й синтезу, а також визначення концептуальних структур, які розкривають специфіку термінотвірних процесів в англомовних системах, порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських та романських мовах. Безперечно, наукові підходи до вивчення префіксальних дієслів у перспективі треба вдосконалювати і детальніше аналізувати. Незважаючи на підвищений інтерес лінгвістів до вивчення морфологічної структури семантики дієслів сучасної англійської мови, префіксальний аспект дослідження потребує подальших нових наукових розвідок.

Основні положення розділу висвітлено у публікаціях автора: [93; 97; 98; 99; 102; 106].

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНІ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ АНГЛІЙСЬКИХ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ–ТЕРМІНІВ

2.1. Формування семантики префіксальних дієслів

Мова як найцінніше надбання духовного розвитку людства, найважливіший і найдосконаліший засіб комунікації й обміну думками, виконує різні функції й розвивається у тісному взаємозв'язку з суспільним прогресом.

Розділ дисертації присвячено дослідженню семантики англійських префіксальних дієслів як термінотвірних елементів, які характеризують закономірності та лексико–семантичні особливості дієслівно-префіксального словотвору сучасної англійської мови. Префікси розглянуто як термінотвірні форманти у структурно–лексичному та семантичному зв'язках [103, С. 63–65].

Зазначено, що певну групу префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами зачислено до словотвірних формантів, термінологічні значення яких є результатом семантичного розвитку сигніфікативних значень префіксальних дієслів загального вжитку. Доведено, що інваріант багатозначних префіксальних дієслів є дериватом утворення та позначення спеціальних понять різних галузей наук. З'ясовано, що у сучасній англійській спеціальній мові продуктивно функціонують префіксальні дієслова–терміни, первинні значення яких є результатом дієслівної префіксації, а вторинні – результатом семантичної деривації.

Виявлено, що у процесі поповнення загальнолітературної та фахової англійської мови досліджувані префіксальні дієслова іншомовного походження тяжіють до використання германських дієслівних префіксів. Тобто, стверджується, що у сучасній загальноновживаній і спеціальній англійській мові функціонують гібридні та негібридні префіксальні дієслова, які свідчать про те, що генетичний чинник не є вирішальним для творення основ префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами. Стверджується, що дієслівні префікси як словотвірні елементи яскраво характеризують їх лексико-семантичні

особливості, дієслівно-префіксальний потенціал термінотворення сучасної англійської мови. Дієслівні префікси займають домінуюче місце в системі префіксального дієсловотворення термінів сучасної англійської мови, оскільки всі вони є продуктивними морфемними структурними елементами, а також аналізовані префікси стають активним способом збагачення англійської мови сучасних наук [100, С. 98–101].

У сучасній лінгвістичній традиції слово, як і термін, вважають основною одиницею мови, адже воно перебуває у центрі лінгвістичного опису і саме на ньому ґрунтується реальна мовна компетенція фахівців. Вивчення будь-якого наукового чи поняттєвого явища базується на його осмисленні як складової частини цілого. Під префіксом традиційно розуміємо ту частину слова (морфему), яка в своєму розвитку набула відповідного абстрактного значення і яка розміщена перед словотвірною основою та змінює її значення. Дієслівним префіксам сучасної фахової англійської мови граматичні значення не властиві, бо основна їхня функція терміностворююча: утворюючи нові дієслова–терміни, вони змінюють значення основ, з якими поєднуються.

Більшість дослідників вважають, що префіксальні дієслова виконують транспонувальну функцію частин мови. Наукові дослідження Б. І. Барткова, Е. Н. Бортничук, Р. Г. Зятковської, Н. Г. Мілих, К. В. Піотух, В. І. Шкарупіна та інших доводять, що префікси можуть змінювати лексико-граматичну категорію слова–терміна, з якою вони поєднуються, тобто виконують транспонувальну функцію. Однак така функція не є для них основною, адже більшість префіксів функціонує в нетранспонувальних моделях [26, С. 3–4]; [40]; [128]; [201]; [217]; [292, С. 146–164]. Зокрема, на думку М. М. Полюжина, дієслівні префікси мають дейктичний характер: вони співвідносять дію, виражену дієсловом, з певною точкою відліку, уточнюючи її в часовому, локальному, кількісно–оцінювальному та інших аспектах [224]. Додамо, що дослідники аналізували характерні ознаки та особливості префіксального дієслова. Мовознавці досліджували головні ознаки та специфіку префіксів як засобів словотворення [198], їх номінативну функцію [367], структуру, семантику, деривативний потенціал [209]; [301], використання

префіксального термінотворення. Особливої уваги заслуговують наукові доробки щодо комплексного аналізу префіксального термінотворення сучасної англійської мови, які присвячені усебічному дослідженню префіксальної системи англійської мови [29]; [305]; [344]; [352, Р. 1104–1156].

Дослідження структурно–семантичних параметрів префіксальних дієслів–термінів зумовлено браком, а водночас необхідністю комплексного аналізу окремих процесів та явищ, які відбуваються у сучасному англійському термінотворенні. Знання особливостей творення термінів, зокрема, основ префіксальних дієслів, потрібно для раціонального відбору термінотвірних інвентаря та моделей. Словотвірний потенціал префіксів, продуктивність словотвірних формантів не є сталою, може змінюватись залежно від сфери вживання, потреб поповнення термінологічного фонду, типу дискурсу тощо. Саме кон(текст) є джерелом виникнення та актуалізації не лише нових смислів, а й форм, які через рекурентність вживання набувають певної функції та претендують на включення до системи мови. З огляду на це, дослідження структуро-семантичних та прагматичних префіксальних дієслів сучасної англійської мови на матеріалі текстів гуманітарно-природничих наук є актуальним у сучасній семасіології.

Варто зазначити, що префікси як термінотвірні форманти зазвичай більш самостійні у фонетичному, морфологічному та семантичному зв'язках порівняно з іншими структурними компонентами. Очевидно, це пояснюється, по-перше, тим, що, передуючи основі, префікс не зливається в єдиний фонетико-морфологічний комплекс з формоутворювальними флексіями. По-друге, префікси виникають із самостійних слів (найчастіше зі службових частин мови), тому семантичне значення формує основу, з якою поєднується префікс.

Більшість дієслів–термінів як префіксальні деривативи, які виникли для позначення спеціальних понять різних спеціальних наук, тобто шляхом термінологізації: *over-* + *to invest* – *інвестувати* → *to overinvest* – *надмірно вкладати капітал*; *mis-* + *to manage* – *керувати* → *to mismanage* – *погано виконувати керівництво*; *over-* + *to bid* – *пропонувати ціну* → *to overbid* –

пропонувати надто високу ціну; under- + to price – призначати ціну → to underprice – призначати надто низьку ціну тощо [COD].

Можемо стверджувати, що певна група префіксальних дієслів–термінів з германськими дієслівними префіксами належать до термінотвірних формантів, відповідно, термінологічні значення яких є результатом семантичного розвитку сигніфікативних значень префіксальних дієслів загального вжитку, тобто шляхом їх термінологізації відбувається семантична деривація, скажімо, *to overheat – розвиватися надто швидкими темпами ← to overheat – перегріватися, to overcool – різко сповільнювати розвиток ← to overcool – переохолоджуватись; de- – виконувати дію протилежну за значенням дії основи дієслова – to degender – відкидати вказівку на стать; deflate – викачувати, випускати, e.g., to deflate rumours – спростовувати чутки, (фін.) – скорочувати випуск грошових знаків тощо [MWO].*

У сучасній англійській спеціальній мові продуктивно функціонують однозначні та багатозначні префіксальні дієслова, первинні значення яких є результатом дієслівної префіксації, а вторинні – результатом семантичної деривації та набуття спеціального контексту, наприклад, *un- + to load – вантажити → to unload – розвантажувати будь-що; under- + to write – писати → to underwrite – підписувати (документ) тощо; over- + to overlook – оглядати, bewitch with the evil eye, (they told them they were overlooked by some unlucky person); under- + to undermine – підривати, lessen the effectiveness, power, or ability of, especially gradually or insidiously, (this could undermine years of hard work) та up- + to upload – переміщувати інформацію з одного комп'ютера в інший, transfer (data) from one computer to another, typically to one that is larger or remote from the user or functioning as a server, (you can upload your prepared text) [BNC].*

У процесі наших наукових спостережень виявлено, що окрема група префіксальних дієслів позначає спеціальні поняття, які чітко корелюють з конкретною галуззю науки: *to outshop – робити покупки за межами місця проживання, to overprint – друкувати текст на папері, який уже містить друкований матеріал, to upswing – розширювати активність, to overconsume –*

споживати дуже багато, to intermarry – змішуватися шляхом шлюбу (про раси, національності); to underman – укомплектовувати не повністю (персоналом), to outplace – надавати допомогу працівникові, якого збираються звільнити найближчим часом у пошуках нової роботи тощо [LDCE].

Отже, префікси можуть не просто приєднуватися до значення інших морфем, а змінювати своє автономне значення внаслідок взаємодії з іншими морфемами та створювати додаткові «прирощені» смисли, втрачаючи своє первинне номінативне значення [292, С. 146–164]. Що стосується дієслівних префіксів сучасної англійської мови, то їх семантичний ефект можна назвати адвербіальним, бо вони визначають та пояснюють ідею, яку несе в собі слово–термін. Прикладовий матеріал засвідчив, що в утворенні основ одно та багозначних префіксальних дієслів з германськими префіксами беруть участь головню кореневі дієслова, наприклад, *to outrun – випереджати за темпами росту ← out - + to run – бігти, to miscount – прорахуватися ← mis- + to count – рахувати, to upvalue – підвищувати вартість ← up- + to value – оцінювати, to overextend – завищувати оцінку ← over- + to extend – розширяти [CDO].*

У сучасній фаховій англійській мові префіксація найхарактерніша для системи дієслова, з яким пов'язаний майбутній розвиток мови, бо він, очевидно, буде визначатися «подальшим поглибленням процесу проникнення дієслівної основи в різні ланки лексико-семантичної системи словотворення» [299, С. 72–88]. Сучасні лексикографічні джерела термінологічної лексики свідчать про те, що префіксальні дієслова у функції термінів є невід'ємною частиною будь-якої терміносистеми. У спеціальній англійській мові натрапляємо на одно та багатозначні префіксальні дієслова, які є результатом компіляції германських дієслівних префіксів: *mis-, over-, under-* латинського походження, що містять у своїй структурі префіксальну морфему: *to overenumerate – робити повторний запис під час перепису ← over- + to e-numer-ate – рахувати, to underenumerate – пропускати під час реєстрації ← under- + to e-numer-ate, to misallocate – неправильно використовувати (ресурси) ← mis- + toal-loc-ate – розміщувати (ресурси) тощо [DAI].*

Поділяємо думку тих дослідників, котрі розрізняють терміни – префіксальні утворення та префіксальні деривати, бо без аналізу дериваційно вичленованих префіксів, які входять у різні структури, характеристика префіксальних дієслів у функції термінів не буде повною [352, Р. 1138–1140]. Зазначимо, що у процесі поповнення загальнолітературної та фахової англійської мови досліджувані префіксальні дієслова–терміни іншомовного походження мають тенденцію передувати використанню германських дієслівних префіксів: *fore-*: *to foresee* – *передбачати, be aware of beforehand; predict, (it is impossible to foresee how life will work out)*; *mis-*: *to mishandle* – *неправильно поводитися з пристроями, manage or deal with (something) wrongly or ineffectively, (the officer had mishandled the situation)*; *out-*: *to outwear* – *зношуватися, застарівати, last longer than, (a material that will outwear any other waterproof sheeting)* [COCA].

Як засвідчує прикладовий аналіз, в англійській мові префіксальні дієслова–терміни з формантами: *fore-*, *mis-*, *out-*, *over-*, *un-*, *under-* та *up-* можуть утворювати спеціальні поняття за своєю структурою та семантикою з англійськими і з запозиченими іншомовними елементами: *to misreport* – *неправильно повідомляти, to undercharge* – *призначати занадто низьку ціну* тощо. Творення англомовних термінів базується на системі словотворення загальнолітературної мови, головною одиницею якої вважається не лише префікс, а й основа дієслова.

Значна частина аналізованих у науковій праці префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами є дериватами, які сформували префіксальні моделі безпосередньо для позначення спеціальних понять різних сфер наук. Варто зазначити, що домінантна частина дієслівних префіксальних дериватів природньо запозичена англійською гуманітарною терміносистемою із загальнолітературної мови як результат трансформації побутових понять у спеціальну сферу [95, С. 55–56].

Таке явище пояснюємо тим, що різні науки, завдяки словотвірним і семантичним процесам, тісно пов'язані з соціально-побутовим життям суспільства, наприклад, *to underwork* – *працювати не досить добре, to forecast* < д. сканд. *kasta* > - *прогнозувати, to outspend* < лат. *Expendere* > - *перевершити за*

*pівнем виплат, pr + SNbor: to outsource < д. фр. Sors > - наймати іншу організацію для своєї роботи, to overregister < лат. registratus > - повторно реєструвати під час перепису, to underpopulate < лат. populare > - мало населати тощо, де багатозначні префіксальні дієслівні конструкції цього структурного типу мають у своєму складі префікси: *mis-*, *out-*, *over-*, *un-* та *under-* тощо [ODEE].*

Отже, багатозначні дієслівні префікси як словотвірні форманти яскраво виявляють структурні та лексико-семантичні особливості, формуючи дієслівно-префіксальний потенціал термінотворення сучасної англійської мови. Зокрема, це префікси: *be-*, *de-*, *dis-*, *mis-*, *over-*, *re-*, *un-*, *under-*, *up-*. Наприклад, майже усі досліджувані нами префіксальні дієслова на *de-*, утворені на англійському ґрунті, об'єднувальні в один семантичний клас, це дієслова, які позначають різні наукові, політичні поняття та терміни спеціальних сфер науки.

Скажімо, наведений багатозначний префікс *de-* походить від латинського *dis-* та має в англійській мові парні форми дієслів на *de-* і *dis-*. Пояснюється це тим, що слова на *de-* є ранніми запозиченнями (зазвичай, це французькі дієслова), а слова на *dis-* проникли з латини пізніше. Крім того, частина дієслів на *dis-* утворена на англійському ґрунті від тих самих основ, які вживалися з префіксом *de-*, як от: *to depose – to dispose, to debar – to disbar, to decompose – to discompose*. Однак семантичне значення цих парних префіксальних дієслів настільки дистанціювалися, що сьогодні не можемо розглядати їх як синонімічні. Для порівняння наведемо приклади таких пар на *de-* і *dis-*: *to debar* «не допускати, перешкоджати, відмовляти, забороняти, позбавляти права» та *to disbar* «виключати баристера з корпорації» як спеціальний економічний термін.

Аналіз словникових дефініцій переконливо свідчить, що дієслова–терміни на *de-* зараз рідше вживаються, вони застаріли, їх витіснили дієслова на *dis-*. Отже, можемо зробити висновок, що префікс *dis-* набагато продуктивніший за префікс *de-*. Аналогічно глибшу семантику виявляють префікси–заперечення в сучасній англійській мові *mis-*, дієслівний префікс позначає *неправильне, помилкове або погане виконання дії*, про що свідчить його словотвірна основа. Скажімо: *to misname* «неправильно називати», *to mislead* «вводити в оману, вести хибним

шляхом”, *to misread* “читати неправильно”, *to mistake* “помилитися” тощо. Так само, заперечний префікс *in-*, приєднуючись до дієслів–термінів, виражає значення протилежної або зворотної дії: *to cover* “покривати” – *to uncover* “розкривати”; *to bend* “згинати” – *to unbend* “розгинати”; *to shoe* – “підковувати, взувати” – *to unshoe* “розковувати, роззувати” тощо [OALD].

Окремого аналізу заслуговує продуктивний у процесі термінотворення префікс *under-*, який найперше передає значення дієслова як *напрямую дії під предмет або руху знизу вгору*: *undercut* “підрізати”, *underlay* “підкладати, підпирати”, *underline* “підкреслювати”, *undergo* “піддаватися чого-небудь”, *undermine* “підкопуватися, підривати”, *undersign* “підписувати”. Крім того, приєднуючись до дієслів на позначення дії, префікс *under-* передає її *неповноту, недостатність*: *underestimate* “недооцінювати”, *underpay* “недоплачувати”, *underproduce* “випускати продукцію в недостатній кількості”, *undervalue* “недооцінювати”, *underwork* “працювати недостатньо” тощо [SD].

Отже, аналіз фактологічного матеріалу засвідчує, що тут явно виокремлюються два самостійних дієсловотвірних елементи, які мають усі ознаки префіксів: *under-* 1) виражає значення *напрямую дії під предмет або зверху вниз* і 2) виражає значення *неповноти, недостатності дії*. Також антонімічний префікс *over-* передає значення *переміщення (через предмет або простір)*: *overbuild* “надбудовувати”, *overcloud* “затягувати хмарами, затьмарювати”, *to overleap* “перестрибувати”, *to overlie* “лежати, вище чогось”, *to overpass* “переходити, перетинати, проходити”. Зокрема, аналіз дефініцій префікса *over-* дає підстави стверджувати, що він привносить у смисл дієслова значення *надмірності або надлишку дії*, про яке свідчить словотвірна основа: *to overcharge* “перевантажувати”, *to overcrowd* “переповнювати”, *to overheat* “перегрівати(ся)” тощо [CDO].

На наше переконання, дослідження префіксальних дієслів у функції спеціальних термінів відбувається шляхом поєднання словотвірного аналізу та синтезу, які формують діалектичну єдність префікса та дієслова. Словотвірний синтез полягає у виявленні потенціалу префіксальних дієслів та експлікується у

кількісних і якісних аспектах реалізації у спеціальних текстах, якими є словотвірна активність і валентність. Також словотвірний аналіз та синтез виконують з використанням моделювання, яке, як науковий спосіб пізнання об'єктивного світу, сприяє образній репрезентації мовних процесів у фаховій термінології.

Як підсумок, можемо стверджувати, що у мовознавчій, термінознавчій науці префікс визначаємо як препозитивну загальну компоненту дієслова, що виконує термінотвірну деривативну роль, в його смисловій структурі, загалом у процесі розвитку мови та творенні сучасних англомовних термінів. Отже, дієслівні префікси домінують у системі префіксального дієсловотворення сучасної англійської мови, оскільки всі вони є продуктивними морфемними структурними елементами. На наш погляд, усі аналізовані префікси становлять активний спосіб творення термінологічних одиниць сучасної англійської мови. Аналіз структури, семантики та термінотвірних потенцій префіксальних дієслів, що функціонують у сучасній англійській фаховій мові, відбувається з урахуванням етимологічної характеристики дієслівних префіксів, згідно з якою виокремлюються германські (власне англійські) та романські (іншомовні) префікси. Особливо цей процес яскраво простежується через аналіз дериваційного потенціалу префіксальних дієслів сучасної англійської мови.

2.2. Дериваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови

Пропонований підрозділ дисертаційної праці присвячено аналізу дериваційного потенціалу префіксальних дієслів сучасної англійської мови і має на меті виокремити найпродуктивніші префікси, утворені спеціальними термінами та їх семантичного наповнення. Розглянуто префіксацію як один із активних способів термінотворення, досліджено структурну, семантичну організацію префіксальних дієслів, виявлено твірні префіксальні компоненти та співвідносні з ними за структурою й семантикою терміни, виокремлено термінотвірні моделі префіксальних дієслів сучасної англійської мови.

Важливим сегментом дослідження префіксальних дієслів є те, що основна увага у процесі аналізу акцентована на семантику префікса, його ключової ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова–терміна. На підставі дослідження дієслівних префіксів у системі сучасної англійської фахової мови вирішувалася проблема дериваційного потенціалу префіксів, їхньої семантики та ролі у формуванні смислів.

У науковій праці смисл префіксального дієслова визначаємо при незмінності, стабільності інваріанта і семантики самого префікса. Доведено, що врахування власного іманентного значення префікса часто не враховується у мовознавчих дослідженнях. Адже саме процес експлікації інваріантного значення дає змогу розкрити мовний механізм породження різних смислів у відповідно різних спеціальних контекстах, а отже, полегшує розуміння нових термінів у мовленні згідно з традиціями англійської мови. Отже, обґрунтовано, що словотвір і словоскладання як способи творення нових слів–термінів є найпродуктивнішими та ключовими, їхній аналіз, безумовно, буде перспективою подальших досліджень щодо виявлення внутрішніх механізмів і тенденцій розвитку словотвірного та термінотвірного процесів.

Вивченням загальних проблем лексичного складу мови займалися дослідники: І. В. Андрусак, Т. М. Сакал, О. І. Могилець, М. Аронов (M. Aronoff), Бауер Лорі (Bauer Laurie). Ретельному дослідженню питань словотвору присвятили свої наукові праці: З. А. Харитончик, О. С. Кубрякова., Ю. А. Зацний та інші. Зокрема, різні аспекти дієслівної префіксації на матеріалі загальної літературної мови та окремих терміносистем розглядали: О. М. Бортнічук, І. В. Василенко, Л. П. Пастушенко, Н. С. Дементьєва (Н. С. Дементьєва). Детальний аналіз феномена словотворення на матеріалі германських мов виконала С. М. Єнікеєва (С. М. Еникеева), романських мов Н. Р. Арутюнова, слов'янських О. С. Кубрякова, І. С. Улуханов та ін.

Дослідження дериваційного та смислотвірного потенціалу префіксальних дієслів англійської мови передбачає виявлення найпоширеніших префіксальних моделей та їх семантичного наповнення. Вивчення способів і засобів збагачення

мови, аналіз формування нових дериваційних елементів, простеження внутрішньомовної мобільності та міграції фахової лексики, є актуальним у дослідженні словникового складу сучасної англійської мови [14; 41, С. 78–85; 202; 313], зокрема актуальний лексико–семантичний аналіз дієслівних префіксів у системі англійської мови та виявлення їхніх смислів у галузевій термінології.

Комплексне завдання розкриття дериваційного та смислотвірного потенціалу префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови, визначення їхньої термінової ролі у сфері галузевих наук стабільності семантики самого префікса, виявлення їхньої глибинної семантики багатозначності та омонімізації префіксальних дієслів потребує окремого аналізу.

Нагадаємо, що у запропонованому підрозділі дисертаційної праці ще з 60-х років ХХ століття словотвір англійської мови формується як окрема галузь лінгвістики завдяки появі саме фундаментальної праці Г. Маршан (*H. Marchand*) (1960) [353]. Саме ця праця стала відправною точкою для багатьох науковців, що досліджували проблеми словотворення, а її автор є родоначальником сучасної теорії словотвору в англійській мові. Адже у зазначеній хрестоматійній науковій праці учений аналізує існуючі ключові питання словотвору, ставить низку завдань щодо вирішення подальшого аналізу словотвірних і термінової процесів у мовах для спеціальних цілей (*English for Specific Purposes*).

Безперечно, що лексичний склад будь-якої не фахової мови є перманентним, постійно еволюціонує та змінюється, тому мова потребує скрупульозного та системного аналізу. З огляду на це словотвірні та термінової процеси, пов'язані з розвитком і семантичним потенціалом кожного з досліджуваних префіксів, збагаченням словникового складу, завжди були у центрі уваги мовознавців [308; 331; 360].

Ми поділяємо думки дослідників про те, що динаміка мови корелює з принципом похідності спеціальних мовних одиниць, відтворенням смислів префіксальних дієслів–термінів з трансформаціями, модифікаціями мовного знака, тому лексична система, передусім, пов'язується мовознавцями з

«відкритим характером підсистеми похідних слів, з активною дією словотвірних процесів» [120; 238; 245].

Префікс *be-*, який у своїй семантичній структурі має інваріантне (узагальнене) значення *бути усюди та скрізь*, генерує у відповідних контекстах такі смисли: *остаточності, творення та виконання чогось*, наприклад, *to bespeak* – *замовляти заздалегіть, передбачати, робити на замовлення*, *to bethink* – *пригадувати, згадувати* тощо [OID]. Розглянемо ці префіксальні дієслова у ширшому контексті: *His way of life bespeaks great wealth; He bethought himself of younger days*. У наведених прикладах спостерігаємо, що у префіксальних дієслів *bespeaks* та *bethought*, які виражають ментальні дії мовленнєво мисленнєвого процесу, інваріант префікса *be-* наявність, присутність чогось у мовленні та, відповідно, у голові людини породжує конкретні смисли *віщувати, передбачати багатство та пригадувати собі молоді роки*. Аналогічно фізичні дії актуалізуються у таких спеціальних контекстах: *Troops beset the enemy fire; Autograph seekers besieged the singer*, де префіксальні дієслова–терміни *beset* та *besieged* отримали смисли *оточувати, брати в облогу (ворогом) та оточити співака, намагаючись отримати автограф*, які актуалізувалися інваріантній (узагальненій) ознаці *be-* – *бути усюди та скрізь* [MWO].

У лінгвістичній традиції префіксальне словотворення та термінотворення розглядаємо як способи номінації, як засоби поповнення словникового фонду мови новими смислами для позначення, за слушним висловом дослідників, «виникаючих явищ культури і цивілізації чи його оновлення за рахунок постійно нових засобів вираження» [19; 80]. Під поняттям словотвір і його смислотворення дослідники розуміють як семантичні механізми творення мовних одиниць за певними моделями та схемами, систему способів і засобів творення нових слів [111; 282]. Адже словотворення, термінотворення та смислотворення, зокрема, забезпечує розвиток фахової мови у динамічному вимірі, слугує засобом відтворення типових смислів префіксальних дієслів–термінів англійської мови: префікс *co-* *with, together (з, разом) to coexist* – *співіснувати, to collaborate, to cooperate* – *співпрацювати тощо, e.g., The three clubs cooperated in planning a*

party. Тобто, шляхом узагальнення мислення із генералізованої семи: *разом у місці та часі* актуалізуються смисли *мирного співіснування та співпраці* [ELD].

За слушним висловом О. С. Кубрякової, похідні дієслова, на відміну від простих, не лише номінують окрему дію, предмет й вказують на зв'язок, на їх відношення до інших дій, предметів (Е. С. Кубрякова *Словообразование. Лингвистический энциклопедический словарь. 251 с.*). Повторно акцентуємо на тому, що префіксація як один із ключових способів дериваційного та смислотвірного потенціалу, відображає структурну, семантичну організацію основ префіксальних дієслів–термінів: префікс *dis-* – узагальнює ознаку *мати брак чогось або надавати протилежного значення чомусь*, *to distrust* – *недовіряти*, *to distrust one's eyes* – *не вірити своїм очам*; *to disappear* – *зникати*, *to disappear in the crowd* – *зникати у натовпі*; *to disconnect* – *роз'єднувати*; *to disconnect the engine (снец.)* – *вимкнути двигун*. За такою самою процедурою аналізуємо й інші префіксальні дієслова, як ось: *disabuse, disapprove, disbelieve* тощо. Префікс *ex-* – *to exchange* – *обмінювати*, *to exchange money, seats* – *обмінювати валюту, мінятися місцями*; *to export* – *експортувати*, *to export goods and services* – *експортувати товари та послуги*. Префікс *mis-* – *to misremember* – *погано пам'ятати*, *to mistreat* – *погано обходитись з кимось* тощо [СОСА].

Відібраний для аналізу фактологічний матеріал свідчить проо експлікацію на дериваційному та смислотвірному рівнях інваріантне значення дієслівного префікса–терміна як певного типу кореляцій у парадигматиці мови і визначення його змінних смислів у співвідношенні між конкретними об'єктами у синтагматиці мовлення [94, С. 41–42]. Роль дієслівних префіксів як інваріантного значення та його смислових нюансів у синтагматиці мовлення експліковано серед префіксів здебільшого романо–германського походження, як от: *under-* та *out-*: *to underestimate* – *недооцінювати*. *The contractor underestimated the building costs.* *Підрядник недооцінив будівельних витрат*; *to undermine* – *підривати, руйнувати*. *The sea is undermining the cliffs* – *море (підмиває) руйнує скелі*; *to outdo* – *перевершувати, перевищувати*. *The hostess outdid herself in planning his party.*

Господиня перестаралася у плануванні цієї вечірки; to outgrow – James outgrew his older brother by four inches. Джеймс перепис свого брата на чотири дюйми [CDO].

Щоб адекватно виокремити семантичний інваріант і смисли префіксів, у дослідженні використовуємо згадану у теоретичному розділі методику «значення-смысл» (С.О. Гурського) [76, С. 3–18], яка передбачає наявність узагальненого абстрагованого значення слова або морфеми як комунікативно–релевантних семантичних диференційних ознак – елемента лексико-семантичної системи мови і його актуалізацію синтагматично як певний однозначний смисл породження на заданій основі семантичної опозиції. Згадана методика ґрунтується на основних положеннях теорії фонологічних опозицій (Н. С. Трубецкой), в якій виражаються категоричні вимоги протиставлення саме тотожних об'єктів за їх диференційними ознаками [273]. Принципове положення зазначеної методики зводиться до того, що ознаки структурної організації елементів однієї системи легко розпізнаються в іншій, узагальнюються, абстрагуються від заданої системи елементів і входять в інваріантне значення певного дієслова як семантичні диференційні ознаки, де залишаються незмінними і забезпечують розуміння нового вживання дієслова–терміна спеціальної сфери [96, С. 360–362].

Ключовим моментом в імплементації зазначеної методики для аналізу дієслівних префіксів–термінів є те, що основна увага у процесі аналізу акцентується на суті виявлення іманентного інваріантного значення префікса та його ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова–терміна. Префікси, які додаємо до основи дієслова, як от: *re-*: **to regroup** – заново перегрупувати, **to reread** – перечитати, **to rebuild** – перебудувати, головне, не змінюють первинного значення узагальненого дієслова. У наведених префіксальних дієсловах–термінах абстрагованою семою є їхнє інваріантне значення «повторення якоїсь дії». Аналогічно, префіксальні дієслова з **over-** – надто багато чогось: **to overlap** – перекривати, накладати, охоплювати, e.g., *The Renaissance overlapped the later Middle Ages. Ренесанс охопив пізні Середні віки; to overload – перевантажувати; **to overrate** – переоцінювати – *The general**

overrated his army's ability to achieve a quick victory; to overbuild – *перебудувати*; *to overbear* – *переносити (труднощі)*; *to overbuy* – *переплачувати тощо*. Отже, у процесі лексико–семантичного аналізу додані префікси до основи дієслова–терміна: *over-* зі значенням *надмірності, надто, над, пере* *to overcome* – *переходити, долати (труднощі)*; *to overpass* – *перебиратися (через)*; *to overmaster* – *цілком оволодіти*; *to overdrink* – *надмірно пити*; *to oversleep* – *проспати тощо* [CD]. Можемо резюмувати, що такі моделі є найпродуктивнішими у дериваційному та смислотвірному аспектах творення англійських термінів різних галузевих наук.

Як відомо, в англійських словниках і довідкових джерелах традиційно не описується роль самих дієслівних префіксів у породженні численних смислів дієслова–терміна, зрештою, це і не є завданням словника, який подає лише загальне визначення дієслова. Важливо зазначити, що серед дослідників теорії дериваційного словотвору, терміновотвору, поняття «продуктивність» має синонімічний термін – «словотвірна активність» або дериваційний потенціал, під якими розуміємо спроможність того чи іншого утворення, наприклад, словотвірного елемента, утворювати нові дієслова [276, С. 5–80; 303; 309]. Тобто, продуктивними вважаємо такі префіксальні моделі, за допомогою яких на цьому етапі розвитку мови утворюються нові дієслова–терміни сучасної англійської мови для спеціальних цілей.

З огляду на викладене можемо стверджувати, що деривація та смислотворення як способи поповнення новими дієсловами–термінами, є найпродуктивнішими, а отже, ключовими його чинниками і системний аналіз, безумовно, сприятиме виявленню їхніх внутрішніх потенцій і тенденцій через залучення методу лексико–семантичного аналізу. На наше переконання, адекватність тлумачення префіксальних компонентів значною мірою залежить від правильного розуміння самого смислу префікса та знання узагальненої природи значення лексичної одиниці, до якої цей префікс додається [89, С. 89–96]. Кількість префіксів перевищує кількість суфіксів, серед яких переважають одиниці латинського походження: *a(n)-, aero-, agri-, anti-, audio-, extra-, flexi-, poli-*

, *porno-* та ін. До найпродуктивніших зачисляємо: *anti-*, *de-*, *des-*, *non-*, *post-*, *pre-*, *ne-*, *sub-*, *super-*, *pro-*, *hyper-*, *post-*, *mini-*, *maxi-*, *eco-*, *mega-*. У процесі аналізу також виявлено чисельні вербокративні префікси: *bio-*, *cyber-*, *info-*, *near-*, *once-*, *petro-*, *tele-*, *techno-*, *giga-*, *nano-*, *ne-* [64].

Саме на підставі аналізу продуктивних дієслівних префіксів у системі сучасної англійської мови вирішується проблема дериваційного та смислотвірного потенціалу префіксальних дієслів–термінів. Процес смислотворення префіксального дієслова–терміна забезпечується через стабільність семантики самого префікса, тобто різні смисли дієслова породжуються з урахуванням його первинного вихідного значення. Як попередній підсумок, зазначимо, що отримані результати дослідження полягають в тому, що воно розширює термінознавчі знання щодо ролі дієслівних префіксів–термінів у парадигматиці мови та їхніх смислових нюансів у синтагматиці мовлення.

Безумовно, що теоретико-прикладні обґрунтування викладені у цьому підрозділі дисертаційної праці потребуватимуть у подальшій перспективі ретельної наукової перевірки на більшому за обсягом і різноманітністю матеріалі, проте виконаний аналіз свідчить про тенденцію динамічного розвитку дієслівного термінологічного корпусу сучасної англійської мови через процеси смислотворення та деривації.

Отже, врахування власного іманентного значення префікса часто не враховують дослідники, адже саме він дає змогу розкрити мовний механізм породження різних смислів відповідно до різних спеціальних контекстів, а відтак забезпечує розуміння нових смислоутворень у комунікації фахівців сучасної англійської мови. Отож, висновки, отримані у зазначеній науковій праці, відкривають перспективи подальшого дослідження префіксальних дієслів–термінів у різних галузевих англомовних термінологічних системах, виявленні ресурсів і засобів у процесі смислотворення в концептуальному та когнітивному вимірах.

2.3. Інноваційна семантика префіксальних дієслів сучасної англійської мови

Цей підрозділ дисертаційної праці присвячено аналізу новоутворень префіксальних дієслів сучасної англійської мови у спеціальній сфері. Висвітлено сутність поняття «неологізм» і його визначення з посиланням на авторитетні погляди лінгвістів та авторське бачення. Виконано огляд активних термінотвірних неологічних процесів префіксального дієслова–терміна у системі сучасної англійської мови. Доведено, що головна функція неологізму полягає не лише у номінації нового предмета навколишньої реальності, а й уточнення та формування його семантики, є результатом лінгво-креативної діяльності, яка пов'язана з трансфером нової дієслівної одиниці з індивідуального конкретного узусу у спеціальне фахове середовище.

Аргументовано, що еволюція інноваційної семантики префіксальних дієслів відбувається за загальномовними законами, тобто лексичні інновації пов'язані і з новим референтом. У цьому підрозділі висунуто ідею про те, що переосмислення і значеннєві зрушення зумовлюють процеси розширення та звуження семантичного обсягу префіксального неологізму спеціальної сфери, утворення нових значень і зміни сфери їхнього функціонування у сучасній англійській мові.

У дослідженні підсумовано, що наявність узагальненої інваріантної ознаки префікса мови та його диференційних ознак мовлення є чинником узагальнення різних смислів префіксального дієслова–терміна. Виконаний під час дослідження опис способів дієслівних новоутворень і розвитку нових смислів матиме перспективу для лексикографічної практики укладання словників різних типів, сприятиме поглибленому осмисленню, структурно–семантичних, функціонально-прагматичних і термінотвірних аспектів дієслівної неологічної термінологічної лексики.

Безперечно, що кожна епоха залишає у мовах свій відбиток: привносить нові слова–терміни, виникають, зникають поняття, які вийшли з узусу. Англійська фахова мова займає домінантні позиції у науково-технічному

прогресі, розвитку галузевих термінологій, акумулює значну кількість нових слів та їхніх значень у різних сферах суспільства та наук. Оновлення словникового термінного фонду будь-якої мови відбувається завдяки словотвірним неологізмам, семантичному розвитку слів, наявних у мові, а також шляхом поповнення його іншомовними запозиченнями, що потребують адекватного осмислення, дослідження семантики, а відтак стандартизації й кодифікації термінології [104, С. 17–20].

Над аналізом інноваційних процесів у термінній лексиці, зокрема тих, що функціонують у дієслівній терміносистемі працюють українські та зарубіжні мовознавці. Увагу мовознавців привертають теоретичні та прикладні аспекти пов'язані з поняттям «неологізм» (В. Д. Бялик, В. І. Заботкіна (Заботкина В. И.), Ж. В. Колоїз, А. Е. Левицький). Опрацювання таких питань є важливим не лише в термінологічному аспекті, а й розв'язує прикладну проблему зачислення окремих лексичних одиниць до неологізмів. Деякі дослідники зосереджують увагу на основних чинниках появи неологічної термінологічної лексики, її джерелах і шляхах проникнення у фахову мову. Зокрема, вплив позамовних чинників на інноваційні процеси у словниковому складі є об'єктом дослідження дослідників, які аналізують структурні та термінотвірні особливості нових номінативних одиниць (Ю. А. Зацний, Т. С. Пристайко та інші). Зокрема, семантична неологія і неосемантичні процеси є предметом аналізу (Н. П. Тропіної, А. В. Янкової та інших).

Попри зацікавлення дослідників–термінологів, значну кількість ґрунтовних наукових праць, неологічна лексика залишається актуальною, бо під дією позамовних чинників у суспільстві розвитку галузевих термінологій виникають і поширюються нові явища, реалії та поняття, для позначення яких використовуються нові терміни. Шляхом детального аналізу корпусу префіксальних дієслів–термінів, виокремлення в них узагальненої інваріантної ознаки мови та її диференційних ознак мовлення, творче поєднання яких у процесі мислення уможлиблює процес узагальнення різних смислів у сучасній англійській галузевій термінології.

Методологічною основою дисертаційного розділу для аналізу інноваційної термінологічної лексики є принципи системності, єдності форми та змісту, також залучено такі **методи дослідження**: метод лінгвістичного опису, метод словникових дефініцій, компонентний і структурно–семантичний аналіз. Найважливішою, як і в попередніх підрозділах, є **методика «значення–смысл»**, яка уможлиблює розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення префіксального дієслова–терміна неологізма в системі мови та змінного компонента (смыслу) у мовленні. Висвітлення чинників породження різних смислів префіксального дієслова–неологізма експлікується через узагальнену сутність префікса та дієслова–терміна, їх творче поєднання у процесі мислення. З’ясовано, що утворення різних кількісно–якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова–терміна (неологізма).

Дієслівна фахова префіксація сучасної англійської мови галузевих сфер виражає неологічний характер порівняно з іншими європейськими мовами. Ключова функція префіксів не лише словотвірна та терміновірна, а й неологічна, тобто, утворюючи нові дієслова–терміни, префікси змінюють термінологічне значення, з якими корелюються. З префіксальних дієслів виокремлюємо префікси, вживання яких як термінологічних компонентів найяскравіше актуалізуються семантичні особливості дієслівно–префіксального терміноутворення сучасної фахової англійської мови. На думку дослідників, префікси як терміновірні форманти зазвичай більш самостійні у фонетичному, морфологічному і семантичному ракурсах [114].

Як прикладовий матеріал префіксів дієслівного неологічного інвентаря виокремлюємо такі: *be-*: *becloud* – *приховувати, cause to become obscure or muddled, (self-interest beclouds the issue)*; *de-*: *default* – *не виконувати своїх зобов’язань, не з’являтися в суд, fail to fulfill an obligation, especially to repay a loan or to appear in a court of law, (some students had defaulted on loans)*; *dis-*: *disconnect* – *shows the stopping or removing of a condition (disconnect the machine)*; *mis-*: *mistrust* – *used to refer to an opposite or the lack of something (I mistrust him)*;

re-: reunite – back to a former state (After years of separation they were finally reunited); *un-*: unlock – to show an opposite of a particular action (I heard Lila unlocked the front door) *under-*: underdevelop – less of an action or quality than is correct, needed or desired; *up-*: upgrade – making something higher (to upgrade a job) (make it higher in importance) та інші [COCA].

Серед наведених прикладів виділяємо продуктивні неологічні префіксальні терміни: *de-*: *de-conflict* – запобігати появі конфлікту; запобігати зіткненню між літаками шляхом надання їм окремих «коридорів» (We can de-conflict its mission from our mission), *de-elect* – звільняти особу з виборної посади (He said that the campaign to de-elect Emerson continues to gain momentum, supporters and donations); *dis-*: *dissertate* – виконувати завдання і проводити дослідження, пов'язані з написанням дисертації (He's completed all the course work and exams for his doctorate and now he is dissertating); *mis-*: *miswant* – бажати те, що ніби зробить володаря щасливим (You don't miswant to believe everything you hear); *un-*: *uncouple* – розлучитися з приятелем, припинити стосунки з людиною, *undecorate* – переобладнати дім, кімнату для надання їм простішого, просторішого вигляду (The hall was undecorated with new furniture), які надають утвореним дієсловом нове значення дії, зворотної або протилежної за значенням мотивуючої основи, а також: *over-*: *overshadow* – to be more important or significant than (The continuing war overshadowed all the country's other problems); і *under-*: *underpass* – going under something, an underpass (=a road or path that goes under another road) [COD] тощо.

Негативні префікси *de-*, *dis-*, *mis-* можуть зближуватися у значенні префіксального дієслова–неологізма, які стають абсолютними (*deforest* – *disforest*), але зазвичай, *discover* – find out; get knowledge of smth. That existed before, but was unknown; *uncover* – 1) remove a cover from smth; 2) make known або такі префікси, які позначають заперечення *un-*: *untake* – leave something on another place, знімати, звільнитися (some people found it hard to untake) та недостачу чогось – *under-*: *underetake* – commit oneself to and begin an enterprise or responsibility or take on, обганяти (the pattern of economic ruin overtook them) [RIT].

Цілком поділяємо думку науковців, що неологізм – це заново утворений термін, авторське слово або фраза, що перебуває у процесі входження у загальне використання і ще не включене до державної та загальноживаної мови [146, с. 27–36]. Безперечно, що категорія неологізмів зазнає історичних і, безперечно, лінгвістичних змін, адже вони виникають тому, що з'являються нові предмети і поняття у спеціальних галузях знань.

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що серед префіксів з неологічним потенціалом переважають одиниці латинського походження: *anti-*: *antiquate* (*from Latin antiquatus – to cause to become old fashioned; make obsolete, to make old*); *audio-*: *audiovisualize* – *relating to hear and sight, using educational materials other than books for teaching as films, recordings et cetera*; *euro-*: *Europeanize* – *to make European, as in appearance or culture*; *extra-*: *extradite* – *to surrender or turn over (an accused individual or fugitive) to the legal jurisdiction of another nation or state*; *poli-* (*poly-*): *politick* – *to engage in campaigning or other political activity*, *polyunsaturated* – *contain more than two double or triple bonds in a molecule, so as certain vegetable and animal fats and oils*, *post-*: (*coming after in time or order*), *post-date* – *to occur later than the actual time* та інші [OED].

Серед аналізованих префіксів найпродуктивніший дериваційний неологічний потенціал виявили: *co-* (*with, together*) *coagulate*, *to change from liquid into a thickened mass*; *de-* (*removed from; away; off*) *demoralize*, *decompose*, *deport*; *pre-* (*before in place, time, order, position*) or *rank* – *to preach, to precede, predict*; *ne-* *negate*, *negotiate*; *sub-* *sublimate* (*refine, purify*), *to subsidize* – *to aid or support with a subsidy*; *in-* *incarcerate* – *to imprison, incarnate, to embody in pure form, typify etc* [WEDT].

Аналогічно, префікси для творення термінів–неологізмів зазнають змін і розширеного смислового значення. Ми вважаємо, що смисл префіксального дієслова, компонента елементарних об'єднаних сем, які утворюють певну структуру та привносять суб'єктивні смислові нюанси до дієслівної терміносистеми. Наприклад, семантичних змін зазнали термінотвірні елементи *super-*, *counter-*. Скажімо, до значення *super-* – *supersaturate*, *superannuate*,

superimpose додалися нові смислові нарощення – *перенасичувати, звільняти через старість, накладати (одну річ на іншу)*; *counter- counteract* – *протидіяти, нейтралізувати, countercharge* – *пред'являти зустрічне обвинувачення, countervail* – *зрівноважувати, компенсувати* [304, Р. 1759–1761].

З розвитком науково–технічного прогресу та міжмовних інноваційних впливів невинно продовжує еволюціонувати і неологічний фонд префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови, де постійно з'являються нові неологізми, які допомагають відображати й описувати численні поняття навколишньої реальності. Як вважають дослідники, з часом дещо змінюються і самі способи творення неологізмів у сучасній англійській мові [300, С. 37–44]. Безперечним є той факт, що головним донором префіксів для утворення неологізмів префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови слугують передусім латинська, французька та грецька мови. Інноваційно високопродуктивними є префікси: *cyber-: cybernate (to automate)*; *de-: defraud (to cheat), defray (to pay costs or expenses)*; *pre-: preponderate (to be superior, as in quantity, power, influence or importance, predominate)*; *sub-merge (to place under or cover with some liquid, esp. water)* [MWO].

В американському неформальному спілкуванні (особливо в лексиконі підлітків) активно використовується інноваційний префікс *mega-*, скажімо, для вираження вищої оцінки події, явища, людини вживається слово *megadual (totallyawesome)* – *щось надзвичайно гарне*. *Dual* у цьому випадку вживається у значенні «два рази краще», а також доволі продуктивний щодо дієслівних новоутворень префікс *eco-* (зі значенням «екологічний, пов'язаний з навколишнім середовищем») як от: *ecodoom* – *широкомасштабна екологічна катастрофа, ecofreak* – *ярий (запеклий) захисник навколишнього середовища* [OID].

Деякі з аналізованих префіксальних одиниць на перший план ставлять домінуючу роль префіксів, які через наявність стабільного інваріантного компонента експлікують різні численні смисли префіксальних дієслів–термінів. На підтвердження цього свідчать такі приклади: *to defriend* – *видалити кого-небудь зі списку контактів*; *to mistext* – *відправити повідомлення помилково іншій*

людині тощо. Під час аналізу виявили, що окремі префікси вичленовуються з фраз, складних слів і стають інноваційними напівпрефіксами або префіксоїдами: *dial-a (dialphone)* – служба, яку можна замовити по телефону; *dial-a-bus* – замовити транспортний засіб по телефону; *dial-a-meal* – замовити їжу по телефону; *phone-a-toria* – група людей на вечірці, які хизуються своїми «гідкими» телефонами; *teleshopping* – робити покупки по телефону, побачивши товар по телевізору чи у комп'ютері [CD].

Аналіз префіксальних дієслів неологізмів засвідчив, що їхня поява рефлексує природний мовний процес, оскільки стандартного набору слів не вистачає для позначення нових процесів, предметів, термінів спеціальних наук. Погоджуємося з думкою, що превалюючу кількість цих одиниць очікувано формують іменники та дієслова, бо розширення словника відбувається головно через назви об'єктів, явищ і процесів [Зацний Ю. А. *Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови: англійсько-український словник 143 с.*].

З одного боку, головна функція неологізму полягає не тільки у номінації нового предмета дійсності, а й у потребі уточнення або привертання уваги реципієнта. З іншого боку, формування семантики неологізму слугує результатом лінгво–креативної діяльності, яка пов'язана з переходом нової одиниці з індивідуального конкретного вживання у використання мовним соціумом [49, с. 32–35].

Отже, неологізми відображають актуальний стан спеціальної дієслівної лексики, а неологічна база, яка сформувалася за останні десятиріччя, допомагає осмислити корпус префіксальних дієслівних новоутворень сучасної фахової англійської мови. Враховуючи той факт, що фонд префіксальних дієслівних неологізмів безупинно розвивається, а отже, утворюється все більше неологізмів, то саме цей напрям потребує подальшого лінгвістичного аналізу [91, С. 18–22]. Додамо, що префіксальний спосіб творення термінів неологізмів дієслів широко репрезентований такими дериваційними префіксами: *over-*: *to overawe* – *to overcome, subdue or restrain by inspiring awe*; *under-*: *undercut* – *to sell or work for*

lower payment than (a competitor); underrate – to rate too low; underestimate [ODEE] тощо.

Поділяємо думку сучасних дослідників щодо суті неологізмів як «чинника часу виникнення слова у встановленні його новизни» [178, с. 16–21], де основним у визначенні неологізмів є не їхні хронологічні межі, а функціональна доцільність нової номінації, критерій правильності, вплив багатьох факторів і частотність вживання слова неологізму, яке перебуває на початковому етапі свого історичного життя у мові (Ю. Зацний) [120].

На наш погляд, базові категорії змісту і форми актуалізуються як ключові у процесі смислотворення неологізму. Акцентуючи увагу саме на змістовій складовій, науковці вважають, що неологізм «розкриває свій потенціал через поділ на морфологічні, лексичні та стилістичні параметри» [231, С. 253–259].

Можемо стверджувати, що дієслівні інновації–терміни можуть бути пов'язані і з новим референтом, коли нове дієслово з'являється одночасно з появою нового поняття (неологізми за формою) і з перейменуванням існуючої реалії з метою економії мовних засобів та вираження експресії (неологізми за змістом). Тому цілком резонною є думка тих дослідників, котрі вважають, що неологізми це не лише лексичні одиниці, які мають нову, ще не зареєстровану форму, а й нові назви існуючих референтів [183]. Адже нові значення вже існуючих одиниць фахової мови, які з'являються у певний період її розвитку, поширюються й визнаються як мовна норма у спеціальній сфері.

З огляду на висловлене маємо підстави зробити висновок, що розвиток інноваційної семантики префіксальних дієслів–термінів відбувається за діючими законами загальноновживаної мови. Виокремлення стабільного семантичного інваріанта префіксального дієслова–терміна уможливило екпланаторність неординарних його смислів не лише у тлумачних англійських словниках, а й у спеціальних англомовних текстах, що вважається подальшою перспективою у дослідженні термінного фонду сучасної англійської мови. Виконаний під час аналізу опис дериваційних способів творення дієслів–неологізмів (термінів) та появи їх нових смислових нюансів матиме перспективу лексикографічної

практики укладання галузевих словників різних типів, а також поглибленому осмисленню стилістичних, семантичних та функціональних аспектів інноваційної дієслівної лексики сучасної англійської мови. Перспективи такого дослідження вбачаємо також у виявленні когнітивних механізмів утворення дієслівних інновацій, визначенні їхньої ролі в організації інших типів дискурсу у зіставному, структурному, семантичному та лінгвопрагматичному вимірах.

2.4. Запозичені префіксальні форманти у дієсловах сучасної англійської мови

Підрозділ дисертаційного дослідження присвячено аналізу запозичених префіксальних дієслів–термінів, які поповнюють сучасну галузеву англійську мову. Виявлено, що у семантичній структурі запозичених префіксальних дієслів–термінів іманентно наявний узагальнений абстрагований стабільний компонент (інваріант), який актуалізує у ньому узагальнену ознаку й уможливорює породження численних диференційних смислів. Стверджується, що під впливом міжмовних контактів запозичені префіксальні дієслова–терміни як потенційні деривати та відіграють ключову роль у поповненні дієслівної лексики сучасної англійської мови.

На матеріалі авторитетних словників і спеціальних текстів, проаналізовано дефініції префіксальних дієслів у площині їх структурно-семантичного та функціонального аспектів. Підсумовано, що міжмовна кореляція дериваційних і семантичних ознак префіксальних дієслів зумовлена використанням генетично тотожних префіксів як продуктивних компонентів у процесах утворення та поповнення термінофонду сучасної фахової англійської мови.

Зацікавленість дослідників до іншомовних запозичень префіксальних дієслів обґрунтовується тим, що останнім часом в англійську фахову мову проникає численний пласт нових дієслів і дієслівних словосполучень, спричинені міжмовними впливами [90, Р. 16–20]. Динамічність міжмовних контактів, активне поповнення запозиченої спеціальної дієслівної лексики потребує

комплексного морфологічного та семантичного аналізу, з'ясування способів і механізмів їх утворення.

В останні десятиліття над проблемою дослідження префіксальних дієслів з урахуванням їхніх міжмовних контактів працювали вітчизняні: В. Д. Бояркіна, Ю. А. Зацний, Л. Клименко, Л. Н. Чумак й закордонні дослідники: В. І. Заботкіна (В. И. Заботкина), О. Д. Мешков, Дж. Лі Ділард (J. L. Dillard) та інші. Сьогодні, англійська фахова мова переживає «неологічний бум», зумовлений двома основними причинами – екстралінгвістичною та лінгвістичною, які пов'язані з тим, що мова, як стверджують дослідники, у своїй еволюції має двоякий вияв від середовища, в якому вона існує, з одного боку, та від внутрішнього механізму і устрою, з іншого [115, С. 3–15]. Сутність першої причини полягає в тому, що у суспільстві, яке швидко змінюється соціально та технологічно, мовна спільнота відчуває безперервну потребу створювати нові позначення понять та явищ для професійної комунікації. З огляду на це існує постійна потреба систематизувати продуктивні способи утворення нових термінологічних одиниць, аналізувати їхні словотвірні та термінотвірні потенції.

Залучення базових семантичних категорій «значення» та «смили» уможливило розуміння суті запозиченого префіксального дієслова–терміна, шляхом виявлення стабільного інваріантного значення дієслова у парадигматиці мови та різних його семантичних змінних смислів у синтагматиці мовлення. Дієслівний префікс завдяки своїм системо набутих прототипним якостям експлікує нові смисли запозиченого дієслова–терміна, що дає змогу фахівцям його належно розуміти та інтерпретувати у процесі комунікації. У нашому розумінні, смисл – це низка елементарних об'єднаних одна з одною сем, що утворюють певну структуру і так привносять суб'єктивні аспекти значення відповідно до мовної галузевої терміносистеми. Сам імпліцитний процес породження різних смислів закладений в узагальнювальній природі префіксального дієслова–терміна у творчому абстрагованому процесі мислення.

Головна мета дисертаційного дослідження полягає у простеженні шляхів запозичення в англійську фахову мову префіксальних дієслів–термінів для

утворення та поповнення сучасної галузевої англійської мови, проаналізувати структурно-семантичний і функціональний потенціал запозичення префіксальних дієслів шляхом виокремлення узагальненої семантичної ознаки (інваріанта) на рівні парадигматики мови та процесу породження його численних смислів щодо синтагматики мовлення.

Як засвідчують дослідження виконані у США та інших країнах, більшість дієслів–термінів неологізмів, зафіксованих у словниках, з плином часу вже не сприймаються носіями мови як нові, бо втратили часову конотацію новизни. Щодо самого терміна «неологізм», то трактуємо його як нове слово (стійке словосполучення) за формою та змістом. На думку деяких дослідників, новою одиницею мови є зміна номінації, тобто співвіднесення між тим, що позначає та тим, яке позначається [197]. Інші дослідники також стверджують, що залежно від того, нове це слово або вже діюче у мові, яке позначає нове явище чи поняття, неологізми доцільно поділяти на лексичні та семантичні [116].

Слушною є думка дослідниці В. Д. Бояркіної щодо зачислення авторських новотворів до неологізмів. Аргументуючи своє розуміння неологізму, автор стверджує, що: «термін «нові слова» об'єднує різні типи новоутворень, входжень і запозичень. Це не тільки новостворені слова літературної мови, а й слова, що перейшли з інших мов» [42, С. 93–102]. Тих самих поглядів дотримується дослідниця Л. Клименко зараховуючи оказіональні слова до неологізмів. На її переконання, «нові слова розрізняються стилістичним маркуванням, вживаністю, походженням, семантичними особливостями та граматичними ознаками» [141].

Для підтвердження теоретичних міркувань дослідників наведемо низку запозичених з романо-германських мов префіксів, вживання яких як дієслівних термінів (неологізмів) найкраще характеризують закономірності та лексико-семантичні особливості сучасної фахової англійської мови:

de-: *deambigulate* – *описувати події ясно і зрозуміло (It was suggested that he deambigulated his presentation when it was being interpreted in two very different ways; deconflict* – *1) запобігати зіткненню між літаками шляхом надання їм*

окремих «коридорів»; 2) запобігати появі конфлікту (*We can de-conflict its mission from our one*);

dis-: *dissertate* – виконувати завдання і проводити дослідження, пов'язані з написанням дисертації (*He's completed all the course work and exams for his doctorate and now he is dissertating*);

mis-: утворює дієслова за значенням протилежним до основи дієслова – перекручувати, неправильно трактувати; *misesteem* – *to esteem wrongly esp: to hold in too little regard, неправильно оцінювати* (*His arguments of the theory were misesteemed by the staff of the company*); *to misfire* – (військ.) – не вибухати, давати осічку, провалитися (*His plans misfired* – Його плани провалилися);

over-: надмірність стану, дії – *overwork, overfatigue* – переробляти, перевтомлюватися (*We aren't building new refineries so we have overworked our old ones*); *to overbear* – перемагати, подолати тощо;

re-: *to retweet* – вторинно публікувати повідомлення, розміщене іншим користувачем у Twitter з покликанням на джерело або *to refollow* – повторно підписатися на оновлення у соціальній мережі;

un-: надає протилежного, реверсивного значення – *to unbar* – відсувати щось, знімати заборону як *от*: (*The path to knowledge is now unbarred* – дорога до знань зараз відкрита); *to unchain* – спускати з ланцюга (собаку), отримало – звільняти, розковувати, *e.g. (to unchain one's passion* – дати волю своїм пристрастям), *to unclothe* – роздягати, розкривати таємницю (*He unclothed his secret thoughts* – він розкрив свої таємниці), *to uncover* – знімати, відкривати щось (*to uncover the spot* – розкрити змову);

under-: *to underbrag* – вихвалятися, розмістити у мережі самокритичний коментар, який демонструє, що людина визнає свої недоліки або помилки та не зважає на думку інших з цього приводу (*They were underbragging about how easy it had been*) [OED].

Найпоширенішими галузями виникнення неологізмів є ті, де безпосередньо простежуються інновації, а це сучасні новітні технології, нові та значущі події,

які відбуваються у житті суспільства. Те, що префіксальні неологізми черпають і породжують свою глибинну семантику із загальноживаної лексики.

Отже, англійська мова доволі гнучка щодо утворення нових слів, тому неологізми англійської мови збільшуються вкрай швидкими темпами, задовольняючи різні сфери наук потребами у номінації об'єктів, понять, явищ навколишньої реальності.

Нижче розглянемо кожен дієслівний префікс на прикладах тлумачних англо-англійських авторитетних словників, де префікс *be-* дієсловотвірну роль набув ще у період давньоанглійської мови. Семантичний аналіз словникових дефініцій префіксальних дієслів на *be-*, які поповнюють сучасну фахову англійську мову, експлікує такі основні смисли його значення:

1) просторове значення «*кругом, навколо, біля, близько, з усіх сторін, у всіх напрямках*» тощо: *to be set* «*оточувати осаджувати, займати, перегороджувати*», *to be stir* «*здригнутися, енергійно взятися*»; *to be smear* «*забруднити, засалити*». Утворюючи такі префіксальні дієслова, аналізований префікс приєднувався до основ дієслів, що виражають *рух, напрям, переміщення або місцезнаходження в просторі*: *to draggle* – «*бруднити*» (*to bedraggle* «*запачкати*»), *to gird* – «*оперізуватися*» (*to begird* «*оперізувати, оточувати*»), *to lay* – «*класти, покласти*», *to belay* – *закріпляти, обносити* тощо. Зосередимо увагу на тому, що з таким значенням префікс вживався ще в англосаксонський період, а в сучасній англійській фаховій мові дієслова–терміни не утворюються, оскільки префікс втратив своє первинне просторове значення;

2) значення *позбавлення того, на що вказує основа*: *to bereave* «*позбавляти, віднімати, грабувати*», *to besleeve* «*знімати пальто*», *to bebar* «*позбавляти права, виключати*», *to beland* «*позбавляти землі*». З таким значенням префікс більше не вживається для утворення термінів дієслів–неологізмів;

3) у значенні *перехідності* префікс *be-* також вживався для того, щоб продукувати перехідні дієслова–терміни від неперехідних. Подібне значення збереглося і в сучасній англійській мові: *to bespeak* – *to speak about (or for, to)*; *to bemoan* – *to moan about (over, for)*; *to bemurmur* – *to murmur at or against*;

4) у значенні посилення, інтенсивності, повноти, надлишку дії, вираженого дієслівною основою: *to becrowd – to overcrowd, to becrush – to crush thoroughly, to beslap – to slap soundly, to bestock – to stock thoroughly*. З таким значенням вищезазначений префікс також є продуктивним щодо утворення неологізмів у сучасній фаховій англійській мові;

5) значення «зробити таким, як на те вказує основа» або «надати аналогічних ознак чи якості, виражених основою»: *to bedim – to make dim* «затемнювати, затуманювати», *to befoul – to makefoul* «бруднити, оскверняти», *to belittle – to make little* «применшувати», *to befool – to make a fool* «обдурювати, обманювати». У значенні «покривати, оточувати, наповнювати, постачати, прикрашати об'єкт тим, на що вказує основа» (*to cover, to provide, to surround with ...*): *to becloud* «*to put clouds about*» [CDO].

Отже, новоутворений дієслівний префіксальний термін, завдяки ігерентним (вродженим) своїм системонабутим прототипним ознакам інваріанта, експлікує нові смисли, що дає змогу реципієнтам (фахівцям) його адекватно розуміти та інтерпретувати у процесі фахової комунікації.

Наступний дієслівний префікс *dis-*, який має латинське походження та в англійській мові є продуктивним формантом запозичень–неологізмів на *de-* і *dis-*. Дієслова на *de-* ранні запозичення (зазвичай французькі дієслова), а слова на *dis-* проникли з латини пізніше. Крім того, нові дієслова–терміни на *dis-* утворені вже на англійському мовному ґрунті від тих самих основ, які вживалися з префіксом *de-*, як от: *to dispose; to debar – to disbar; to decompose* тощо. Однак варто зазначити, що семантика таких парних дієслів сьогодні зазнала суттєвих змін і спірним є розглядати їх як синонімічні, скажімо, *to debar* «не допускати, перешкоджати, відмовляти, забороняти, позбавляти права» та *to disbar* «виключати барристера з корпорації». Проте можемо стверджувати, що префікс *dis-* значно продуктивніший щодо творення префіксальних термінів запозичень, ніж *de-*, який, з'єднуючись з основами дієслів, надає їм такі значення:

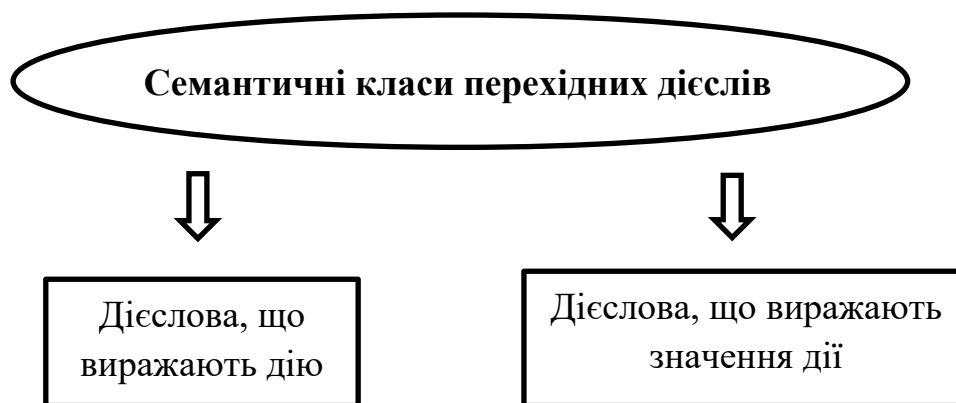
1) значення дії, протилежної тій, яка виражена дієслівною основою без префікса, як от: *to please* «подобатися» – *to displease* «не подобатися», *to like*

«любити, подобатися» – *to dislike* «не любити, відчувати неприязнь», *to agree* «збігатися, відповідати» – *to disagree* «не збігатися, не відповідати», *to prove* «доводити» – *to disprove* «відкидати»; *to qualify* «робити якісним» – *to disqualify* – робити непридатним, *pronounce (someone) ineligible for an office, activity or competition because of an offense or infringement (He was disqualified from driving for six months)*, а також *to direct* «спрямовувати» – *to misdirect* – «неправильно спрямовувати», *send someone or something to the wrong place or in the wrong direction (voters were misdirected to the wrong polling place)*;

2) значення поділу, розпаду на складові частини, яке близьке до першого: *to connect* «з'єднувати, зв'язувати» – *to disconnect* «роз'єднувати, розділяти, роз'єднати», *to embody* «формуєвати (ся) (воєн)» *to disembody* «розформувати, розпускати (війська)»;

3) значення позбавлення (права, майна тощо): *to disclaim* «відмовлятися (від своїх прав), відрікатися, не визнавати», *to disgrace* «позбавляти милості, розташування», *to dishouse* «позбавляти даху над головою», *to disinherit* «позбавляти спадщини» [CD]. Як засвідчує емпіричний матеріал, таке значення майже нічим не відрізняється від первинного, бо префікс *dis-* виражає значення, протилежне словотвірної дієслівної основи.

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави стверджувати, що у сучасній англійській фаховій мові побутує велика кількість дієслів–термінів на *dis-*, які проникли в сучасну англійську мову з інших романських мов, причому деякі з них у процесі еволюції зазнали зміни семантики та набули нових смислів, як ось: *to distinguish* (*L. distinguere, Fr. dis + stinguere*) «розрізняти». За нашим спостереженням, префікс *de-*, *dis-* може утворювати нові дієслова–терміни лише від перехідних дієслів, що не мають самостійних антонімів. На думку дослідників, перехідні дієслова, що формуються за допомогою префікса *dis-*, поділяються на два великих семантичних класи [286, С. 211–213], як це проілюстровано на схемі:

Тобто, 1) дієслова, які виражають дію, що виходить із внутрішніх (розумових або душевних) спонукань: *to allow* «дозволяти» – *to disallow* «відмовляти, відкидати», *to approve* «схвалювати, санкціонувати» – *to disapprove* «не схвалювати, несхвально ставитися до чого-небудь», *to believe* «вірити, довіряти» – *to disbelieve* «не вірити, не довіряти», *to courage* «підбадьорювати, надихати» – *to discourage* «бентежити, відбивати бажання, відмовляти»; *to concert* «домовлятися, змовлятися» – *to disconcert* «бентежити, викликати замішання», *to gust* «пробувати» – *to disgust* «викликати огиду, обурення», *to regard* «брати до уваги, розцінювати» – *to disregard* «не брати до уваги, не надавати значення»;

2) дієслова, що виражають значення дії, виконання якої пов'язане з практичною (фізичною) діяльністю людини чи механізму: *to arm* «озброювати, братися за зброю» – *to disarm* «обеззброювати, роззброюватися», *to arrange* «влаштувати, приводити в порядок» – *to disarrange* «засмучувати, приводити в безлад», *close* «закривати» – *to disclose* «виявляти» [RIT].

Отже, префікс з його високим ступенем абстрагованості й узагальнення засвідчує його міжмовний статус як продуктивного, деривативного, неологічного дієслівного форманта. Саме через узагальнене інваріантне значення префікса як елемента лексико-семантичної системи мови, як низки сем, уможлиблює найадекватніше розуміння численних різних смислів сучасного англійського дієслова-терміна.

Високопродуктивний у неологічному сенсі запозичений префікс *mis-* трапляється практично у всіх романо–германських мовах, головню для утворення запозичених термінів–дієслів на позначення *відсутності, втрати, нестачі того, що висловлює основа або поганого вчинку*: *to misbehave* – погано поводитися, *to misconduct* – погано або неправильно поводити себе, *to misjudge* – неправильно оцінювати, *to mistrust* – недовіряти, підозрювати, *to mistune* – грати або співати фальшиво [CDL].

У сучасній фаховій англійській мові, префікс *mis-* виявив свою продуктивність для формування дієслів–термінів, що позначають *неправильне, помилкове або погане виконання тієї дії*, на яке вказує словотвірна основа: *to misname* «неправильно називати», *to mislead* «вводити в оману, вести по хибному шляху», *to misread* «читати неправильно», *to mistake* «поміятися», *to misapply* «неправильно вживати, зловживати», *to miscalculate* «прорахуватися, поміятися у розрахунку», *to miscall* «називати не тим ім'ям», *to misconceive* «мати неправильне уявлення, перекручено зрозуміти» [BNC].

Запозичений неологічний формант, заперечний префікс *in-*, приєднуючись до дієслів–термінів сучасної фахової англійської мови, виражає значення протилежної або зворотної дії: *to cover* «покривати» – *to uncover* «розкривати»; *to bend* «згинати» – *to unbend* «розгинати»; *to shoe* «нідковувати, взувати» – *to unshoe* «розковувати, роззувати»; *to fasten* «прив'язувати, прикріплювати» – *to unfasten* «розв'язувати, звільняти». На наш погляд, дієслова–терміни з префіксом *in-*, зазвичай односкладові або (рідше) двоскладові: *to unreel* «розмотувати», *to unrip* «розпорювати, розривати», *to unroll* «розгорнути», *to unwind* «розмотувати», *to unbosom* «відкривати (таємницю)», *to unburden* «знімати тягар», *to unbutton* «розстібати». За актуалізацією свого семантичного значення дієслова–терміна з *in-* можемо згрупувати на дві категорії:

- 1) дієслова, які мають вищезгадане значення;
- 2) дієслова, які позначають душевні або розумові поняття: *to outlive disgrace* – пережити ганьбу; *to outcast* – виганяти, відхилити; *to outbreak* – вибухати (емоціями або гнівом); *to defame* – обмовляти; *to discourage* – бентежити,

відбивати бажання, відмовляти; to disarrange – засмучувати, приводити в безлад; to misunderstand – неправильно зрозуміти; to underestimate – недооцінювати. З огляду на виконаний аналіз можемо узагальнити, що дієслова–терміни з префіксом *in-* є запозиченим продуктивним і потенційним морфологічним формантом сучасної англійської мови. Розвиток спеціального фонду, серед якого значну частину займають префіксальні дієслова–терміни, якраз і віддзеркалює, за словами дослідників, «процеси адаптації мовної системи до нових потреб комунікації у зв'язку з ускладненням позамовного середовища» [118].

Запозичений префікс *under-*, історично виник ще в англосаксонський період на позначення «вниз, внизу, під». Вже тоді префікс *under-* почав виконувати роль словотвірного та терміновірного форманта. Протягом періоду еволюції мови префікс *under-* вживався головню для утворення дієслів з певним абстрактним значенням. Варто зазначити, що поєднуючись передусім з дієсловами–термінами на позначення *рух або дія*, префікс *under-* передає семантичне значення *напрямку дії під предмет або руху знизу вгору*, наприклад, *undercut* «підрізати», *underlay* «підкладати, підпирати», *underline* «підкреслювати», *undergo* «піддаватися чому-небудь», *undermine* «підкопуватися, підривати», *undersign* «підписувати(ся)» тощо.

По-друге, утворюючи дієслова–терміни на позначення дії, префікс *under-* передає значення *неповної, недостатності дії*: *underdo* «недоробляти, недосмажувати», *underdose* «давати недостатню дозу», *underestimate* «недооцінювати», *underpay* «оплачувати низько, недоплачувати», *underproduce* «випускати продукцію в недостатній кількості», *underrate* «недооцінювати», *understate* «применшити (цифру)», *undervalue* «недооцінювати», *underwork* «працювати недостатньо» [334] тощо.

Як можемо спостерігати, тут виокремлюються два самостійних словотвірних, терміновірних елементи: *under-* 1) виражає значення *напрямку дії під предмет або зверху вниз*; 2) виражає значення *неповноти, недостатності дії*. Додамо, що ці префікси є високопродуктивними дериваційними формантами для

утворення нових похідних дієслів–термінів. На слушну думку дослідників, такі нові похідні дієслова–терміни з часом обов’язково потрапляють до тієї чи іншої частини мови з характерними для неї морфологічними ознаками [287].

Відібраний для аналізу префікс *over-* сягає етимологічно давньоанглійського періоду і є продуктивним дієслівним префіксом: *to overcome* «переве́рити, подолати; побороти, перемогти; виснажувати»; *to overdo* «пересмажувати; перевтомлювати; заходити надто далеко». У сучасній фаховій англійській мові префіксальні дієслова–терміни з *over-* цілком залежать від узагальненого значення *over-* та від семантики його основи. Під час аналізу словникових дефініцій ми згрупували їх у два класи, в яких префікс *over-* передає абсолютно різні значення. Поєднуючись з основами дієслів, що позначають *рух*, який може позначати переміщення (через предмет або простір): *to overarch* «покривати склепінням», *overbuild* «надбудовувати», *overcloud* «затягувати хмарами, затьмарювати», *to overlay* «покривати (фарбою)», *to overleap* «перестрибувати», *to overlie* «лежати на чому-небудь, вище чого-небудь», *to overpass* «переходити, перетинати, проходити», *to overrun* «переливатися через край, переходити дозволені межі». Приєднуючись до дієслів дії, що не має на пряму, префікс *over-* вносить у ці дієслова–терміни смисл надмірності або надлишку дії, на яку вказує словотвірна основа: *to overact* «перегравати (роль)», *to overcharge* «перевантажувати», *to overcrowd* «переповнювати», *to overdrink* «перепити, занадто багато випити», *to overeat* «переїдати», *to overheat* «перегрівати(ся)» [COD]. Зазначимо, що утворення численних кількісно–якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших збільшує смислову потужність дієслова–терміна.

Префікс *up-* за характером виникнення і вживання майже нічим не відрізняється від префіксів *under-* і *over-*. Приєднуючись до дієслівних основ, *up-* утворює доволі продуктивний семантичний ряд, у якому виступає зі значенням *спрямованості дії знизу вгору*: *to uphold* «підтримувати», *to uplift* «піднімати», *to uproot* «виривати з коренем, викорінювати». Зазначимо, що префікс *up-* приєднується тільки до тих дієслів–термінів, які передають значення руху або

дії. Із вищезазначеного випливає, що *ur-* лише з дієсловами виступає як термінотвірний компонент і продуктивний дієслівний формант, породжуючи численні префіксальні дієслова–терміни.

Слова з латинським префіксом *re-* етимологічно проникли в англійську мову з французької мови починаючи, ще з дванадцятого сторіччя. Проте дієсловотвірну роль префікс *re-* отримав, коли в англійській мові з'явилися однокореневі парні дієслова з префіксом *re-*, як от: *to dress – to redress, to form – to reform, to charge – to recharge, to enter – to reenter*. Цікавим є той факт, що на ранньому етапі префікс *re-* приєднувався лише до романських основ: *to greet – to re-greet* («*to greet again or in return*»), *to live to re-live* («*to live again; to recall to life*»). Структурно семантичний аналіз префікса *re-* експлікує потужне слово та термінотвірний потенціал і в сучасній англійській фаховій мові, породжуючи численні смислові утворення дієслів на *re-*: *to re-educate* «*перевиховувати*», *to re-militarize* «*ремілітаризувати*», *to resurface* «*покривати заново*» та ін. Можемо констатувати, що у сучасній фаховій англійській мові префікс *re-* практично може поєднуватися з будь-яким перехідним дієсловом–терміном на позначення: повторення дії, вираженої основою: *to re-establish* «*відновлювати*», *to refill* «*наповнювати знову*», *to refit* «*споряджати заново, ремонтувати*» [OALD]. На нашу думку, префікс *re-*продуктивно формує нові дієслова–терміни у таких двох виявах:

1) коли дія, що позначається дієсловом, виконується неякісно, погано, з дефектом. У цьому випадку префікс *re-* вживається для зміни чи поліпшення цієї дії: *to re-elect* «*переобирати, обирати знову*», *to re-educate* «*перевиховувати*», *to replay* «*перезгравати (матч)*», *to re-read* «*перечитувати*», *to re-set* «*знову визначати, виправляти*», *to rewrite* «*переписати, переробити*» [COCA] тощо;

2) якщо дія, що позначається дієсловом, з певних причин залишається невиконаною або у попередньому стані, то за допомогою префікса *re-* відновлюється початковий результат чи стан: *to recapture* «*взяти назад*» (*to capture* «*захопити, зацікавити; захопити силою; брати в полон*»); *to reinvest* «*знову поміщати, вкладати гроші, капітал*» («*to invest*» *поміщати, вкладати*

гроші, капітал»); *to regain* «отримувати назад, знову придбати («*to gain*» отримувати, купувати»). Зазвичай префікс *re-* передає значення «назад, до первісного або попереднього стану»: *to recline* «відкидатися назад», *to retrace* «відновлювати в пам'яті, повертатися з пройденого шляху», *to recall* «закликати назад, відкликати, воскрешати (у пам'яті)» [ELD].

Практично, будь-яке префіксальне дієслово–термін з його інваріантним семантичним мінімумом ознак забезпечує його розуміння у кожному новому лексико-семантичному формативі та забезпечує взаєморозуміння комунікантів, зокрема спеціалістів з галузевих наук.

Як свідчить аналіз фактологічного матеріалу, префікс *re-* експлікує потужний продуктивний потенціал через актуалізацію імпліцитних узагальнених ознак, які становлять його стабільне інваріантне значення та формує численні смисли префіксального дієслова–терміна.

Отже, можемо попередньо підсумувати, що аналіз дієслівних префіксів–термінів з урахуванням міжмовних впливів уможливив експлікацію процесів інтерференції й асиміляції романських і германських дієслівних формантів у сучасну англійську фахову мову.

Отож сучасна англійська фахова мова, запозичуючи префіксальні дієслова з інших мов, не втратила своєї своєрідності, а збагатила та поповнила свій лексичний термінофонд, збагативши свою систему найкращими дієслівнотвірними формантами [92, С. 125–126]. Виявлено, що переважна більшість запозичених префіксальних дієслів–термінів потрапили в англійську з французької, хоча у різні періоди еволюції мови англійські префіксальні дієслова зазнали впливу також латинських, грецьких, романо-германських та інших скандинавських запозичень.

Тобто, міжмовні впливи призвели до інновацій на фонологічному, морфологічному, семантичному та синтаксичному рівнях через потенційну особливість дієслова створювати парадигми узуального та оказіонального характеру, нашарування на ту саму мовну одиницю семантичної мовленнєвої експресії. Процес породження різних смислів префіксального дієслова–терміна

закладено в узагальнювальній його природі та процесі мислення, його інваріантній абстрагованій семі.

Отже, міжмовна кореляція дериваційних і семантичних ознак виявлена використанням генетично тотожних префіксальних морфем у сучасних інтеграційних мовних процесах англійської фахової мови може бути перспективою подальших наукових розвідок.

Висновки до другого розділу

Висвітлено шляхи формування сучасної англійської фахової терміносистеми, утвореної на основі дієслівної лексики германського та романського субстрату, її словотвірні потенції, продуктивні способи та засоби фахової реалізації. Стверджується, що кожне префіксальне дієслово–термін наповнює англійське фахове поняття своїми особливими системонабутими властивостями для позначення спеціального поняття і входження в систему термінів. З'ясування комплексу слово–термінотвірних, структурно-семантичних і функціональних чинників засвідчує їхній вплив на формування сучасної англійської галузевої терміносистеми, на її словотвірний потенціал. Ключовою термінотвірною компонентою вважається префікс, який традиційно визначається як обов'язкова, постійна структурна частина, що штучно виокремлюється з дієслова або матеріально збігається з ним, є засобом вираження його лексичного значення.

Префіксація є високопродуктивним, дериваційним механізмом фахового термінотворення. У мовознавчій науці префіксальний формант розглядається як препозитивна загальна службова частина дієслова, що виконує словотвірну, термінотвірну роль як деривативного компонента у смисловій структурі терміна, змінює його смислову структуру у процесі мовного розвитку та у творенні численних нових смислів. Дієслівні префікси посідають домінантне місце у системі префіксального дієсловотворення сучасної фахової англійської мови, оскільки всі вони є продуктивними морфемними структурними компонентами галузевих терміносистем. На наше переконання, усі аналізовані префікси є

активним способом у дієсловотворенні сучасної англійської мови спеціальної сфери. Дослідження структури, семантики, деривативних потенцій основ префіксальних дієслів, що функціонують у сучасній англійській мові, виконано з урахуванням наявності стабільного інваріанта у дієслівних префіксах. Висунуто ідею, що префікси можуть змінювати лексико-граматичну категорію дієслова–терміна, з яким вони поєднуються.

У цьому розділі простежено, що дієслівні префікси розглядаються не лише самостійно зі своїм інваріантним значенням, а також залежно від кореневого дієслова, де іманентне значення префікса експлікується, безвідносно щодо значень інших префіксальних морфем у парадигматичному рівні мови. Зосереджено увагу на тому, що врахування власного іманентного значення префікса часто ігнорують дослідники, адже префікс уможливорює розкриття мовного механізму породження різних смислів у відповідно різних спеціальних контекстах, а відтак полегшує розуміння нових смислоутворень у мовленні згідно з традиціями англійської фахової мови.

Розвиток інноваційної семантики префіксальних дієслів відбувається за існуючими загальномовними законами мови, які функціонують у термінознавчій науці стабільного семантичного інваріанта префіксального дієслова–терміна, що уможливило експланаторність неординарних його смислів не лише у тлумачних англійських словниках, а й у спеціальних текстах, що вважається подальшою перспективою у вивченні лексичного корпусу сучасної англійської мови. Виконаний під час дослідження опис дериваційних способів творення дієслів–термінів і розвиток нових смислових нюансів матиме також перспективу лексикографічної практики укладання словників різних типів, а також сприятиме поглибленому осмисленню стилістичних, семантичних і термінотвірних аспектів дієслівної лексики сучасної англійської мови.

Сучасна англійська фахова мова, запозичуючи префіксальні дієслова з інших мов, не втратила своєї своєрідності, а збагатила та поповнила лексичний фонд, прийнявши у свою систему найпродуктивніші дієслівнотвірні форманти. Виявлено, що переважна більшість запозичених префіксальних дієслів потрапили

в англійську з французької, хоча у різні періоди еволюції мови англійські префіксальні дієслова зазнали впливу латинських, грецьких, романо–германських, скандинавських та інших запозичень.

Міжмовні впливи призвели до інновацій на фонологічному, морфологічному, семантичному та синтаксичному рівнях через потенційну особливість дієслова створювати парадигми узуального та okazіонального характеру, нашарування на ту саму мовну одиницю семантичної мовленнєвої експресії.

Розділ дисертаційної праці присвячено аналізу дериваційного потенціалу префіксальних дієслів сучасної англійської мови і має на меті виокремлення найпродуктивніших префіксів, утворених спеціальними термінами та їх семантичного наповнення. Досліджено структурну, семантичну організацію префіксальних дієслів, виявлено твірні префіксальні компоненти та співвідносні з ними за структурою й семантикою терміни. Основна увага у процесі аналізу акцентована на семантику префікса, його ключової ролі у породженні різних смислів префіксального дієслова–терміна. На підставі дослідження дієслівних префіксів у системі сучасної англійської фахової мови вирішувалася проблема дериваційного потенціалу префіксів, їхньої семантики та ролі у формуванні смислів. Процес експлікації інваріантного значення дає змогу розкрити мовний механізм породження різних смислів у різних спеціальних контекстах.

Висвітлено сутність поняття «неологізм» і його визначення, опираючись на авторитетні погляди лінгвістів та авторське бачення. Зроблено детальний огляд неологічних процесів префіксального дієслова–терміна у системі сучасної англійської мови. Доведено, що головна функція неологізму полягає не лише у номінації нового предмета навколишньої реальності, а й уточнення та формування його семантики, є результатом лінгво-креативної діяльності, яка пов'язана з трансфером нової дієслівної одиниці з індивідуального конкретного узусу у спеціальне фахове середовище. Висунуто ідею про те, що переосмислення і значеннєві зрушення зумовлюють процеси розширення та звуження семантичного обсягу префіксального неологізму спеціальної сфери, утворення

нових значень та зміни сфери їхнього функціонування у сучасній англійській мові.

Як підсумок зазначимо, що міжмовна кореляція дериваційних і семантичних ознак виявлена використанням генетично тотожних префіксальних морфем у сучасних інтеграційних мовних процесах англійської фахової мови, визначає перспективу подальших наукових розвідок у галузевому термінознавстві. Висновки, отримані у зазначеному дисертаційному розділі, відкривають перспективи подальшого дослідження префіксальних дієслів у різних галузевих англійських термінологічних системах, виявляють ресурси і засоби у процесі концептуального смислотворення на когнітивному вимірах. Перспективи окресленого дослідження вбачаємо також у виявленні когнітивних механізмів утворення дієслівних інновацій, визначенні їхньої ролі в організації інших типів дискурсу у зіставному структурному, семантичному та лінгвопрагматичному аспектах.

Основні положення розділу висвітлено у публікаціях автора: [89; 90; 91; 92; 94; 95; 96; 100; 103; 104; 105].

РОЗДІЛ 3. МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СМИСЛІВ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Засоби та способи експлікації смислів англійських префіксальних дієслів

Протягом багатьох століть невичерпним джерелом мови науки була латинська та грецька мови, які визначили та вплинули на характер термінологічних систем різних гуманітарних та природничих наук. Їх роль у продуктивності і формуванні англійських фахових термінів є ще не достатньо вивченими як статус греко-латинських формантів.

Будь-яка термінологія виконує важливу роль у науковому пізнанні, оскільки вона є джерелом отримання, накопичення та зберігання спеціальної інформації, а також засобом передачі науково-технічних знань. Аналізуючи англійські префіксальні дієслова загалом, можемо стверджувати, що впродовж еволюції англійської дериваційної системи, префікси не лише розмежовуються за автохтонними та запозиченими префіксами, а й виражають свої загальні та специфічні смисли. Хоча перша відмінність є загальною, друга потребує деяких пояснень. А саме зазначимо, що коло префіксальних смислів включає чисто логічний, який з одного боку, називаємо загальним інваріантом, а з іншого — численні префіксальні смисли, які номінуємо специфічними або диференційними семами.

Під префіксом ми розуміємо морфему, яка у своєму розвитку набуває абстрактного значення є притаманна цілому класу дієслів та приєднується до дієслова і надає йому значення певного способу дії. Як стверджують дослідники у галузі лексикології та термінології, префікс зазвичай позначається як морфема, що має місце перед словотвірною основою [30]. Для характеристики префіксального дієслівного інвентаря необхідно оцінити його експлікаційні потенції смислів для породження, як загальноновживаних, так і фахових префіксальних дієслів.

У цьому розділі розглянуто мовні засоби експлікації смислів префіксальних дієслів сучасної англійської мови. Завдання полягає у тому, щоб по-перше, з'ясувати, що означає префікс сам по собі у парадигматичному плані семантичної системи мови, по-друге визначити, які типові значення можливі у процесі поєднання значення префікса зі значенням основи дієслова. Ключове завдання ґрунтується на важливості виокремлення незмінного значення інваріанта у площині мови та необмеженої кількості різних смислів у площині мовлення. Практичну значущість окресленого розділу пояснюємо важливістю з'ясування семантичних узагальнених і конкретизованих ознак префіксальних дієслів у процесах словотвірності та термінологічності у галузевих терміносистемах гуманітарних та природничих наук.

Дослідження комбінаторики і функціонування префікса засвідчує, що він завжди зберігає своє власне інваріантне значення, впливаючи на дієслово та визначаючи його у певному стані діяльності, у часі та просторі. Префікс – це морфема, що ставиться перед коренем, з її появою слово–термін змінює своє лексичне значення і деякі граматичні характеристики.

У розділі висунуто гіпотезу про те, що в англійській фаховій мові усі дієслівні префікси дериваційні за своїм функціональним значенням, володіють як узагальненим інваріантним значенням у парадигматиці мови та низкою диференціальних значень у синтагматиці мовлення. У розділі застосовано базову методику аналізу префіксального дієслова в англійській фаховій мові з метою виокремлення незмінного стабільного значення (інваріанта) у мовній системі та низки елементарних сем–смислів, які функціонують як семантичні диференційні ознаки у синтагматиці мовлення, також залучено методи: словотворення та термінотворення префіксальних дієслів у структурно–семантичному вимірах, компонентний аналіз та аналіз словникових дефініцій галузевих англо–англійських лексикографічних джерел.

Задіяна методика «значення–смысл» уможлиблює виокремлення як інгерентної ознаки інваріантного значення у мовній системі та змінного (диференційного) компонента (смыслу) у мовленні. Розкриття чинників

генерування префіксального дієслова–терміна у різних смислах полягає у його узагальненому вільноплинному характері та творчому поєднанні процесу мислення. Можливість утворення різних кількісних і якісних спеціальних смислів, а водночас нейтралізація інших збільшує смислотвірний потенціал префіксального дієслова, і навпаки, постійне одночасне функціонування усіх незмінних стабільних значень забезпечує адекватне розуміння терміноодиниць у сферах спеціальних наук [336, Р. 19–25].

Для англійських префіксальних дієслів–термінів характерні семантичні явища полісемії, синонімії та антонімії, що зумовлено особливістю сучасної англійської термінології та просуванням чіткої межі у професійній мові між загальною дієслівною лексикою та лексикою для спеціальних цілей. Важливо зазначити, що афіксальні антоніми завжди однозначні і чіткі, вони експлікують протиставлення повніше за кореневі антоніми. (*To like – to dislike, to appear – to disappear, to understand – to misunderstand*). Погоджуємося з думкою науковців, що афіксальна антонімія – це не просте протиставлення, яке може бути виражене додатком негативного афікса, а протиставлення, що передбачає наявність у слові–антоніма, оформленого негативним афіксом додаткового смислу, що характеризує цей негативний афікс [137, С. 54–59]. Вживання в текстах пар на кшталт префіксальний антонім – безафіксальний антонім, наприклад (*‘Who am I to approve or disapprove?’*), є стилістичним прийомом, який називають антитезою і використовують для підсилення висловлювання. Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що в сучасній англійській мові простежується тенденція до зменшення ролі романських і збільшення частки германських дієслівних префіксів, які стають генераторами процесу смислотворення. У розділі узагальнено значення префіксального дієслова як результат мислення творчого акту, тобто поєднання двох різноманітних семантичних компонентів: змінного позначеного члена семантичної опозиції у площині мовлення, що є

синтагматичним і його інваріантного значення – маркера з парадигматичної площини мови.

Розуміння значення префікса як індивідуального структурного компонента допомагає визначити інші слова, у нашому випадку, численні експлікації смислів аналізованих дієслівних префіксів. У процесі аналізу префіксів, враховуємо з два твердження: по-перше, префікс як відповідний (тотожний) прийменник, що позначає певний тип відносин між двома об'єктами; по-друге – будь-яке слово, навіть морфема, що має своє незмінне парадигматичне значення та синтагматичний смисл у мовленні. Нижче наводимо таблицю, яка ілюструє потужну смислотвірність дієслівних префіксів, що водночас допоможе зрозуміти її продуктивний функціонально-комунікативний потенціал.

Таблиця 1 (*див. Додаток В*) наводить семантичне наповнення та внутрішній потенціал префікса з урахуванням його походження з інших романо-германських мов, високу функціональність, стилітичне та граматичне значення, що надає префіксу дериваційну і відповідну смислотвірну потужність для експлікації загальноваживаних і спеціальних префіксальних дієслів у сучасному англомовному тексті.

У таблиці 2 (*див. Додаток В*) зібрано англійські префіксальні дієслова з їхнім загальним значенням і диверсифікацією смислів. Ідея полягає в тому, що сам префікс має власне інваріантне значення, ще до того як поєднується з основою, реалізує функцію диференціації та градації для творення нових численних смислів. Аналізовані префікси є прикладами продуктивності, а кількість утворених префіксальних дієслів свідчить про безперервний процес загального та спеціального смислотворення в сучасній англійській мові.

Для підтвердження цієї думки подаємо таблицю 3 (*див. Додаток В*) префіксальних дієслів, яка демонструє центральний інваріант і периферійне значення префікса. На наше переконання інваріант – це завжди абстракція, в якій відображені загальні властивості класу об'єктів. Адже мова, фахова зокрема, складається з інваріантів, а мовлення, спеціальне у тому числі з варіантів, тобто його смислів.

Аналіз досліджуваних дієслівних префіксів та, відповідно, префіксальних дієслів–термінів виконано на матеріалі англо–англійських тлумачних словників, які у тексті дисертаційного дослідження зазначені двома, трьома скороченнями англійською мовою, а також із залученням енциклопедій, електронних ресурсів Word Net, COCA, що фіксують префіксальний інвентар для творення префіксальних дієслів–термінів, розглянутих окремо у п. 3.2. нижче.

3.2. Префіксальний інвентар сучасної фахової англійської мови

Префікси виконують дуже важливу роль у вивченні фахової мови, її нової лексики, допомагають зрозуміти імпліцитне значення терміна та варіативність його смислів. Префікси роблять текст милозвучним, зрозумілим для сприйняття, як структурні форманти вони передають глибоку лексичну та семантичну значущість. Практично, за допомогою префікса можемо скоротити фразу в одне слово вдаючись до мовної економії, як наприклад: *to estimate something (to be smaller or less important than it actually is)*, завдяки префіксу *under-* можна просто сказати – *underestimate*. Наукова статистика засвідчує, що шість із чотирнадцяти продуктивних префіксів запозичені головно з латинської та грецької мов, головна функція яких змінювати лексичний, семантичний, і, навіть, граматичний зміст основи.

Як свідчать численні наукові розвідки, роль греко–латинських префіксів обґрунтована історично, оскільки саме класичні мови послуговували базою для формування гуманітарних та природничих термінів. Дослідник В. І. Шкарупін виокремлює дві групи англійських префіксів:

1) дієсловоутворювальні від іменників і прикметників: *be-, de-, dis-, a-, en\in-, out-, non-, over-, re-, a-*: *account – вважати, визнавати, consider or regard in a specified way, (her visit could not be accounted a success); non-*: *nonplus – бентежити, surprise and confuse (someone) so much that they are unsure how to react (Diane was nonplussed by such an odd question)* [OID];

2) прикметникові від іменників, словосполучень і часток: *anti-, inter-, intra-, multi-, over-, poly-, post-, pre-, pro-, sub-, super-, supra-, un-, under-* [292, с. 146–

164], як от: *extra-*: *extrapolate* – екстраполювати, *to guess or think about what might happen using information that is already known (You can't really extrapolate a trend from such a small sample)*; *hydro-*: *hydrolyze* – гідролізувати, *to undergo or cause to undergo hydrolysis (bile acids were hydrolyzed under alkaline conditions)*; *inter-*: *interdict* – забороняти, *to prohibit; forbid (to interdict against marriage of those of close kin)*; *mini-*: *minimize* – доводити до мінімуму, применшувати, *to reduce to the smallest or least possible amount or degree (Hostility on both sides minimized the chance of reaching an agreement)*; *out-*: *outrun* – випереджати, *run or travel faster or farther than (Their one chance was to outrun their pursuers)*; *thermo-*: *thermoregulate* – терморегулювати, *regulate temperature, especially one's own body temperature (edentates have less ability to thermoregulate than other warm-blooded vertebrates)*; *ultra*: *ultramodernize* – надміру усучаснювати, модернізувати, *to make something extremely such as a system more modern (Mr Wilson had said a good deal about how to ultra modernize the machinery of government)*; *un-*: *unmark* – зняти позначку, *to remove marks from (to unmark text)* [LDCE] та інші.

Це свідчить про семантичну та функціональну кореляцію префіксів, різних граматичних класів. Префіксальний спосіб творення нових термінів характеризується приєднанням префіксів, що несуть різне смислове навантаження. Головну семантичну роль у цьому типі термінотворення відіграють префікси, основною рисою значеннєвої структури, яких є функційно-семантична спеціалізація. Так, високопродуктивний префікс *extra-* у гуманітарно–природничій термінології, на відміну від загальнозживаної мови, де він виражає *найвищу якість кого-небудь, чого-небудь*, у процесі термінотворення вживається на означення *перебування поза межами того, що названо твірною основою*, *e.g.: to extract* – діяти поза межами чогось, реалізуючи своє інваріантне узагальнене значення. З точки зору семантики, такі префіксальні терміноелементи, приєднуючись до кореня дієслова–терміна наділяють його інваріантним значенням. Передовсім, аналіз префіксальних дієслівних термінів полягає у з'ясуванні узагальненого значення префікса, що утворює термін з урахуванням мікроконтексту і спеціального контексту відповідної галузі науки.

Проте у нашій праці ми акцентуємо увагу саме на префіксальних дієсловах, зазначаємо, що заперечення та валентність є типовими ознаками для більшості дієслівних префіксів–термінів. Значна кількість заперечних префіксів посилює роль префіксації як способу зміни лексичного значення префіксальних дієслів сучасної англійської мови.

За нашим спостереженням, значна більшість продуктивних дієслівних префіксів мають одну валентність, яку можна окреслити у двох типах: дієслівному та прикметниковому. Порівняльна характеристика свідчить на користь префіксів як формантів–дієслів, де одновалентні продуктивні префікси 80% є дієслівними, а 20% – прикметниковими, як це ілюструє наведена нижче діаграма:

Діаграма 1. Порівняння валентності дієслівних та прикметникових префіксів

Наприклад, семантична природа негативних дієслівних префіксів охоплює два критерії: походження префікса/основи та діапазон імпліцитних значень (аналіз високопродуктивних негативних дієслівних префіксів у сучасній англійській мові гуманітарно-природничого спрямування) (див. Додаток В Таблиця 4), що дозволяє надати дієловам–термінам, окрім значення негачії, різноманітні експресивні відтінки. Вважаємо, що ключовою є експресивна роль, власне префікса, а не семантичне варіювання значення префіксованої основи. Також важливо відзначити, що експресивність співіснує з різноманітними відтінками у значенні дієлова–терміна.

Отже, критерії походження та імпліцитність значень використовують для визначення продуктивності негативного префікса у процесі смислотворення. Значна кількість запозичених префіксів, зокрема як іншомовні дериваційні форманти, у сучасну англійську мову потрапила з грецької та латинської мов, у зв'язку з чим словниковий, термінологічний запас сучасної англійської мови значно поповнився. Зокрема, продуктивніший формант *a-* репрезентує грецький префікс *a-*, префікс *non-* походить від латині та демонструє високу продуктивність префіксальних дієслів–термінів. Наприклад, *a-*: *award* – нагороджувати, присуджувати, ухвалювати рішення; *abase* – знижувати, зневажати, принижувати; *non-*: *non-sensur* – відкидати, відхиляти, не затверджувати (законопроект); *nonplus* – викликати замішання, ставити у скрутне становище, заганяти у безвихідь [CDO].

Префікс *de-* завжди утворював деномінальні префіксальні дієлова зі зворотним значенням у французькій мові. Спектр його застосування обмежується дієловами здебільшого називними: *defrost*, *dethrone*, *defrock*, що передає логічний сенс: «усунути, зменшити», як ось: *dehydrate*, *demolish*, *depreciate*.

Отже, ми можемо стверджувати, що іншомовні дієслівні заперечні префікси передають широкий спектр смислотворення префіксальних дієслів–термінів. Для підтвердження, наведемо такі приклади:

un -: *lacking of* – відсутність, *without* – без чогось, *deprived of* – позбавлений чогось, *reversal of the action* – повна зміна дії;

mis -: *wrongly* – не правильно, *improperly* – неналежним чином;

dis -: *lacking of* – відсутність, *without* – без, крім;

in -: *lacking of, absence* – брак, відсутність;

a -: *without, devoid of* – без, позбавлений чогось.

Аналіз високопродуктивних префіксальних заперечних дієслів виявив смислові складові лексико-семантичної групи з погляду парадигмальних відношень, що підтверджує тезу про дериваційний потенціал морфологічного способу термінотворення в англійських гуманітарних та природничих науках.

Висновок полягає в тому, що кожен дієслівний префікс має своє інваріантне значення, яке реалізує функцію диференціації та градації для створення нових смислів. Префіксальні дієслова германського та римського походження реалізують свою смислотвірну продуктивність і валентність у процесі утворення дієслів–термінів спеціальної сфери. Задіяний метод «значення–смысл» розкриває механізм, який відповідальний за генерацію різних смислів дієслівного префікса у спеціальній мові галузевих наук, тобто значення як мовознавчої категорії, а смисл як філософської.

Отже, система префіксальних морфем в англійській фаховій гуманітарно–природничій сферах численна і різноманітна, де префікси слугують як дериватори, надаючи терміну нового лексико–семантичного та конотативного значення, а найбагатший набір модифікаційних префіксів мають дієслова.

Результати дослідження передбачають перспективи подальшого вивчення дієслівних префіксів з позицій семантичного, концептуального та функціонального аспектів.

3.3. Полісмиловість і омонімізація префіксальних дієслів

За останні десятиріччя проблема аналізу префіксальних дієслів та їх словотвірний потенціал перебувають в епіцентрі наукових зацікавлень таких вчених: І. К. Архипов, Т. М. Беляєва, П. М. Карашук, Е. С. Кубрякова, Л. А. Лисиченко, Н. М. Раєвська, В. І. Пушкар та закордонні дослідники (В. Н. Теля, В. Б. Адамс (V. B. Adams), Ч. Бардер (Ch. Barder), Л. Бауер

(L. Bauer), Д. А. Крузо (D. A. Cruse), Г. Марчанд (H. Marchand) та інші. Префіксація як один із способів слово та термінотворення в англійській мові висвітлена у мовознавчих працях з її різних аспектів: від виявлення основних префіксальних моделей та їхньої характеристики (П. М. Карацук) [137] до визначення особливостей префіксальної номінації (В. І. Пушкар) [237, С. 263–269]. Однак дослідженню специфіки дієслівної префіксації у сучасній фаховій англійській мові у площині їх смислотворення та імпліцитного наповнення досі не надавали належної уваги.

Підрозділ наукового дослідження присвячено аналізу феномена полісмиловості й омонімізації особливостей творення англійських префіксальних дієслів сучасної англійської мови. Явище «префіксація» трактується як один із способів слово та термінотворення і визначається як інвентар дієслівних префіксів, які є словотвірними засобами сучасної фахової англійської мови. Проаналізовано семантику, досліджено смислотвірний потенціал та висвітлено специфіку англійських префіксальних дієслів щодо стирання чіткої межі між загальномовною лексикою та фаховою мовою. Зроблено акцент на тому, що чинниками породження різних смислів префіксального дієслова–терміна є узагальнена інваріантна ознака префікса на рівні мови, а його диференційні ознаки на рівні мовлення як творче поєднання процесу мислення, бо префікси виконують функцію дериваторів для творення загальноновживаних префіксальних дієслів–термінів, вони ще й надають їй нового семантичного значення у процесі смислотворення.

Комплексне дослідження англійських префіксальних дієслів–термінів, з урахуванням їхніх смислотвірних потенцій, які виконують функції термінотвірних моделей, дають змогу розкрити глибинні механізми семантики творення дієслів–термінів у сучасній англійській мові. Смислотвірні процеси з розвинутою системою продуктивних дієслівних префіксів зумовлено аналізом семантики префіксів. Вони пояснюються їх дериваційною функцією у творенні численних смислів префіксального дієслова. Окреслене дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних праць з

лексикології, семасіології термінознавства на виявлення мовних і позамовних чинників розвитку й функціонування префіксальних дієслів–термінів фахової англійської мови.

У сучасному мовознавстві недостатньо досліджено суть власного значення префікса, його роль у породженні різних смислів префіксального дієслова–терміна, не розкрито важливості префікса у смисловому наповненні дієслова–терміна. Аналіз у феномена інваріантного значення та смислів як базових семантичних категорій префікса немає у мовознавчих дослідженнях. Виявлення стабільного інваріантного значення дає змогу розкрити мовний механізм породження різних смислів у різних спеціальних контекстах, допомагає досягнути палітру смислових нюансів префіксального дієслова сучасної англійської мови [267].

Мета дисертаційного підрозділу – розкрити закономірності й особливості формування префіксальних дієслів–термінів, становлення їх багатозначності з урахуванням смислотвірного потенціалу.

Емпіричний матеріал дослідження відібрано із сучасних тлумачних англо–англійських словників [LDCE]. Залучено прикладовий матеріал з електронного джерела British National Corpus [BNC], а також матеріал сфери галузевих наук.

Методологічну основу дослідження становить принцип системності, єдності форми та змісту. У науковій праці залучено такі **методи дослідження**: метод лінгвістичного опису, метод словникових дефініцій, компонентний аналіз. Ключовою є **методика «значення–смысл»**, яка уможлиблює розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення префіксального дієслова в системі мови та змінного компонента (смыслу) у мовленні. Виявлення чинників породження різних смислів префіксального дієслова–терміна експлікується через узагальнену природу префікса та дієслова, їх творче поєднання у процесі мислення. З’ясовано, що утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова–терміна сфери галузевих наук.

Мова – це фахова, у тім числі, система, в якій окремі елементи, матеріально оформлені одиниці – фонема, морфема, слова, терміни перебувають у чітко визначених відносинах. Саме цим пояснюється таке твердження, що у мові як у добре збалансованій системі, з одного боку, одне явище може бути зумовлене іншим або ж зумовлює інше явище. З іншого боку, враховуючи з той самий принцип, кожен елемент системи виявляється взаємозв'язаним з безліччю інших елементів цієї системи.

Сучасна фахова англійська мова вирізняється високим ступенем аналітичності своїх структур, бо в ній активно функціонують аналітичні, граматичні та лексичні конструкції. Префікси головню змінюють семантику дієслова і більш самостійні лексично. Префікси як словотвірні та термінотвірні форманти зазвичай самостійні в фонетичному, морфологічному і семантичному ракурсах. По-перше, тому що, передуючи твірній основі, префікс не зливається в єдиний фонетико-морфологічний комплекс з формотвірними суфіксами, тоді як словотвірні суфікси вступають у тісну формально семантичну взаємодію з формотвірними суфіксами. По-друге, префікси виникають зазвичай із самостійних слів, тому значення твірної основи, з якої поєднується префікс, у певній мірі зберігається, тобто не зливається зі значенням самого префікса в цілому, як це відбувається у випадку суфіксації [29].

Під префіксом розуміємо ту частину слова–терміна, яка в своєму розвитку набула відповідного абстрактного значення, розташована перед словотвірною основою, змінюючи її смислове значення. Наприклад, префікс *under-* перебуває в антонімічних відносинах до суфікса *over-* та передає значення «недо-», «під-»: *underestimate* – недооцінювати; *overestimate* – переоцінювати, префікс *sub-* означає, що певний предмет розташований під чимось, підпорядковуючись чомусь: *subordinate* – підпорядковуватись чомусь або комусь. Префікси *super-*, *hyper-* передають синонімічні значення коли щось перебуває над чимось, зверху, перевищення норм або ж вищості за якістю, розміром, зверхності чогось над чимось: *superpose* – поміщати над чимось; *hyperbolize* – перебільшувати щось [COD].

Аналізований матеріал засвідчує, що дієслівний префікс завдяки своїм системонабутих прототипним властивостям експлікує нові смисли дієслова–терміна, які уможливають реципієнтам його глибше розуміння та інтерпретацію у процесі комунікації. У нашому розумінні смисл префіксального дієслова – це складова елементарних об'єднаних одна з одною сем, що утворюють певну структуру та привносять суб'єктивні смислові нюанси до галузевої терміносистеми. Сам процес породження різних смислів закладений в узагальненій природі префіксального дієслова, творчому абстрагованому процесі мислення [353, р. 257].

У питанні про специфіку творення дієслів за допомогою префіксації існує два погляди. Деякі лінгвісти зачисляють префіксацію до синтаксичного способу словотворення, тобто до словоскладання [22], інші ж зараховують її до деривації, вважаючи різновидом афіксального словотвору [137, С. 156–164]. Префіксація у сучасній англійській мові репрезентована кількістю префіксів дериватів, за допомогою яких утворюється велика кількість префіксальних дієслів–термінів, семантичне наповнення, яких у ролі смислотвірних кореляцій викликає глибоке зацікавлення дослідників.

Скажімо, префікси *ultra-* та *infra-* протилежні за значенням, використовуються в наукових термінах і за своїм значенням подібні до вище наведених префіксів *super-*, *hyper-*. Префікс *ultra-*, означає *щось, що знаходиться за межами чогось, над, понад чимось, щось крайнє*. Префіксальні дієслова–терміни з таким префіксом передають значення «сверх» (*над, понад*), «ультра», *ultractitisize – надто, надлишково критикувати, в той час як, infra-* позначає дію недостатньою, нижчою за своєю активністю, *to infraspecify – включати різновиди; infrastructure – систематизувати, організовувати; to infradignify – зневажати, недооцінювати*.

Аналогічно префікси *pre-* та *post-* є парними антонімами, де *pre-* передає значення *передування чогось чомусь, те, що стоїть перед чимось або було до чогось, prepay – робити передоплату, авансувати*; префікс *post-* вказує на те, що

щось стоїть, йде, відбувається після чогось, *postdate* – датувати більш пізнім числом [SD].

Детальний аналіз семантики словникових дефініцій префіксів–дериватів дає підстави стверджувати, що такі продуктивні префікси як: *inter-*, *intra-*, *trans-*, утворюючи значну кількість префіксальних дієслів–термінів, можна вважати синонімами. Зокрема, префікс *inter-* передає смисл «серед чогось», «між певними групами» та вказує на зв'язки і взаємодію між певними групами, поняттями: *interact* – взаємодіяти; *interchange* – обмінюватися, замінити. Так само префікс *intra-(intro-)* передає значення «усередині», «в межах чогось»: *introspect* – вдивлятися, вникати, займатися самоаналізом; префікс *trans-* передає значення «через щось»: *перехід з одного стану в інший, а також зв'язки, з'єднання різних предметів, явищ тощо, transform* – змінювати, перетворювати, трансформувати [CDO].

Дослідники схиляються до думки, що феномен синонімічно–антонімічних зв'язків префіксальних дієслів є аспектом розвитку фахової мови, який відіграє важливу роль у мовному процесі номінації [302; 310]. Саме взаємодія мовного та позамовного аспектів уможливорює утворення конкретних однозначних смислів на основі стабільних інваріантних значень [237, с. 263–269]. За нашою гіпотезою на парадигматичному рівні синоніми та антоніми об'єктивно визначаються у системі мови за кількістю спільних і диференційних сем (синоніми) та на підставі прямо протилежних сем (антоніми) при спільній інтегральній семі, а також за кількістю синонімічних / антонімічних смислів їхніх зв'язків у синтагматичному плані [101, С. 7–9]. Наприклад, префікс *retro-* передає смислове значення «назад», «позаду»: *retroact* – рухатись у зворотному напрямі, протидіяти; префікс *anti-* має смислове значення «проти» та є антонімом до префікса *pro-*. Префікси *mini-*, *micro-* вказують на зменшену копію чогось або щось незначне за розміром: *minimize* – зменшувати, мінімізувати; префікс *micro-* передає значення чогось, що має дуже маленькі розміри, таке, що важко помітити неозброєним оком: *microfilm* – зробити мікрофільм (газети, каталогу чи іншого документа). Зазначимо, що префікс *macro-* є своєрідним антонімом до *micro-* та вказує на щось

велике, помітне, довготривале: *macroevaluate* – переоцінювати; *micromanage* – управляти з великим або надмірним контролем або увагою до деталей [OID].

Можемо стверджувати, що семний склад інваріантного значення кожного з префіксальних дієслів–термінів визначає близькість (віддаленість) їхніх значень. Тобто, ступінь синонімічно-смысловітвірних, антонімічних зв'язків між семами формує семантичну структуру інваріантного значення, її парадигму [312; 330]. Варто додати, що стабільність структури інваріантного значення префікса виявляється у тому, що зі зміною його семи синонімічно-антонімічні й смысловітвірні зв'язки залишаються стабільними [240]. Отже, на парадигматичному рівні префікси як смысловітвірні форманти визначаються у системі мови за кількістю спільних і відмінних сем, які «породжують» численні смыслові нюанси префіксального дієслова–терміна сучасних англомовних терміносистем.

Отже, за допомогою стабільного інваріантного значення пояснюємо неординарні описи префіксальних дієслів–термінів, серед яких продуктивними є: **anti**: *antique* – старіти, зношуватися, *to make (something) appear old, (to antique a chair)*; **ex-**: *excommunicate* – відлучати, *officially exclude (someone) from participation in the sacraments and services of the Christian Church (Martin Luther was excommunicated by the Pope)*; **under-**: *underpay* – недоплачувати, *pay too little to (someone) (Many firms were illegally underpaying workers)*; **out-**: *out-argue* – сперечатися, *doing better than someone, so that you defeat them (I can out-argue you any day)*; **over-**: *overcrowd* – overcrowd, *fill (accommodations or a space) beyond what is comfortable, safe or desirable, (try not to overcrowd the leaflet with text)*; **re-**: *rebroadcast* – ретранслювати, *broadcast or relay (a program or signal) again, (the documentary will be rebroadcast on Saturday)*; **un-**: *unpack* – розбирати, розглядати, *used to show an opposite of a particular action (let us unpack this question)*, про що свідчать утворені від них похідні: *decriminalize* – декриміналізувати, *delist* – вилучити, *demerge* – зникати, *derecognize* – визнати недійсним [LDCE] тощо.

У сучасній фаховій англійській мові широко поширені префіксальні дієслова, префікси яких надають їм значення видалення, відділення, вилучення,

початку процесу: *discouple* «роз'єднувати». Наведімо низку інших продуктивних заперечних дієслівних префіксів, як потужних смислотвірних формантів, які найчастіше трапляються у сучасній фаховій англійській мові: *un-*: *unscrew* – *відкрутити* (*with reference to a lid or other object held in place by a spiral thread*) *unfasten or be unfastened by twisting* (*Will unscrewed the cap from a metal flask*); *in-*: *induct* – *ознайомитися, admit (someone) formally to a position or organization, (each worker, if formally inducted into the Mafia, is known as a soldier)*; *im-*: *immobilize* – *знерухомити, prevent (something or someone) from moving or operating as normal* (*I want you to immobilize their vehicle*); *il-*: *illuminate* – *роз'яснювати, help to clarify or explain* (*placing the events of the 1930s in a broader historical context helps to illuminate their significance*); *ir-*: *irritate* – *дратувати, make (someone) annoyed, impatient, orangry* (*his voice tends to irritate*) [BNC], які часто вживаються для утворення заперечної форми дієслова–терміна.

Отже можемо стверджувати, що смислотвірні потенції є суттєвим аспектом еволюції префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови. Диференційна сема або, як її називають, семантичний диференціал виконує важливу смислорозмежувальну функцію для позначення численних дій [188]. За допомогою стабільного семантичного інваріанта пояснюємо неординарні описи префіксального дієслова–терміна не лише у тлумачних англійських словниках, а й у спеціальних галузевих текстах, що має подальшу перспективу у вивченні лексичного та фахового корпусу сучасних англійських спеціальних текстів.

Отже, аналіз префіксального смислотворення з урахуванням його імпліцитних зв'язків зводиться до узагальнення співвідносних об'єктів, визначення відповідної кількості і якості основних типів смислів префіксального дієслова [163]. Значення префіксального дієслова–терміна розглядаємо як елемент системи мови, а його смисли – як синтагматичну актуалізацію смислів для диференціації конкретного фахового поняття.

Англійські префіксальні дієслова спеціальної сфери сучасної англійської мови характеризуються семантичними наповненнями, які зумовлюються специфікою стирання у сучасній англійській мові чіткої межі між

загальнолітературною лексикою і лексикою спеціального використання (English for Specific Purposes). Перспективу подальших досліджень вбачаємо у комплексному вивченні префіксів–термінів, шляхом поєднання словотвірного аналізу й синтезу. Відтак префіксальні дієслова–терміни сучасної англійської мови характеризуються широким інвентарем продуктивних, деривативних і смислопороджуючих префіксів. Дослідження механізму перетворення загальноживаного префіксального дієслова на термінологічне – важливий перспективний напрям у галузевому мовознавстві, суть якого полягає в аналізі глибинних процесів, що відбуваються у семантичній структурі дієслова–терміна, когнітивному та концептуальному аспектах, зокрема у процесах метафоризації як поповнення термінологічного фонду.

3.4. Термінологізація та метафоризація префіксальних дієслів–термінів

У науковому дослідженні проаналізовано феномен семантичних трансформацій і когнітивних механізмів творення смислів англійських префіксальних дієслів на матеріалі англійських тлумачних словників та спеціальних текстів. Зазначено, що сучасні англійські префіксальні дієслова виявляють високий продуктивний семантичний потенціал творення смислів, відтак є ефективним засобом номінації, вербалізованим способом мислення і відображення мовної картини світу.

Акцентовано увагу на впливі досліджуваних явищ на асоціативне сприйняття реципієнтів і розкрито особливості експресивно емоційного потенціалу префіксального смислотворення, їх імпліцитного наповнення у дисертаційному підрозділі. Стверджується, що у процесі семантичних трансформацій префіксального дієслова–терміна актуалізуються нові численні смисли, відкриваються нові глибинні семантичні пласти, що наповнюють префіксальне дієслово–термін неординарним змістом. Аргументовано, що існує узагальнене, стрижневе значення префіксального дієслова (інваріант, спільне для усіх), а інші його варіанти, тобто численні змінні смисли. У практичному застосуванні, як деривативний і когнітивно-семантичний механізм, метафора і

метонімія виконують роль спрощення, економії та виокремлення узагальненого інваріантного значення англійського префіксального дієслова.

Семантичні трансформації у метафорі та метонімії, що входять до складу префіксальних дієслів, трактуються як когнітивний механізм, який формує нові смисли на основі асоціативних імплікацій. Висунуто ідею, що передуючи основі, префікс не зливається в єдиний фонетико-морфологічний комплекс з формоутворювальними флексіями, а має своє автономне (інваріантне) значення з притаманною йому смислотвірною парадигмою [88, С. 23–30]. Розкрито нові значення префіксальних дієслів та їхніх смислів, що виникли внаслідок семантичної трансформації чи переосмислення існуючих номінацій.

Доведено, що сутність процесу метафоризації, метонімізації англійських префіксальних дієслів–термінів полягає у зміні первинного його значення шляхом включення до його семантики нових диференційних сем, які модифікують смисли. Зроблено висновок про те, що префіксальна деривація дієслова зберігає та передає те саме семантичне навантаження, що й загальноживана лексика, адже префікс завжди включає слово чи термін у певну матрицю схеми, тому його семантичне навантаження конкретне і чітке.

Еволюція термінологічних процесів відзначається постійними семантичними змінами у загальноживаній і фаховій лексиці, тому є потреба у дослідженні та детальному аналізі їхніх засобів утворення. Пізнання явищ навколишньої реальності та його закріплення у людській свідомості реалізується через конкретні мовні ознаки, тобто відображені в голові людини образи речей та уявлення про них. Отже, номінація об'єктів навколишньої дійсності – це мовне закріплення понятійних ознак, що відображають властивості предметів і понять.

Центральним поняттям, яке дотичне до функціонування знакових систем, є значення, поруч з яким вживаємо термін смисл, що поширені у загальноживаній лексиці та спеціальних текстах. У процесі семантичних трансформацій префіксального дієслова–терміна актуалізуються нові численні смисли, відкриваються нові глибинні семантичні пласти, що наповнюють префіксальне дієслово–термін неординарним фаховим змістом.

За методологічну основу дослідження слугують принципи системності, єдності форми та змісту. Основні **методи** дослідження префіксальних дієслів–термінів – словотвірні, структурні та семантичні способи, а також компонентний аналіз словникових дефініцій, відібраних з тлумачних англо-англійських словників, інтернет–джерел і корпусів. Ключовою є задіяна **методика** «*значення–смысл*», яка уможлиблює розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення префіксального дієслова–терміна у системі мови та змінного компонента (смыслу) у мовленні. Експлікація численних смислів префіксального дієслова–терміна відбувається через узагальнену природу префікса та дієслова, їх творче поєднання у процесі мислення. Можливість утворення різних кількісно–якісних комбінацій одних сем і нейтралізація інших, збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова–терміна у спеціальних англомовних текстах.

Головна мета виконаного дослідження – виявити семантичні трансформації та когнітивні механізми категорій значення і смислу префіксальних дієслів–термінів сучасної англійської мови у загальноповживаних та фахових словосполученнях, розкрити їхній смислотвірний, дериваційний і терміновірний потенціал із залученням прикладового матеріалу метафорики спеціального терміна.

Говорячи про смислотвірні процеси префіксального дієслова–терміна у ракурсі метафорики, нагадаємо, що математичний логік Г. Фреге у своїй фундаментальній праці «Смысл і денотат» зазначив, що смыслом є те, що відображає спосіб подання позначеного цим знаком [280, С. 351–379]. На класичних прикладах, *morning star* – «ранкова зоря» і *evening star* – «вечірня зоря», безперечно, мається на увазі той самий астрономічний об’єкт, але в різний часовий проміжок. Справді, до певного часу люди не знали, що йдеться про те саме небесне тіло, планету Венеру, тому і вкладали в ці терміни різний смысл, зірка, яка з’являється вранці, і зірка, яка з’являється ввечері.

З огляду на наведений приклад є підстави стверджувати, що константність (інваріантність) значення слова до певної міри ілюзорна, що можна помітити звернувшись до будь-якого тлумачного або білінгвістичного словника, де одне

слово розкривається через різні значення або смислові відтінки залежно від ситуації чи контексту, загальномовного або спеціального, галузевого щодо проблеми багатозначності дієслова, у лексикології та галузевому термінознавстві точаться різні дискусії, зокрема, що між окремими значеннями багатозначного слова–терміна існують ієрархічні смислові зв'язки узагальненого, спільного інваріанта у площині парадигматики мови та диференційних змінних смислів у площині синтагматики мовлення.

Водночас відомий той факт, що у пам'яті носія мови не можуть бути дискретно зафіксовані усі варіанти значення дієслова–терміна з його словникового чи спеціального фонду. Тобто, можемо стверджувати, що є загальне, стрижневе значення дієслова (інваріант, спільне для усіх), а інші його варіанти, тобто його численні смисли. Дериваційні та смислотвірні процеси як основа утворення префіксальних дієслів–термінів не можуть оминати таких понять як метафоризація і метонімізація, які слугують утворенням нових концептів, смислів з використанням знаків, які вже наявні в конкретній семіотичній системі [268, С. 26–51].

Намагаючись збагнути смислотвірну сутність і потенціал продуктивного, дериваційного процесу метафори, дослідити її природу і когнітивний механізм, вчені висловлюють різні думки стосовно того, чи є метафора, що лежить в її основі – порівняння, аналогія, тотожність чи подібність. Зокрема, на думку Дж. Лакоффа та М. Джонсона, метафора – це факт мислення, що концептуалізує нашу картину світу, а не тільки лінгвістичний феномен. Вчені стверджують, що метафора проникає у повсякденне життя, причому не тільки у мову, а й у мислення і дію, фактично. Наша повсякденна понятійна система за своєю сутністю – метафорична [347].

Те, що константність значення дієслова–терміна доволі ілюзорна, можна переконатись на дефініціях будь-якого тлумачного або білінгвістичного словника, де одне значення слова–знака розкривається через різні його смислові відтінки залежно від мовної ситуації чи спеціального контексту, наприклад:

- *to at-test* – *to affirm to be correct, true, esp.: by oath or signature (The witness attested the truth of the evidence 1) свідчити, засвідчувати; 2) приводити до присяги;*
- *to ac-cede* – *to give one's agreement or adherence, assent; yield (with to) 1) вступати на посаду; 2) приєднуватися до думки тощо; 3) погоджуватися з чимось, e.g.: Queen Elizabeth II acceded to the throne in 1952 [SD].*

3.4.1. Роль метафори та метонімії у формуванні префіксальних дієслів–термінів. Доцільно зазначити, що роль метафори та метонімії, які беруть активну участь у семантичних трансформаціях та когнітивних механізмах префіксальних дієслів як дериваційного компонента та процесу смислотворення, суттєва. Скажімо, метонімія дає змогу не тільки зрозуміти загальний чи спеціальний текст й виявити імпліцитні зв'язки між префіксальними дієсловами. Як стверджують дослідники, метонімія як стилістичний троп заснований на асоціації за суміжністю полягає в тому, що замість назви одного предмета вживається назва іншого, пов'язаного з першим постійним [266, С. 339–342].

На наше переконання, наявність метонімії у фаховій мові посилює стилістичний ефект у семантичних трансформаціях префіксальних дієслів–термінів, полягає у зміщенні фокусу уваги на численні їх смислові прирощення чи нюанси. Актуалізуючи ці нові смислові нюанси, носій мови абстрагує найважливіше, об'єктивує, вербалізує його і використовує у своїх комунікативних інтенціях. Вважаємо, що у практичному застосуванні як деривативний та когнітивно-семантичний механізми метонімія є способом спрощення, економії та виокремлення узагальненого інваріантного значення англійського префіксального дієслова–терміна.

Визнаємо, що аналіз семантичних трансформацій у метафорі та метонімії, які входять до складу префіксальних дієслів, трактується як когнітивний механізм, утворюючи нові смисли на основі асоціативних імплікацій. Поділяємо слушну думку тих дослідників, які стверджують, що метафора як колекція смислів не лише репрезентує найпродуктивніший спосіб слово та термінотворення, а й найактуальніший щодо породження смислів, адже метафора

як одна з фундаментальних форм людського мислення є результатом «прориву смислів» із потаємних глибин людської свідомості в навколишню дійсність [318, С. 181–210].

На підтвердження зазначеного вище наведемо низку прикладів префіксальних дієслів із авторитетних англо–англійських словників:

- *dis-abuse*: 1) *to free from false or mistaken idea* – виводити з оман, звільняти від ілюзій; *to dis-abuse people of their superstitions* – звільняти людей від забобонів; 2) *to disabuse one's mind* – викинути з голови, перестати думати (про щось – of).
- *ex-pose*: 1) *to place in contact with or to leave open to the action or influence of, e.g.: The child has never been exposed to the measles* – показувати, виставляти (напоказ, на продаж); 2) *to bare to (something) as danger, ridicule or criticism, e.g.: He exposed himself to the taunts of the crowd*; 3) *to make known, disclose to expose a plot* – розкрити змову; *to expose a crime* – розкрити злочин тощо.
- *ill-use*: 1) *to treat badly, cruelly or unfairly; abuse* – погано (жорстоко, несправедливо поводитися); 2) *неправильно (невміло) використовувати, псувати, ill-treat* – *to treat badly or cruelly* [LDCE].

У процесі аналізу фактологічного матеріалу виявлено шляхи метафоричних перенесень у семантиці англійських префіксальних дієслів. Вважаємо, що використання стилістичних прийомів метафори та метонімії у фаховому мовленні та повсякденному спілкуванні пояснюється важливою функцією, яку вони відіграють у когніції та комунікації носіїв мови. На наш погляд, метафоричний, метонімічний процес полягає у розумовому сприйнятті одного концептуального явища через інше, бо стилістичні тропи як мовний факт є категорією мислення і процесом розширення значень та формування смислів, є когнітивним способом творення механізму префіксальних дієслів–термінів у спеціальних англомовних текстах.

У процесі комунікації (фахової), у тім числі, усіх наявних, можливих значень слова–терміна, носій мови обирає те, що робить осмисленим ціле текстове, ситуативне повідомлення. Тут ми потрапляємо на своєрідне замкнуте

коло для того, щоб зрозуміти смисл окремого дієслова–терміна, потрібно зрозуміти смисл цілого вислову чи тексту, але смисл вислову і тексту сам базується на розумінні смислу окремих слів [176, С. 151–167]. Отримане протиріччя відоме як поняття *герменевтичного кола*, як взаємозумовленість розуміння елементів якоїсь ситуації загальним усвідомленням цієї ситуації і навпаки, оскільки саме загальне усвідомлення визначається з'ясуванням його компонентів, мова тут не стільки в багатозначності окремих, а передусім в неоднозначності тлумачення тексту як цілого. Адже у будь-якому тексті (фаховому) можна знайти відкритий і прихований алегоричний смисл, як от:

- *a-light* – *to step down from, get off* – *сходити з автобуса тощо. The passengers a-lighted from the plane* – *Пасажери вийшли з літака, to alight on one's lure* – *клюнути, піймати на гачок;*
- *a-scribe* – *to attribute (something) as to a cause or source* – *приписувати комусь, чомусь як причину чогось. They as-cribed the forest fire to carelessness* – *Вони пояснили (приписали) пожежу у лісі через недбальство;*
- *a-peace* – *to bring to a state of peace or quite, calm* – *втихомирювати, заспокоювати. To appease his parents he agreed to go to the school part time* – *Щоб заспокоїти своїх батьків, він частково погодився ходити в школу [DAI].*

Отже, намагаючись дати відповіді на запитання, чи має спеціальний термін одне або кілька можливих значень, відповідь може бути одна. Термін або слово має одне абстраговане (узагальнене) значення, але кілька чи багато смислів. Префіксальна деривація дієслова–терміна містить накопичену інформацію, семантичне навантаження, подібно загальноживаній лексиці, тобто префікс переносить слово чи термін у певну матрицю схеми, тому його внутрішній потенціал експлікується у кожному окремому акті комунікації носія мови.

Поділяємо слухну думку тих дослідників, які трактують префіксацію як синтаксичний спосіб словотвору та термінотворення, а не до деривації, бо префікси не відносять утворені слова до нової частини мови, вони як словотвірні форманти зазвичай більш самостійні у фонетичному, морфологічному та

семантичному аспектах порівняно з суфіксами [336, С. 146–151]. Наведене твердження можемо пояснити таким чином:

- по-перше, передуючи основі, префікс не зливається в єдиний фонетико-морфологічний формант з формоутворювальними флексіями, а має своє автономне (інваріантне) значення з притаманною йому смислотвірною парадигмою, наведемо низку прикладів:
 - *en-close* – *to put into, to cover or surround with* – обгороджувати, вкладати у щось. *The store en-closed an itemized bill with her purchases.* – Магазин включив вартість покупок на його рахунок;
 - *en-dow* – *забезпечувати постійним прибутком, робити пожертвування, обдаровувати* – *a person endowed with many talents* – людина наділена багатьма талантами; *to give money or property to as a source of permanent income, e.g.: The new church was endowed by several parishioners.* – Нова церква отримала пожертвування кількох парафіян [ODEE].
- по-друге, префікси виникають зазвичай із самостійних слів (найчастіше зі службових частин мови), тому значення префікса, який впливає на утворення основи, з якою поєднується префікс, а у певній мірі зберігається, тобто основа не зливається зі значенням самого префікса:
 - *dis* – *approve (of)* – *to have or express an unfavourable opinion* – не схвалювати, ставитися негативно, відкидати, *e.g.: We dis-approved of their unethical actions.* – Ми не схвалювали їхніх неналежних дій, поступків [MWO].

Аналіз дає підстави стверджувати, що існує також й аналогія дієсловотвірних значень префіксів, що також зближує їх як різновид термінорення, а відтак і невичерпного процесу його смислотворення. Поділяємо думку дослідників, що дієслівна префіксація сучасної англійської мови має більш лексичний, когнітивно наповнений характер порівняно з іншими європейськими мовами, де префікси здатні виконувати також і певні граматичні функції [67, С. 53–65]. Отож основна їхня функція словотвірна та смислотвірна: утворюючи нові дієслова–терміни, вони змінюють лексично–семантичне наповнення основ, з якими поєднуються, як ось:

- *out-line – external, outside or outward thorough; complete – накреслити контури, описати в загальних рисах – to outline a policy – намітити основні риси політики, e.g.: Skyscrapers were outlined against the sky. – Хмародери височіли (вимальовувались контурами на фоні неба);*
- *out-weigh – переважати, e.g.: The advantage of the new system outweighs the disadvantages. – Вигода нової системи переважає над недоліками [ELD].*

Семантичні трансформації та когнітивні механізми префіксальних дієслів.

Опис семантичних трансформацій і когнітивних механізмів префіксальних дієслів–термінів англійської мови передбачає виявлення смислотвірного потенціалу найпоширеніших префіксальних моделей та їх семантичного наповнення. Префіксальне дієслівне смислотворення унаслідок поєднання інваріантного значення загальноживаного слова зі спеціальним диференційним поняттям фахового терміна набуває однозначного термінологічного смислу у межах певної терміносистеми [77].

У процесі аналізу фактологічного матеріалу у префіксальних дієслів–термінів виокремили префікси, вживання яких як термінотвірних елементів найяскравіше характеризують закономірності та лексико-семантичні особливості дієслівно-префіксального словотворення сучасної фахової англійської мови (*див. Таблицю 5 Додаток В*).

Серед аналізованих префіксів виокремлюємо групу префіксів-дериватів: *de-, dis-, mis-, in-*, які надають утвореним дієсловом значення дії зворотної або протилежної значенням мотивуючої основи. Що стосується смислотвірного потенціалу, то цікавим є той факт, що негативні префікси *de-, dis-, mis-* можуть зближуватися у значенні (*deforest – disforest – clear (an area) of forests or trees, (404,000 sq. Km had been deforested) вирубувати ліс; mistrust – distrust – недовіряти, сумніватися, doubt the honesty or reliability of; regard with suspicion (She distrusted a sure thing)*).

Аналізований фактологічний матеріал дає підстави стверджувати, що традиційні дієслівні високопродуктивні префікси широко репрезентовані у

процесах творення дериватів неологізмів сучасної англійської мови, як це проілюстровано в таблиці:

Високопродуктивні префікси творення дериватів неологізмів

ПРЕФІКС	ЗНАЧЕННЯ	ПРИКЛАД	ПЕРЕКЛАД
<i>be-:</i>	<i>befriend</i>	<i>He makes a point of befriending newcomers to Parliament</i>	<i>Сприяти (act as a friend to someone by offering help or support)</i>
<i>contra-:</i>	<i>contravene</i>	<i>This would contravene the rule against hearsay</i>	<i>Занепечувати, суперечити (violate the prohibition or order of a law, treaty or code of conduct)</i>
<i>de-:</i>	<i>deindustrialize</i>	<i>The city has had a long industrial history but is now being deindustrialized</i>	<i>Деіндустріалізувати (reduce industrial activity or capacity in a region or economy)</i>
<i>exo-:</i>	<i>exonerate</i>	<i>They should exonerate these men from this crime</i>	<i>Виправдовувати, звільняти (release someone from a duty or obligation)</i>

Як бачимо, нові префікси чи новий зміст так би мовити, «старих» префіксів, також еволюціонують, поповнюючи наявний семантичний фонд префіксальних дієслів–термінів.

Отже, на сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки, дослідження зосереджуються навколо кількох стрижневих питань, які пов'язані з пізнавальною сутністю, функціями та стилістичними можливостями метафори й метонімії в експлікації семантичних трансформацій та когнітивних механізмів префіксальних дієслів-термінів. Поступальний рух людського пізнання все більше загострює інтерес дослідників до метафори й метонімії як способів наукового осягнення природної дійсності та психологічних чинників творення нових смислів [8, С. 14–16]. Наведемо низку прикладів, що підтверджують вище викладені теоретичні міркування щодо метафорики у процесах термінотворення:

- *Con-ceal* – *to put or keep out of sight* – ховати, приховувати, затаювати (*to conceal the truth from smb* – приховувати правду від когось), *e.g.: She concealed the displeasure.* – Вона приховала невдоволення.
- *Con-fine* – *to keep within limits, restrict* – обмежувати, тримати зачиненим (*to be confined to bed* – бути прикутим до ліжка (через хворобу)), *e.g.: He was confined the prison for six years.* – Він отримав шість років позбавлення волі; *Please confine your discussion to that particular book.* – Будь ласка, обмежимося обговоренням саме цієї книжки.
- *Com-prehand* – розуміти, збагнути, охоплювати – *the report comprehended all the facts* – протокол охопив усі факти; *to grasp mentally, understand fully* – осягнути розумом, *e.g.: The topic he was assigned com-prehended all of the mayor political developments of 1968.* – Тема, яку він виніс на обговорення, охоплювала головний політичний розвиток 1968 року [WDN].

3.4.2. Творення нових значень і смислів префіксальних дієслів. Як бачимо, у зв'язку з активним розвитком сучасного загальноживаного лексичного фонду та галузевого термінознавства виникає нагальна потреба аналізу мовних явищ, які пов'язані з когнітивними механізмами смислотворення. Особливо важливо розкрити нові значення префіксальних дієслів та їхніх смислів, що виникли на підставі семантичної трансформації чи переосмислення існуючих номінацій, як от:

- *miss-place* – *to put or locate in a wrong place* – *поставити (покласти) не на те місце, говорити (робити) не до речі, e.g.: The absent-minded clerk was always misplacing files. – Розгублений клерк завжди клав папки не на місце;*
- *mis-use* – *wrong or improper use* – *неправильно вживати, зловживати; to misuse of confidence* – *зловживати довір'ям, e.g.: Who misuses a dog would misuse a child. – Хто погано ставиться до собаки, той погано ставитиметься до дитини (Tennyson, 1884) [СОСА].*

Отже, як було зазначено вище, сутність процесу метафоризації, метонімізації англійських префіксальних дієслів полягає у зміні первинного значення дієслова–терміна шляхом включення до його семантики нових диференційних сем, які модифікують смисли. Вторинне значення може відрізнитися від первинного не лише семним складом, а й місцем семи–мотиватора у структурі значення префіксального дієслова. Сема–мотиватор чи узагальнена сема, що є головною ідеєю, основою метафори, у структурі первинного та вторинного значень може займати різне місце [158, С. 5–32]. Внаслідок семантичних трансформацій сема–мотиватор, яка є ядерною (інваріантною) у структурі первинного значення, може ставати диференційною або імпліцитною.

Отож за смислом префіксального дієслова прихована онтологія функціонування його значення. Смысл з'являється тоді, коли значення втрачає статус квазіоб'єкта функціонуючого самого по собі. Значення і смисл, отже, розділені не в плані онтології, а в плані гнозису, що виявляється в діалектиці суб'єктивного і об'єктивного у функціонуванні змісту префіксального дієслова–терміна.

Стилістичні фігури, метафора й метонімія як чинники творення й розвитку англійських префіксальних дієслів спричиняють появу, по-перше, нових утворень; по-друге, нових смислів вже існуючих одиниць. Виявлені факти дають підстави стверджувати, що межі між різними пластами дієслівної лексики рухомі, завдяки чому вона поповнюється новими смисловими одиницями відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових спеціальних понять.

Стилістичні тропи (метафора, метонімія, фразеологічні одиниці) є окремим випадком функціонування когнітивних механізмів, концептуальної деривації, які сприяють утворенню нових імпліцитних смислів спеціальних терміноодиниць. Тому спостерігаємо недостатню вивченість термінотворного потенціалу стилістичних, фразеологічних одиниць як засобу підвищення інформативності фахового тексту, на думку дослідників, його емоційно–образного увиразнення [28, С. 43–54].

Отже, когнітивно-семантичний підхід зумовлює актуальність аналізу метафори як мисленнєвого та смислотвірного механізмів в утворенні термінів. Важливість такого підходу полягає в тому, що інтеграція семантичних трансформацій і когнітивних механізмів уможливорює розгляд метафори як універсального мовного феномена творення префіксальних дієслів, який дає змогу виконувати концептуалізацію нового онтологічного явища за аналогією зі сформованою системою понять.

Отож доходимо висновку, що метафори та метонімії у складі префіксальних дієслів–термінів володіють потужним когнітивним і дериваційним потенціалом, мають великий вплив на когніцію людини, породжують численність і варіативність смислів. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок може бути дослідження процесу смислопородження у площині психолінгвістики та нейролінгвістики, а також когнітивного термінознавства різних галузей наук.

Висновки до третього розділу

Впродовж еволюції англійської дериваційної системи префікси не лише розмежовуються за автохтонними та запозиченими префіксами, а й виражають свої загальні та специфічні смисли. У цьому розділі розглянуто мовні засоби експлікації смислів префіксальних дієслів сучасної англійської мови. Ключове завдання ґрунтується на важливості виокремлення незмінного значення інваріанта на рівні мови та необмеженої кількості різних смислів на рівні мовлення. Практичну значущість окресленого розділу пояснюємо важливістю

з'ясування семантичних узагальнених і конкретизованих ознак префіксальних дієслів у процесах словотвірності та термінологічності у галузевих терміносистемах.

Окреслений розділ наукового дослідження присвячено аналізу феномена полісмиловості й омонімізації особливостей творення англійських префіксальних дієслів сучасної англійської мови. Проаналізовано семантику, досліджено смислотвірний потенціал і висвітлено специфіку англійських префіксальних дієслів на рівні стирання чіткої межі між загальномовною лексикою та фаховою мовою. Зроблено акцент на тому, що чинниками породження різних смислів префіксального дієслова–терміна є узагальнена інваріантна ознака префікса на рівні мови, а його диференційні ознаки на рівні мовлення як творче поєднання процесу мислення. Оскільки префікси виконують функцію дериваторів для творення загальноновживаних префіксальних дієслів–термінів, то вони ще й надають їй нового семантичного значення у процесі смислотворення.

У цьому розділі досліджено семантику англійських префіксальних дієслів як термінотвірних елементів, що характеризують закономірності та лексико–семантичні особливості префіксально–дієслівного термінотворення сучасної англійської мови. З'ясовано, що у сучасній англійській спеціальній мові продуктивно функціонують префіксальні дієслова–терміни, первинні значення яких є результатом дієслівної префіксації, а вторинні – результатом семантичної деривації. Стверджується, що у сучасній загальноновживаній і спеціальній англійській мові функціонують гібридні та негібридні префіксальні дієслова, які свідчать про те, що генетичний чинник не є вирішальним для творення основ префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами.

Префіксальні дієслова германського та римського походження реалізують свою смислотвірну продуктивність і валентність у процесі утворення дієслів–термінів. Дієслівний префікс розглянуто у парадигматичному та синтагматичному рівні мови, а методика, яка заснована на категоріях «значення–

смишли», розкриває механізм, що виявляє генерацію різних смислів дієслівного префікса–терміна.

Англійські префіксальні дієслова–терміни сучасної фахової англійської мови характеризуються феноменом полісмисловості, зумовленою специфікою стирання у сучасній англійській мові чіткої межі між загальнолітературною лексикою і лексикою спеціального призначення. Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що префіксальні дієслова сучасної англійської мови характеризуються широким інвентарем продуктивних префіксів для творення термінів галузевих сфер. Дослідження механізму перетворення загальноживаного префіксального дієслова на термінологічне – одне з важливих перспективних завдань у термінознавстві, суть якого полягає в аналізі глибинних процесів, що відбуваються у семантичній структурі дієслова–терміна у когнітивному та прагматичному аспектах.

Дієслівний префікс розглянуто у парадигматичному та синтагматичному рівнях мови, а методика, яка заснована на категоріях «значення–смишли», розкриває механізм, що виявляє генерацію різних смислів дієслівного префікса–терміна.

Аналіз стилістичних тропів метафори й метонімії як чинники смислотворення й еволюції англійських префіксальних дієслів–термінів спричиняють появу нових смислів і смислів вже існуючих терміноодиниць. Є підстави стверджувати, що кордони між різними пластами дієслівної фахової лексики динамічні, тому вони поповнюються новими смисловими терміноодиницями залежно від розвитку її галузей і потреби у номінації нових фахових понять.

Отже, когнітивно–семантичний підхід смислотворення зумовлює важливість дослідження метафори як мисленнєвого, смислотвірного та термінотвірного механізмів. Актуальність такого підходу полягає в тому, що інтеграція семантичних трансформацій і когнітивних механізмів уможлиблює розгляд метафори, як універсального мовного феномена, усвідомлення мовного світу дає змогу виконувати концептуалізацію нового онтологічного явища за

аналогією зі сформованою системою понять професійної сфери сучасної англійської мови для спеціальних цілей.

Як висновок стверджуємо, що кожен дієслівний префікс має своє інваріантне значення, яке реалізує функцію диференціації та градації для утворення нових смислів. Таке явище можна пояснити тим, що більшість продуктивних дієслівних префіксів похідні від прийменників. Напрошується також логічний висновок, що метафора і метонімія у складі префіксальних дієслів–термінів володіють потужним когнітивним та дериваційним потенціалом, суттєво впливають на когніцію носія мови та «породжують» численність і варіативність смислів префіксального дієслова–терміна.

Зазначено, що сучасні англійські префіксальні дієслова виявляють високий продуктивний семантичний потенціал творення смислів, відтак є ефективним засобом номінації, вербалізованим способом мислення і відображення мовної картини світу. Розкрито особливості експресивно емоційного потенціалу префіксального смислотворення, їх імпліцитного наповнення. Стверджується, що у процесі семантичних трансформацій префіксального дієслова–терміна актуалізуються нові численні смисли, відкриваються нові глибинні семантичні пласти, що наповнюють префіксальне дієслово–термін неординарним змістом. Як деривативний та когнітивно-семантичний механізм метафора і метонімія виконують роль спрощення, економії та виокремлення узагальненого інваріантного значення англійського префіксального дієслова.

Висунуто ідею, що, передуючи основі, префікс не зливається в єдиний фонетико-морфологічний комплекс з формоутворювальними флексіями, а має своє автономне (інваріантне) значення з притаманною йому смислотвірною парадигмою. Отже, дієслівний префікс розглянуто у парадигматичному та синтагматичному рівнях мови, а методика, яка заснована на категоріях «значення–смисли», розкриває механізм, що виявляє генерацію різних смислів дієслівного префікса–терміна.

Розкрито нові значення префіксальних дієслів та їхніх смислів, що виникли внаслідок семантичної трансформації чи переосмислення існуючих номінацій.

Префіксальна деривація дієслова зберігає та передає те саме семантичне навантаження, що й загальноживана лексика, адже префікс завжди включає слово чи термін у певну матрицю схеми, тому його семантичне навантаження конкретне і чітке.

Як висновок стверджуємо, що кожен дієслівний префікс має своє інваріантне значення, яке реалізує функцію диференціації та градації для утворення нових смислів. Таке явище можна пояснити тим, що більшість продуктивних дієслівних префіксів похідні від прийменників. Префіксальні дієслова германського та римського походження реалізують свою смислотвірну продуктивність і валентність у процесі утворення дієслів–термінів. Дієслівний префікс розглянуто у парадигматичному та синтагматичному рівнях мови, а методика, яка заснована на категоріях «значення–сенси», розкриває механізм, що виявляє генерацію різних смислів дієслівного префікса-терміна.

Перспективним напрямом подальших розвідок може бути дослідження процесу смислопородження на рівні термінознавчих дисциплін, у комплексному аналізі термінів–неологізмів, що перманентно з'являються і динамічно поповнюють спеціальний контент сучасних англійських текстів.

Основні положення розділу висвітлено у публікаціях автора: [88; 101; 336].

ВИСНОВКИ

З огляду на викладене доходимо загального висновку про те, що дієслівне слово та термінотворення сучасної англійської мови насичене префіксальним способом є складним і неоднозначним феноменом. Префіксальне термінотворення є важливим лексичним пластом, який динамічно розвивається, забезпечуючи комунікативні потреби фахівців відповідної англомовної галузі знань. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови характеризуються широким інвентарем продуктивних префіксів романо-германського та іншого походжень. Аналіз механізму трансферу загальноновживаного префіксального дієслова у термінологічне – одне з важливих завдань у термінознавстві, суть якого полягає у з'ясуванні глибинних процесів, що функціонують у семантичній структурі дієслова. Інваріантне значення дієслова–терміна структурно охоплює низку сем елементарних смислів, узагальнених, абстрагованих, комунікативно–релевантних ознак відповідного фахового поняття. Семи виконують функції семантичних диференційних ознак і щодо синтагматики мовлення «породжують», відповідно, різні смисли спеціального терміна.

Системна характеристика префіксального дієслова–терміна відіграє роль з'єднувальної ланки між звуковою оболонкою і його значенням. Такий механізм потенційно абстрагує та відображає завдяки досвіду носія мови в його уяві одну або кілька суттєвих ознак денотата, що експлікуються і фіксуються у пам'яті обумовленою морфемною структурою дієслова–терміна. З погляду інформативності префіксальні дієслова сучасної англійської мови передають потужне смислове навантаження у контексті спеціальних текстів галузевої сфери науки.

На підставі проведеного дисертаційного дослідження напрошуються такі висновки:

Комунікативна система мови наповнює форму префіксального дієслова однозначним зв'язком з одним узагальненим знаковим значенням і на його основі

диференційними зв'язками з іншими дієсловами в лексико-семантичній терміносистемі сучасної англійської мови.

Фахова терміносистема наповнює тотожне дієслово–термін тісним зв'язком з одним спеціальним поняттям (інваріантом) і (на його основі) диференційними семами з іншими термінами–поняттями у межах однієї терміносистеми.

Префіксальне дієслово–термін – це актуалізоване фахове слово, яке володіє особливими спеціальними системо-набутими властивостями – позначати одне і тільки одне поняття, диференціювати його від інших понять у тій самій системі понять.

Словотвірні потенції префіксальних дієслів–термінів визначаються їхньою семантичною та термінотвірною структурою, характером і походженням словотвірних компонентів, наявністю відповідних лексичних і семантичних ніш у відповідній терміносистемі, низкою словотвірних засобів конкретної фахової мови та загальномовними тенденціями сучасної англійської мови.

Основними задіяними у науковій праці методами для аналізу префіксальних дієслів–термінів є процес термінотворення у структурному та семантичному вимірах, компонентний аналіз, аналіз словникових дефініцій і спеціальних текстів. Широко використано методику «значення–смысл», яка уможливорює розмежування різнопланових компонентів інваріантного значення в системі парадигматики мови та змінного компонента (смыслу) у синтагматиці мовлення. Процес експлікації числення смислів префіксального дієслова–терміна перебуває в узагальнювальній природі самого префікса та дієслова, їх творчому зв'язку у процесі мислення. Можливість функціонування різних кількісно-якісних комбінацій одних сем і нейтралізації інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова–терміна у поширенні на різні сфери сучасних англомовних текстів.

У дисертаційній праці простежено ідею, суть якої полягає у тому, що префіксальне термінотворення у спеціальних текстах гуманітарного і природничого спрямування переконливо розглядається як один із продуктивних способів у сучасній фаховій англійській мові. У мовознавчій і термінознавчій

науці досліджувані префіксальні форманти трактуємо як препозитивну загальну службову компоненту численних префіксальних дієслів, що виконують словотвірну, термінотвірну функцію в одному з актів деривації та мовлення, змінюють свою смислову структуру у процесі розвитку мови (фахової, зокрема) та утворюють численні смисли. Дієслівні префікси як об'єкт аналізу займають домінантне місце в системі префіксального дієсловотворення сучасної англійської мови, оскільки всі вони є продуктивними морфемними структурними елементами у сучасних англомовних текстах.

Доходимо висновку про те, що усі аналізовані префікси (запозичені, у тім числі), є активним способом у дієсловотворенні сучасної фахової англійської мови. Аналіз структури, семантики та функціонування словотвірних потенцій префіксальних дієслів–термінів у сучасній англійській мові можливий з огляду на етимологічну характеристику префіксів, а саме, германських (власне англійських) і романських (іншомовних). Доведено, що префікси змінюють лексико-граматичну категорію дієслова, з яким вони корелюють. Так у нашому дослідженні виявили загальноновживані та спеціальні префіксальні форманти.

У запропонованому науковому дослідженні дієслівні префікси розглядаються самотійно разом зі своїм інваріантним значенням, не залежно від кореневого дієслова, тобто власне значення префікса визначається індивідуально від значень інших морфем префіксального дієслова–терміна. Акцентуємо увагу на тому, що врахування іманентного значення префікса часто є ключовим, адже саме він дає змогу досліднику розкрити мовний механізм «породження» різних смислів у різних контекстах, а відтак сприяє адекватному розумінню нових фахових смислоутворень у мовленні носіїв за сучасними традиціями англійської мови.

Виконане дослідження дає підстави зробити висновок про те, що розвиток інноваційної семантики префіксальних дієслів–термінів еволюціонує за традиційними загальномовними законами англійської мови. Процес виокремлення стабільного семантичного інваріанта префіксального дієслова уможливорює експланаторність численних і неординарних його смислів не лише

у тлумачних англійських словниках, а й у спеціальних англійських текстах галузевих сфер.

Виконаний під час дослідження опис дериваційних способів творення дієслів–термінів і розвитку нових смислоутворень матиме перспективу лексикографічної практики укладання словників різних типів, а також сприятиме поглибленому осмисленню стилістичних, семантичних та словотвірних аспектів дієслівної лексики сучасної англійської мови. Перспективи дисертаційного дослідження вбачаємо також у впровадженні когнітивних механізмів утворення дієслівних термінів інновацій, дефініцій, їхньої ролі в інших типах дискурсу, у зіставному структурному, семантичному та лінгвопрагматичному аспектах сучасної англійської мови.

У дисертаційній праці резюмується, що сучасна англійська фахова мова, запозичуючи префіксальні форманти з інших романо-германських мов, не втратила своєї автентичності, а збагатила та поповнила термінологічний фонд англійської мови, прийнявши у свою терміносистему найпродуктивніші дієслівнотвірні компоненти. З'ясовано, що переважна більшість запозичених префіксальних формантів префіксальних дієслів потрапили в англійську з французької, хоча у різні періоди еволюції мови англійські префіксальні дієслова зазнали мовного впливу латинських, грецьких і скандинавських запозичень.

Простежено, що міжмовні впливи призвели до інновацій на фонологічному, морфологічному, семантичному та термінотвірному рівнях через потенційну особливість дієслівного префікса формувати узуальні та okazіональні парадигми нашарування на ту саму терміноодиницю семантичної мовленнєвої експресії. Стверджується, що процес «породження» різних смислів дієслів–термінів закладене в узагальнювальній природі префіксального дієслова, творчому абстрагованому процесі мислення носія мови.

Зазначено, що міжмовну кореляцію дериваційних і семантичних структурних ознак виявлено у процесі використання генетично–тотожних префіксальних морфем у сучасних інтеграційних процесах англійської мови, що може бути перспективою подальших наукових розвідок.

Англійські префіксальні дієслова сучасної англійської мови характеризуються семантичним явищем полісмиловості, що зумовлюються специфікою дифузності у сучасній англійській мові щодо чіткої межі між загальнолітературною лексикою і спеціальною.

Отже, у канві дисертаційного дослідження стверджуємо, що за смислом префіксального дієслова прихована онтологія функціонування одночасно загального та спеціального значення. Стверджується, що смисл експлікується тоді, коли значення втрачає статус квазіоб'єкта функціонуючого самого по собі, тобто, «значення і смисл» у науковій праці диференційовані не щодо онтології, а щодо гнозису, що експлікується у діалектиці суб'єктивного й об'єктивного у функціонуванні смислу префіксального дієслова.

Важливе місце в дисертаційній праці відведено аналізу стилістичних фігур, метафорі й метонімії як чинникам творення й еволюції англійських префіксальних дієслів–термінів, що спричиняють появу, по-перше, нових смислоутворень, по-друге, нових смислів на основі вже існуючих терміноодиниць. Такі факти дають підстави стверджувати, що межі між різними пластами дієслівної термінної лексики динамічні через те, що терміносистема сучасної англійської мови поповнюється новими смисловими одиницями відповідно до розвитку певної галузі і потреби номінації нових спеціальних понять. Наголошено, що стилістичні тропи (метафора і метонімія) є важливим чинником функціонування когнітивних механізмів, концептуальної деривації, які сприяють утворенню нових імпліцитних смислів префіксального дієслова–терміна сучасних англомовних текстів.

Отож, когнітивно-семантичний підхід зумовлює актуальність аналізу метафори як мисленнєвого та смислотвірного механізмів. Важливість такого підходу полягає в тому, що інтеграція семантичних трансформацій і когнітивних механізмів уможлиблює розгляд метафори як універсального мовного феномена, дає змогу виконувати концептуалізацію нового онтологічного явища за аналогією зі сформованою системою понять спеціальної сфери науки.

Підсумовано, що метафора і метонімія щодо поповнення префіксальних дієслів–термінів виявили потужний когнітивний та дериваційний потенціал, а також великий вплив на когніцію носія мови, породжують численність і варіативність смислів у термінотворенні. Перспективним напрямом подальших розвідок може бути дослідження процесу смислопородження на рівні психолінгвістики та нейролінгвістики, а також когнітивного термінознавства сфери природничих та точних наук.

Зрозуміло, що наукові методи і підходи щодо аналізу префіксальних дієслів–термінів потребують у перспективі подальшого глибшого дослідження. Також перспективним напрямом подальших досліджень може бути деталізований огляд порівняльно-зіставної типології термінотворення інших сфер науки й техніки, з метою виявлення їхніх загальних закономірностей і відмінностей. Незважаючи на підвищений інтерес лінгвістів до аналізу морфологічної семантичної структури дієслів сучасної англійської мови, префіксальний аспект дослідження потребує нових наукових розвідок у функціональному аспекті.

Перспективний напрям подальших студій вбачається у комплексному аналізі префіксальних дієслів–термінів шляхом поєднання словотвірного аналізу й синтезу, а також виявлення концептуальних структур, що визначають специфіку словотвірних процесів в англійських термінологічних системах, порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських фахових мовах.

Висновки, отримані у науковій праці, відкривають перспективи подальшого дослідження префіксальних дієслів у різних галузевих англійських термінологічних системах, експлікації ресурсів і засобів у процесі смислотворення та термінотворення на концептуальному, когнітивному та функціональному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Гармонійна побудова багатокomпонентних складних слів на фонетичному рівні // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», 2016. – Вип. 63. – С. 3–7.
2. Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. Складання як один із способів словотвору: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2005. 123 с.
3. Азарова Л. Є. Семантико–граматична структура складних номінацій [Текст] // Тези Всеукраїнської наукової конференції «Грамматичні категорії української мови». – Вінниця, 2000. – С. 5–7.
4. Азарова Л. Є. Словотвірний потенціал компонентів іншомовного походження у творенні композитних науково–технічних термінів // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – Вінниця, 2011. – № 2. – С. 28–31.
5. Айдукевич К. Язык и смысл // Философия и логика Львовско-Варшавской школы / ред. Е. Н. Шульга. – Москва: РОССПЕН, 1999. – С. 309–348.
6. Алексеева І. О. Морфологія сучасної англійської мови. Курс теоретичної граматики. – Київ: Логос, 2006. – 148с.
7. Алексеева Л. М. О метафорической природе термина. – Вестник Пермского университета. Вып. 2: Лингвистика. – Пермь, 1996. – С. 49–56.
8. Алексеева І. О. Семантика англійських дієслів із префіксами dis- та un- // Вісник Київського Національного Університету ім. Тараса Шевченка / Іноземна філологія. – Вип. 34–36. – Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, ВПЦ Київський університет, 2003. – С. 14–16.
9. Аллендорф К. А. Значение и изменение значений слова. – Москва, 1965. – 260 с.
10. Алефиренко Н. Ф. Семантическая и смысловая структура языковых единиц. Семасиологические аспекты значения (сб. науч. трудов) /ред. Алефиренко Н. Ф. – Волгоград, 1997. С. 83–95.

11. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. Монография. – Москва: Гнозис, 2005. – 326 с.
12. Альошина І. Г. Структурно–семантична характеристика дієслів динамічної просторової локалізованості у французькій мові у зіставленні з українською: Автореферат дис. канд. філол. наук. – Донецьк, 2000. – 24 с.
13. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV–початку XVII століття: монографія. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – 280 с.
14. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». – Київ, 2003. – 20 с.
15. Апресян Ю. Д. Коннотация как часть прагматики слова. Шк. Языки русской культуры / ред. Апресян Ю. Д. // Избранные труды. – 1995. – Т. II. – С. 3–48.
16. Апресян Ю. Д. Метафора в лексикографическом толковании эмоций. // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3. – С. 27–35.
17. Арнольд И. В. Оппозиции в семасиологии // Вопросы языкознания. – 1966. – № 2. – С. 106–110.
18. Арнольд И. В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методы ее исследования: дисс. ... доктора филол. наук. Ленинград, 1966. – 192 с.
19. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка. Избранное / под ред. Н. Д. Арутюновой. – Москва: Индрик, 2003. – 637 с.
20. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл // Логико-семантические проблемы. / отв. ред. Г. В. Степанов. – Москва: Наука, 1976. – С. 21–26.
21. Арутюнова Н. Д. Языковая метафора (синтаксис и лексика) // Лингвистика и поэтика. / отв. ред. В. П. Григорьев. – Москва: Наука, 1979. – С. 147–173.
22. Архипов И. К. Семантика производного слова английского языка. Москва, – 1984. 128 с.

23. Баклага Л. В. К вопросу о некоторых закономерностях функционирования словообразовательных префиксов в научной литературе // Морфология и словообразовательная структура слова. – Каланин: КГУ, 1979. – С. 3–29.
24. Баранов А. Н. О типах сочетаемости метафорических моделей // Вопросы языкознания. – № 2 – 2003. – С. 73–91.
25. Барзилович А. М. Изучение семантической структуры слова в связи с разграничением омонимии и полисемии // Актуальные проблемы лексикологии. Тезисы докладов и сообщений Всесоюзной научной конференции, (Минск, 17–20 июня 1970 г.) / отв. ред. Сурпун А. Е. – Минск, 1970. – С. 16–17.
26. Бартков Б. И., Богдан С. Ф., Елисеева Р.Д., Колтунова Мирочник А.Г. Исследование статуса аффиксальных словообразовательных формантов современного английского языка // Особенности аффиксального словообразования в терминосистемах и норме. – Владивосток, 1979. – С. 3–43.
27. Белова А. Д. Комуникативні стратегії і тактики: проблеми систематики // Мовні і концептуал. картини світу, 2004. № 10. – С. 11–16.
28. Белова А. Д. Лексична семантика і міжкультурні стереотипи / Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / ред. Чередниченко О. І. Київ: – 2002. – №7. – С. 43–54.
29. Беляева Т. М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке. Москва: Высшая школа, 1979. – 184 с.
30. Беляевская Е. Г. Семантическая структура слова в номинативном и коммуникативном аспектах. (Когнитивные основания семантической структуры слова): автореф. дис.на соискание учен. степени д-ра филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» – Москва, 1991. – 37 с.
31. Бессонова О. Л. Когнитивный подход к толкованию оценочных значений языковых единиц // Вестник Донецкого ун-та. 2000. - Вып. 1. – С. 119–127.
32. Бехта І. А., Матвієнків О. С. Фразеологічний модус англomовного художнього дискурсу: монографія Львів – Рівне: Волинські обереги, 2022. – 304 с.

33. Бирвиш М. Семантика // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. X. Лексическая семантика / ред. М. Бирвиш. – Москва: Прогресс, 1981. – С. 177 – 179.
34. Биховець Н. М. Запозичення серед англійських неологізмів. Мовознавство. 2018. № 6. – С. 18 –21.
35. Білевич Т. Л. Дієслівна багатозначність у процесі розвитку мови. // Мовознавство. – 1999. – № 1. – С. 46 – 50.
36. Болдырев Н. Н. Концепт и значение слова // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание / под ред. Стернина А. И. – Воронеж, 2001. – С. 25–36.
37. Болинжер Д. Атомация значения // Новое в зарубежной лингвистике / отв. ред. С. Г. Бархударов; пер. с англ. Медниковой Д. М. – Москва, 1981. – Вып. 10 – С. 200–235.
38. Болтянська Р. І. Розмежування омонімії та полісемії за допомогою семного аналізу // Мовознавство. – 1975. – № 6. – С. 75–78.
39. Бородин А. И. О некоторых структурно-семантических тенденциях в английском терминообразовании // Вісник Харк. ун-ту. – № 390. – Харків, 1997. – С. 19–22.
40. Бортничук Е. Н., Василенко И. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке / Под. ред. Ю.А. Жлуктенко. – Киев: Высшая школа, 1988. – 264 с.
41. Бортнічук О. М., Пастушенко Л. П. Активність словотвірного процесу телескопії у сучасній англійській мові: – Зб. наукових праць КНУ ім. Т. Шевченка «Мовні і концептуальні картини світу». – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. – С. 78–85.
42. Бояркіна В. Д. Про деякі особливості нової дієслівної лексики. Нові слова і словники нових слів. – Львів, 2013. – С. 93–102.
43. Бридели М. Метафорическое сплетение / Теория метафоры / ред. Т. В. Степанов. – Москва: Прогресс, 1990. – С. 201–218.

44. Брудный А. А. К вопросу о слове и его значении // Уч. зап. Киргизского гос. ун-та. филологический ф-т. – 1970. – Вып.2. – Фрунзе. – С. 103–111.
45. Будагов Р. А. Новые слова и значения // Человек и его язык. – Москва: МГУ, 1976. – 283 с.
46. Будз О. Н. Антонимы–глаголы движения в совр. англ. Языке: автореф.дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» – Одесса, 1982. – 15 с.
47. Бурлакова В. В. Влияние семантики глагола на значение зависимых слов. Семантика и функционирование английского глагола: межв. сб.науч. Трудов / отв. ред. А. П. Володин. – Москва: Знак, 2004. – С. 250–258.
48. Бурячок А. А. К вопросу о размежевании значений слова и их оттенков в толковых словарях // Проблемы толкования слов в филологических словарях. – Рига, 1963. – Вып. 14. – С. 31–37.
49. Бялик В. Д. Афіксація як репрезентант мовного знання в англійському лексичному неокванторі.// Наукові записки: Філологічні науки (мовознавство): Збірник наукових праць. Випуск 115. – Кіровоград, 2013. – С. 467–472.
49. Бялик В. Д. Лексичні новоутворення та неологізми : екстралінгвальні фактори їх появи та засвоєння мовою. Наукові записки Тернопільськ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Мовознавство, 2003. № 2 (10). – С. 32–35.
50. Бялик В. Д. Семантична транспозиція смислу лексичних одиниць в термінологічному дискурсі // Наукові записки: Серія «Філологічна».: Збірник наукових праць. Випуск 24, – Острог, 2012. – С. 27–30.
51. Ванівська О. І. Фразові дієслова в англійській мові як засіб вираження аспектуального значення завершеності в Британському національному корпусі (BNC) // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – Київ: Логос, 2010. – С. 46–51.
52. Ванівська О. С. Префіксальні дієслова та засоби вираження ними типових смислів у різноструктурних мовах (на матеріаліанглійської та української

- мов): дис. На здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.17. – Львів, 2003. 199 с.
53. Вардзелашвили, Ж. А. (2001). Метафорические номинации в языковой картине мир. Научные труды. Серия: филология. Выпуск II. СПб– Тб, 2–37.
 54. Вардзелашвілі Ж. А. Наносмысли в компонентном анализе слова / Славистика в Грузии / ТГУ. – Тбилиси, 2003. – Вып. 4. – С. 26–29.
 55. Варина В. Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковой единицы // Принципы и методы семантических исследований / отв. ред. Г. В. Степанов. – Москва, 1976. – С. 233–244.
 56. Васильев Л. М. Значение и его отношение к системе языка. – Уфа: Изд-во Башкирского ун-та, 1985. – 61 с.
 57. Вежбицкая А. Семантика: примитивы и универсалии. Семантические универсалии и описание языков. – Москва, Языки русской культуры, 1999. – 776 с.
 58. Вейнрайх У. О. О семантической структуре слова. – Москва: Новое в лингвистике, 1970. – Вып. № 5. – С. 163–249.
 59. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке. – Москва: Высшая школа, 1986. – 119 с.
 60. Вилюман В. Г. Семантические и функциональные связи слов и их синонимия в современном английском языке: автореф. дисс. на соискание учен. степени д-ра филол. наук – Ленинград, 1971. – 37 с.
 61. Виноградов В. В. Основные типы лексических значений слова / Избранные труды. Лексикология и лексикография. – Москва, 1977. – С. 162–189.
 62. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – Київ: Наук. думка, 1988. – 256 с.
 63. Врабель Т. Т. Перформативний аналіз англійського похідного дієслова // Проблеми романо-германської філології / Зб. наук, праць. – Ужгород: Патент, 2002. – С. 22–29.

64. Врабель Т. Т. Словотворча прагматика у сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». – Донецьк, 2005. – 16с.
65. Врабель Т. Т. Функционирование префиксальных иллокутивов в речевых актах разных прагматических типов // «Функционирование русского и украинского языков в эпоху глобализации» / конфер. 29 сентября 4 октября. – Ялта: Издательство Доля, 2003. – С. 69–71.
66. Гак В. Г. Метафора: универсальное и специфическое // Метафоры в языке и текст / отв. ред. В. Н. Телия. – Москва, 1988. – С. 11–26.
67. Гапченко О. Когнітивні аспекти метонімії // журнал Українське мовознавство, 2016. – Вип. 1. – С. 53–65.
68. Голик С. В. Відображення індивідуально–авторської картини світу (на матеріалі префіксальних похідних Р. Годдарда) // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород, 2009. – Випуск 7. – С. 75–82.
69. Голик С. В. Особливості функціонування префіксальної номінації у сучасній англійській мові: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Ужгород, 2001. – 189 с.
70. Грещук В. В. Поняття словотвірної парадигми у сучасній дериватології // Мовознавство. – Київ, 1985. – Вип. 1 – С. 21–27.
71. Грещук В. В. Словотвір і полісемія слова / В. В. Грещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія : Мовознавство. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ, 2007. – № 1(16). – С. 245–254.
72. Грещук В. В. Словотвірне значення як один із компонентів смислової сфери мови // Матеріали міжвузівської наукової конференції «Семантика мови і тексту» : в 3-х чч. – Івано-Франківськ : вид-во ІФДПІ, 1990. – 4.2. – С. 38–42.
73. Гриня Н. О. Контраст як семантико–функціональна категорія тексту (на матеріалі лексикографічних джерел та лінгвістичних вчень) // Вісник Львівського університету : зб. наук. праць. – Львів : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2012. – Вип. 19. – С. 86–93. – (Серія : Іноземні мови).

74. Гриня Н. О. Сучасні лінгвістичні тлумачення контрасту як змістової категорії тексту // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер.: Філологічні науки (мовознавство). – 2016. – № 5(1). – С. 88–92.
75. Гурський С. О. Два типи протиставлень у семасіології // Іноземна філологія. – Львів, 1969. – Вип. 18. – С. 3–13.
76. Гурський С. О. Значення і смисл слова // Іноземна філологія. – Львів, 1974. – Вип. 34. – С. 3–18.
77. Гурський С. О. Значення слова і термін. – У зб. Іноземна філологія. – Вип. 26. – Львів, 1971. – С. 28.
78. Гусак І. П. Структура і прагматика фрагментованих лексичних одиниць у сучасній англійській мові (на матеріалі мови мас–медіа): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Львівськ. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2005. – 21 с.
79. Даммит М. Что такое теория значения // Философия. Логика. Язык / ред. Д. П. Горский и В. В. Петрова. – Москва, 1987. – С. 127–212.
80. Дементьева Н. С. Об активных процессах в системе словообразования в современном английском языке (на материале сложных лексических единиц, пишущихся через дефис): автореф. дис. канд. на соискание учен. степени филол. наук. – Москва, 1972. – 18 с.
81. Ділай І. П. Когнітивні дієслова в англійській мові: парадигматика, синтагматика, епідигматика: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук спец. 10.02.04 «Германські мови». – Львів, 2011. – 213 с.
82. Ділай І. П., Ділай М. П. Когнітивна корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи // Нова філологія. 2021. – № 83. С. 72–78.
83. Домбровский Й. Знак и смысл // Вопросы языкознания. – № 6. – 1973. – С. 22–32.
84. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. – Львів, 2000. – 259 с.

86. Дуда О. І. Семантика терміна і контекст (на матеріалі англійських текстів з економіки). Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство. № 2. Тернопіль, 2002. С. 51–55.
87. Дуда О. І. Семантична єдність терміна як мовного знака (на матеріалі англійських термінів економічної галузі) Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – Вип. 60. – С. 310–312.
88. Дудок А. Р. Англійські префіксальні дієслова: семантичні трансформації та когнітивні механізми // Науковий вісник ХДУ. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація, м. Херсон, №1, 2021. С. 23–30.
89. Дудок А. Р. Дери́ваційний та смислотвірний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської // Науковий журнал Іноземна філологія. Український науковий збірник, м. Львів, Львівський національний університет ім. Івана Франка, Випуск 133 (2020), С. 89–96.
90. Дудок А. Р. Запозичені префіксальні форманти у дієсловах сучасної англійської мови // Scientific Journal of Science and Education. Anew Dimension. Philology, IX (74), Issue: 251, 2021 Apr., P. 16–20.
91. Дудок А. Р. Інноваційна семантика префіксальних дієслів сучасної англійської мови Харків. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія, № 90, 2022. С. 18 – 22.
92. Дудок А. Р. International Interdisciplinary Conference: “Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today”, м. Київ, 7–8 травня 2021 р, тези: «Інтерференція і асиміляція дієслівних формантів у сучасну англійську мову», НУБІП, С. 125–126.
93. Дудок А. Р. Методологічні засади дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови // Наукове видання Закарпатські філологічні студії. Серія: Закарпатські філологічні студії, м. Ужгород, Випуск 13, Том 2 / 2020, С. 58–63.

94. Дудок А. Р. Міжнародна науково – практична конференція: «Актуальні проблеми сучасної науки та освіти», м. Львів, 9–10 листопада 2020 року, тези: «Словотвірний потенціал англійських префіксальних дієслів», «Львівський науковий форум», УДК 005 ББК 94.3 (0), С. 41–42.
95. Дудок А. Р. Міжнародна науково – практична конференція: «Пріоритетні напрями наукових досліджень», м. Київ, 12–13 жовтня 2020 року, тези: «Дериваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови», «Міжнародний центр науки і досліджень», УДК 005 ББК 66.3 (0), С. 55–56.
96. Дудок А. Р. Міжнародна щорічна конференція: «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення», ЛТЕУ, м. Львів, 2 – 3 червня 2021 року, тези: «Структурні та лексико – семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови». С. 360–362.
97. Дудок А. Р. Перспективні напрямки розвитку економіки, підприємництва та права в умовах інтеграційних процесів», наукова конференція професорсько - викладацького складу та аспірантів ЛТЕУ, м. Львів, Туган Барановського 10 – 11 березня 2020 р., тези та доповідь: «Теорія та методика дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови». С. 358–360.
98. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова англійської мови: Сучасні лінгвістичні парадигми // Науковий журнал Нова філологія. Серія: Гуманітарні науки, м. Запоріжжя, № 81. Том 1 (2021), С. 117–122.
99. Дудок А. Р. Розвиток філологічних наук: Європейські практики та національні перспективи, м. Одеса, 25–26 жовтня 2019 р., тези: «Типові моделі відтворення смислів префіксальних дієслів засобами англійської мови», Одеса. «Центр філологічних досліджень», УДК 80 (063), С. 79–81.
100. Дудок А. Р. Семантика однозначних та багатозначних префіксальних дієслів сучасної англійської мови // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, м. Одеса, Випуск 43 том 2 / 2019, УДК 80 (063) С. 98–101.

101. Дудок А. Р. Синонімічно–антонімічна парадигма префіксальних дієслів сучасної англійської мови. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12 (80). С. 7–9.
102. Дудок А. Р. Словотворна семантика префіксальних дієслів–термінів гуманітарної сфери: Теоретичний аспект // Науковий журнал Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, м. Київ, Том 30 (69) № 4 / 2019, частина 2, УДК 80 (063) С. 41–45.
103. Дудок А. Р. «Сторіччя від дня народження С. О. Гурського», Щорічна звітна професорсько–викладацька конференція, присвячена сторіччю від дня народження С. О. Гурського м. Львів, вул. Університетська, 1, 06 лютого 2020 р., тези: «Семантика англійських префіксальних дієслів у гуманітарних науках». С. 63–65.
104. Дудок А. Р. Щорічна звітна професорсько–викладацька конференція присвячена 125-річному ювілею кафедри французької філології, м. Рівне, вул. Університетська, 1, 02–03 лютого 2023 р., тези: «Префіксальні дієслова сучасної англійської мови: механізми утворення інновацій». С. 17–20.
105. Дудок А. Р. Щорічна звітна професорсько–викладацька конференція: «Світла пам'ять Кусько Катерини Яківни», м. Львів, вул. Університетська, 1, 06 лютого 2022 р., тези: «Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови». С. 75–76.
106. Дудок А. Р. Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція: «Світла пам'ять професора Р. С. Помірка», м. Львів, вул. Університетська, 1, 04 лютого 2021 р., тези: «Префіксальні дієслова сучасної англійської мови». С. 64–66.
107. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках: монографія / Р. І. Дудок. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 358 с.

108. Дяков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. – Київ : КМ Academia, 2000. – 218 с.
109. Еникеева С. М. Синергетические параметры словообразовательных процессов в современном английском языке / С. М. Еникеева // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романо–германська філологія. 2006. – № 726. – С. 171–178.
110. Єнікеева С. М. Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови. Запоріжжя, 2006. 302 с.
111. Єнікеева С. М. Формування та функціонування нових словотворчих елементів англійської мови: дис. на здобуття кандидата філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2009. 176 с.
112. Жайворонок В. В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць // Мовознавство. – № 6. – Київ, 1999. – С. 32–36.
113. Жоль К. К. Мысль, слово, метафоры // Проблемы семантики и философии “освещения” / отв. ред. Л. П. Крысин. – Москва, 1997. – С. 226–243 с.
114. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И Заботкина– Москва: Высшая школа, 1989. – 126 с.
115. Загнітко А. П. Лексикографічні технології тлумачення граматичної семантики // Мовознавство. – 2018. – № 3. – С. 3–15.
116. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія.– Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: Дон НУ, 2007. – 219 с.
117. Зализняк А. Феномен многозначности и способы его описания // Вопросы языкознания – № 2. – Москва, 2004. – С. 20–25.
118. Зацний Ю. А. Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови: англійсько–український словник. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. – 268 с.
119. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80–90-ті роки ХХ століття: дис. на здобуття доктора філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 1999. – 409 с.

120. Зацний Ю. А. Сучасне англomовне суспільство і розвиток словникового складу англійської мови – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2006. – 443 с.
121. Зеленько А. С. Проблеми семасіології в аспекті еволюції лінгвістичних парадигм (семантика прагматики, парадигматики й синтагматики): монографія / А. С. Зеленько; ніжин. держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 355 с.
122. Зеленько А. С. Проблеми семасіології. – Луганськ: Альма – матер, 2001. – 210 с.
123. Зеленько А. С. Проблеми семасіології у філософсько-психологічному осмисленні: монографія. – Луганськ: Альма – матер, 2004. – 252 с.
124. Земская Е. А. Как делаются слова. Москва, 1963. – 59 с.
125. Зернова В. К., Костенко В. Г., Пушкар В. І. До проблеми формування та сприйняття схеми словотворчих процесів англійської субмови науки // і концептуальні картини світу. – Київ: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2001. С. 66–68.
126. Звегинцев В. А. Смысл и значение // Теоретические и экспериментальные исследования в области структурной и прикладной лингвистики / отв. ред. А. В. Бондаренко. – Москва, 1979. – 376 с.
127. Зверев А. Д. Словотвірне значення в семантичній структурі похідних. / Мовознавство. – Київ, 1988. – № 1. – С. 22–27.
128. Зятковская Р. Г. Формальная и функциональная структура слова. – Калинин: КГУ, 1983. – 76 с.
129. Илларионов С. В. Гносеологическая функция принципа инвариантности // Вопросы филологии. – Москва, 1968. – № 12. – С. 89–95.

130. Іващенко В. Поняття термінопростору: проблема визначення й типологічної диференціації (на матеріалі термінознавчої термінології) // У вимірах слова. Львів – Дрогобич: «Посвіт», 2019. – С. 129–141.
131. Іващишин О. М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів–словосполучень у науково–технічних текстах // Іноземна філологія. – Вип. 109. – 1996. – С. 41–44.
132. Канделаки Т. Л. Значение терминов и системы значений научно–технических терминологий // Проблемы языка науки и техники / отв. ред. В. И. Сифонов. – Москва, 1970. – С. 19–92.
133. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов. – Москва: Наука, 1977. – 167 с.
134. Капатрук М. Д. Методи виділення основного значення слова // Мовознавство. – № 5. – 1980. – С. 75–77.
135. Капатрук М. Д. Формалізована процедура дослідження лексики і перспективи її використання // Науковий вісник Чернівецького ун-ту : зб. наук. праць. Вип. 114: Германська філологія. – 2001. – С. 38–42.
136. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово стилістичні. Вінниця. Нова книга. – 2022 р. – 564 с.
137. Каращук П. М. Словообразование английского языка: учебное пособие. Москва: Высшая школа. – 1977. – 303 с.
138. Кибрик А. А. Константы и переменные языка: монография – Санкт–Петербург: Алетейя. – 2003. – 720 с.
139. Кияк Т. Р. Мотивированность лексических единиц. Качественные и количественные характеристики: монография – Львов: Высшая школа, 1988. – 162 с.
140. Кияк Т. Р. О «внутренней форме» лексической единицы // Вопросы языкознания. – № 3. – 1987. – С. 58–68.

141. Клименко Л. Продуктивні моделі творення неологізмів // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – 2001. – Вип. 7. – С. 71.
142. Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Івано–Франківськ–Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 2007. – Вип. 2. – 83 с.
143. Ковалик І. І. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце в системі науки про мову // Словотвір сучасної української літературної мови. – Київ, 1979.
144. Колеснікова І. А. Лінгвокогнітивні та комунікативно–прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Київ, 2009. – 33 с.
145. Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології. Вісник Запорізького державного університету. 2012. № 3. – С. 20–24.
146. Колоїз Ж. В. Основні підходи до визначення лінгвістичного статусу неологізму. Науковий вісник Криворізького держ. пед. ун-ту: Філол. студії. 2008. Вип. 1. – С. 27–36.
147. Корбозерова Н. М. Актуальні проблеми вивчення змісту мовного знака // Іноземні мови в навчальних класах 1 – 2. – Київ, 2002. – С. 180–187.
148. Корбозерова Н. М. Граматика та семантика складного речення. До питання становлення синтаксису іспанської мови. Монографія. Київ: КДУ, 1989. – 111 с.
149. Корбозерова Н. М. Завдання сучасної лінгвістичної типології та контрастивної лінгвістики (на прикладі зіставлення іспанської та української мов) // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук.праць Київ. нац. ун. імені Тараса Шевченка. № 41. Київ: Юстон, 2022. – С. 43–49. (категорія Б). (Фахове міжнародне видання. Index Copernicus).
150. Корбозерова Н. М. Принципи зіставної граматики: граматичні категорії дієслова в іспанській та українській мовах (вид) // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць Київ. нац. ун. імені

- Тараса Шевченка. № 40. К.: Юстон, 2021. – С .15–20. (категорія Б). (Фахове міжнародне видання. Index Copernicus).
151. Косенко О. А. Прагматика словообразовательных процессов в современном английском языке: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: 10.02.04. – Москва, 1995. – 20 с.
152. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові: монографія. – Львів, Видавничий центр Львівського національного у-ту ім. Ів. Франка, 2004. – 520 с.
153. Кочан І. М. Колір і термінолексика // Матеріали науково–практичної конференції «Проблеми української термінології. Слово Світ, 2020». Вид-во «Львівська політехніка», 2020. – С. 24–31.
154. Кочан І. М. Синонімія в лінгвістиці тексту як ознака розвитку чи не упорядкованості термінів? // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 70. Львів, ЛНУ, 2019. – С. 347–355.
155. Кочан І. М. Українська лінгвістична термінографія (хронологія, класифікація, структура). Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. Вип. 56. – С. 24–41.
156. Кочерган М. П. Слово і контекст: Лексична сполучуваність і значення слова. – Львів, 1980.
157. Кринець О. М. Багатозначність термінів як результат реінтеграції наукового знання // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2017. – № 869. – С. 30–34.
158. Кринець О. М. Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2010. – № 675.
159. Кринець О. М. Полісемія суфіксів і питання морфологічної конвергенції у сфері технічної термінології // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» – 2011. – № 709. – С. 39–42.

160. Кубрякова Е. С. О новых путях исследования значения (теория айсберга) // Проблемы семантического описания единиц языка и речи: Тезисы докладов международной научной конференции. – Минск: Изд-во МГЛУ, 1998. – С. 38–39.
161. Кубрякова Е. С. Семантика производного слова // Аспекты семантических исследований / отв. ред. Арутюнова Н. Д. – Москва: Наука, 1980. – С. 96.
162. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения – Москва, 1997. 560 с.
163. Кубрякова Е. С. Что такое словообразование? Москва, 1965. – 327 с.
164. Куделько З. Б. Англійська терміносистема ринкових відносин: синтагматичні та парадигматичні особливості: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. – Чернівці, 2003. – 239 с.
165. Куделько З. Б. Антонімія в терміносистемі ринкових взаємин / Зоя Куделько // Проблеми української термінології : міжнар. наук. конф., 7–9 верес. 2004 р.: зб. наук. пр. – Львів, 2004. – С. 106–108.
166. Куделько З. Б. Термінологічні аспекти конструювання навчальних текстів з іноземної (англійської) мови // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2006. – № 559. – С. 115–117.
167. Куликова И. С., Салмина Д. В. Введение в металингвистику. Санкт–Петербург: «Сага», 2001. 304 с.
168. Курилович Е. Р. Деривация лексическая и деривация синтаксическая // Очерки по лингвистике / под ред. В. А. Звегинцева. – Москва, 1962. – С. 57–70.
169. Курилович Е. Р. Заметки о значении слова // Вопросы языкознания. – № 3. – 1955. – С. 73–81.
170. Кустова Г. И. Когнитивные модели в семантической деривации и система производных значений // Вопросы языкознания. – 2000. – № 4. – С. 85–109.
171. Кустова Г. И. Семантические модели производных значений глаголов перемещения объекта // Научно–техническая информация. – Сер. 2. – № 5. – 1999. – С. 85–109.

172. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика. – Москва: Языки славянской культуры, 2000. – 294 с.
173. Лакофф Д. О порождающей семантике // Новое в зарубежной лингвистике / отв. ред. Лакофф Д. – Вып. 10. – Москва, 1981. – С. 302 – 349.
174. Лебедев М. В. Стабильность языкового значения: монография – Москва: РУДН, 2001. – 308 с.
175. Левицкий А. Э. Функциональная переориентация номинативных единиц современного английского языка. – Житомир: Редакционно–издательский отдел ЖГПУ, 2001. – 168 с.
176. Левицкий В. В. Экспериментальные данные к проблеме смысловой структуры слова. / В. В. Левицкий, Семантическая структура слова – Москва: Наука, 1971 – С. 151–167.
177. Левицкий В. В. Смысловая структура слова и методы ее изучения // Методологические проблемы языкознания / отв. ред. А. С. Мельничук. – Київ: Наукова думка, 1988. – С. 75–88.
178. Левицкий А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. № 23. – С. 16–21.
179. Левицкий В. В. Вивчення семантичної структури слова за допомогою асоціативної методики. // Мовознавство. 1972. – № 3. – С. 22–33.
180. Левицкий В. В. Семасіологія. – Вінниця: Новая книга, 2006. – 512 с.
181. Левицкий В. В. Сполучуваність лексичних та граматичних смислів // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Германська філологія. – Вип. 2. – Чернівці. 2000. – С. 34–44.
182. Левковская К. А. Теория слова. Принципы ее построения и аспекты изучения лексического материала. – Москва: Высшая школа, 1962. – 296 с.
183. Леонтьев Д. А. Психология смысла, природа, строение, и динамика смысловой реальности. 4-е изд. испр. и доп. – Москва: Смысл, 2019 – 582 с.
184. Лещук Т. Й. Ідеальна мова з погляду німецько–українських досліджень з термінології (соціолінгвістична оцінка) // Вісник Нац. ун-ту «Львівська

- політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2004. – № 503. – С. 149–152.
185. Лещук Т. Й. Лексико-термінологічні номінації іншомовного та власномовного походження (на лексичному матеріалі німецької та української мов) // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2006. – № 559. – С. 44–49.
186. Лещук Т. Й. Типологія термінологічних підсистем: іншомовні запозичення, фразеологія, семантичні термінотворення, лексикографія. – Львів: вид-во НУ ЛП, 1999. – 212 с.
187. Лисиченко Л. А. Багатозначність у лексико–семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспекти. – Харків: Вид. група «Основа», 2008. – 272 с.
188. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: Семантична структура слова. Харків: Вища школа, 1977. – 113 с.
189. Лисиченко Л. А. Сучасний підхід до аналізу семантичної структури багатозначного слова. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2009. – С. 62–68.
190. Льюис К. И. Видызначения. Семиотика. – Москва: Радуга, 1983. – 535 с.
191. Макарук Л. Л. Кореляція вербальних та невербальних компонентів у корпусі англомовних масмедійних мультимодальних текстів // Актуальні питання іноземної філології, 2019. № 10. – С. 210–219.
192. Макарук Л. Л. Мультимодальність сучасної англомовної масмедійної писемної комунікації: монографія. Луцьк: Вежа–Друк, 2018. – 424 с.
193. Макарук Л. Л. Структура, семантика та функційне призначення дужок та цифр у сучасному англомовному мультимодальному масмедійному комунікативному просторі // Актуальні питання іноземної філології, 2020. № 12. – С. 141–150.
194. Маккормак Э. Когнитивная теория метафоры / Теория метафор: сб. науч. Трудов / под ред. Н. Д. Арутюновой, – Москва: Прогресс, 1990. – С. 358 – 386.

195. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. – Київ: Знание. – 2004. – 326 с.
196. Медникова Э. М. Значение слова и методы его описания. – Москва: Высшая школа, 1974. – 201 с.
197. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка. – Москва, 1985. – 187 с.
198. Милославский И. Г. Вопросы словообразовательного синтеза. – Москва: Изд-во МГУ, 1980. – 296 с.
199. Минкин Л. М. Языковые и речевые аспекты теории прагматики // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. – 1999. – Т.2 – № 1. – С. 18–25.
200. Миронова А. С. Сущность и функция метафоры // Функционирование языковых единиц в контексте / ред. Миронова А. С. – Воронеж, 1978. – С. 41–46.
201. Мілих Н. Г., Перебийніс В. С., Рукіна Е. П., Морфологія англійського дієслова: Навчальний посібник. – Київ: Либідь, 1995. – 120 с.
202. Могилець О. І. Функціонально–стильові характеристики префіксальної номінації в сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». – Львів, 2004. – 20 с.
203. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. – Харків: Основа, 1998. – 256 с.
204. Муравицкая М. П. Методологические проблемы семасиологии / Методологические проблемы языкознания. – Киев: КГУ, 1988. – 200 с.
205. Нагайчук В. В. Еволюція іллокутивних дієслів в англійській мові 16–20 ст: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. – Київ: КНУ, 1993. – 18 с.
206. Огуй О. Д. Значення: цілісність чи окремий аспект? (Фізіологічно-психологічні основи формування значення та полісемії) // Мовознавство. – № 46. – 1999. – С. 46–54.

207. Огуй О. Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії. Семантико–квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи: монографія – Чернівці: «Золоті литаври». – 1998. – 370 с.
208. Омельченко Л. Ф., Максимчук Н. М., Онищенко І. А. Семантична структура англійських композитних дериватів // Вісник ХНУ. – № 725. – Харків, 2006. – С. 77–80.
209. Омельченко Л. Ф. Продуктивные типы сложных слов в современном английском языке (на материале прилагательных и глаголов). – Київ: Вища школа, 1981. 144 с.
210. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно–семантична характеристика. Зб. Львівського у-ту Іноземна філологія. 2003. Випуск 15. – С. 24–29.
211. Павлюк А. Б. Типи слів за морфемною будовою в сучасній англійській мові. Науковий вісник. ВНУ. – 2002. – №5. – С. 60–69.
212. Падучева Е. В. Метонимические и метафорические переносы в парадигме глагола «назначить» // Типология и теория языка. От описания к объяснению / ред. Е. В. Падучева. – Москва: ЯРК, 1999. – С. 488 – 502. – (К 60-летию Кибрика А.Б.).
213. Падучева Е. В. О семантической деривации: Слово как парадигма лексем // Русский язык сегодня. Вып. 1. – Москва, 2000. – С. 395–417.
214. Панько Т. І. Від терміна до системи. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1979. – 147 с.
215. Петров В. В. Метафора: от семантических представлений к когнитивному анализу // Вопросы языкознания. – № 3. – 1990. – С. 13 –146.
216. Петров В. В. Семантика научных терминов. – Новосибирск, 1988. – 236 с.
217. Пиотгух К. В. Система префиксации в современном английском языке: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук. – Москва, 1971. – 32 с.
218. Плотников Б. А. Основы семасиологии. – Минск: Высшая школа, 1986. – 340 с.

219. Плотников Б. О. Внутрішня форма мовної одиниці та її зміст // Мовознавство. – № 5. – 1991. – С. 86.
220. Подколзина Т. А. Метафора и парадокс в английской терминологии: дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: 10.02.04 – Москва, 1994. – 268 с.
221. Пожарицька О. О. Авторський концепт позитивності у мовленнєвому портреті головного героя: комунікативно–парадигматичний аналіз (на матеріалі англomовних романів жанру «вестерн») (спеціальність 10.02.04 – германські мови). 2014. – 227 с.
222. Пожарицька О. О. Наративна комп'ютерна гра: типи вербальної комунікації // Сучасні дослідження з іноземної філології. 2021. – Т. 19. – № 1. – С. 121–134.
223. Полюжин М. М. Диахронно-семантический аспект префиксального словообразования в английском языке. – Москва: ИЯ РАН, 1992. – 262 с.
224. Полюжин М. М. Особенности функционирования системы префиксации в современном английском языке: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук. – Москва, 1976. – 32 с.
225. Полюжин М. М. Сучасні парадигми лінгвістичних досліджень // Проблеми романо–германської філології. Зб. наук. пр. – Ужгород, 1988. – С. 3–15.
226. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. – Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1999. – 240 с.
227. Помірко Р. С. Граматична система і типологія мовних змін. Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови. – Львів, 2001. – С. 3–10.
228. Помірко Р. С. Когнітивні механізми транспозиції смислів: метафора та метонімія (на матеріалі англійської фахової мови економіки) // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – 210. – Вип. 17. – С. 3–10.
229. Помірко Р. С. Міжмовна інтерференція у формуванні суспільно-політичної термінології. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови, 2016. Вип. 23. – С. 3–9.
230. Потебня А. А. Мысль и язык. – Москва, 1989. – 380 с.

231. Пристайко Т. С. О некоторых терминологических проблемах современной неологии. Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Мовознавство, 2009. № 15. Т. 1. – С. 253–259.
232. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
233. Приходько А. М. Синтаксична деривація в контрадикторному реченні: інтенсивний тип. Мова: науково–теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса: Астропринт, 2012. – Вип. 17. – С. 193–197.
234. Прохорова В. Н. Семантика термина // Вестник МГУ. – Серия 9. Филология. – № 3. – 1981. – С. 23–32.
235. Пушкар В. І. Архітектоніка твірних та похідних основ англійських префіксальних дієслів // Проблеми мови, мовленнєвої діяльності та викладання іноземних мов. Вісник Харківського університету. – Харків: Константа, 1998. № 406. С. 164– 169.
236. Пушкар В. І. Нетранспонувальні та транспонувальні функції англійських дієслівних префіксів // Гуманітарний вісник. Серія «Іноземна філологія». – Черкаси: ЧІТІ. – 1999. – Число 3. – С. 146–151.
237. Пушкар В. І. Словотворча структура та словотворчі функції твірних основ префіксальних дієслів (на матеріалі економічної лексики) Гуманітарний вісник. Серія «Іноземна філологія». Черкаси, 2000. – Число 4. – С. 263–269.
238. Пушкар В. І. Структура, семантика та словотворчі функції основ префіксальних дієслів (на матеріалі англійської економічної термінологіки): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філ. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови»/ В. І. Пушкар – Київ, 2002. – 18 с.
239. Пушкар В. І. Структурно–семантична характеристика префіксальних дієслів та словотворчі потенції їх основ у субмові економіки (на матеріалі англійської мови). Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія «Філологія». Київ: Видавничий Центр КНЛУ, 2001. – Т.4, – №1. – С. 190–197.
240. Раєвська Н. М. English lexicology. Київ: Вища школа, 1971. – 94 с.

241. Рассел Б. Исследование значения и истины: пер. с англ. – Москва: «Идея–Пресс», 1999. – 400 с.
242. Розина Р. И. Концептуальные структуры и языковые правила порождения значений: глаголы движения вниз. // Язык. Культура. Гуманитарное значение. – Москва, 1999. – С. 247–255.
243. Руда О. В. Префіксальні конверсивні пари в англійській мові: семантика, парадигматика, термінотвірність: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: **10.02.04**. – Львів, 2007. – 20 с.
244. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ: 1988. – С. 98–99.
245. Сакал Т. М. Історико-ономасіологічне та когнітивне дослідження префіксальних неологізмів в англійській мові: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». – Львів, 2004. – 18 с.
246. Сакал Т. М. Розвиток префіксальної ономасіологічної категорії заперечення (на матеріалі англійських неологізмів ХХ століття) // Проблеми романо-германської філології / Збірник наукових праць. – Ужгород: Патент, 2003. – С. 56–67.
247. Сакал Т. М. Розвиток префіксальної ономасіологічної категорії локативності (на матеріалі англійських неологізмів ХХ століття) // Проблеми романо-германської філології / Збірник наукових праць. – Ужгород: Патент, 2002. – С. 77–82.
248. Силин В. Л. Структура и семантика слов: учебное пособие. – Днепропетровск: ДГУ, 1989. – 67 с.
249. Сильницкий Г. Г. Семантическая классификация глаголов и их роль в типологической семасиологии. В кн. Структурно–типологическое описание современных германских языков / ред. В. Н. Ярцева. – Москва: Наука, 1966. – 252 с.
250. Скороходько Е. Ф. Сіткове моделювання лексики лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності. Мовознавство. 1995. – № 6. – С. 19–28.

251. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія: навч. посібник. Київ: УІЛМ, 2012. – 76 с.
252. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): монографія. – Київ: Логос, 2006. – 98 с.
253. Скороходько Е. Ф. Сіткове моделювання лексики лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності. Мовознавство. 1995. – № 6. – С. 19 – 28.
254. Сложеникина Ю. В. К проблеме семантического варьирования в терминологии: материалы / Русский язык и литература рубежа XX–XXI веков: специфика функционирования: материалы Всероссийской конференции, (Самара, 5–7 мая 2005 г.). – Самара, 2005. – С. 62–73.
255. Слюсарева Н. А. Смысл как экстралингвистическое явление. – Москва: Наука, 1963. – С. 185.
256. Смирницкий А. И. Морфология английского языка. – Москва, 1959. – 440 с.
257. Снігир Р. О. Сучасні погляди на поняття терміна і слова. – Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія філологія. – Вип. 44. – Харків, 2005. – С. 47–49.
258. Снітко О. С. Внутрішня форма мовної одиниці та її зміст // Мовознавство. – № 5. – 1991. – С. 8–16.
259. Соболева Л. А. Словообразовательная полисемия и омонимия. – Москва: Наука, 1980. – 284 с.
260. Соколовська Ж. П. Чи заперечував О. Потебня багатозначність? // Мовознавство. – № 1. – 1992. – С. 17–21.
261. Солнцев В. М. К вопросу о семантике или языковом значении. В кн.: Проблемы семантики. – Москва: Наука, 1974. – С. 3–11.
262. Солнцев В. М. Язык как системно–структурное образование. – Москва: Наука, 1977. – 341 с.
263. Стернин И. А. Значение и актуализация смысла слова. – Воронеж: Изд-во Воронеж. у-та, 1987. – 97 с.

264. Стернин И. А. Значение и актуальный смысл слова // Семантические категории сопоставительного изучения русского языка / ред. И. А. Стернин. – Воронеж, 1981. – С. 278.
265. Стернин И. А. Описание лексического значения и «принцип айсберга» // Принципы и методы исследования единиц языка. – Воронеж: Изд-во Воронеж. у-та, 1985. – 43–50.
266. Суперанская А. В. Общая терминология: Терминологическая деятельность. Изд. 3-е. Москва: Изд-во ЛКИ, 2008. – 288 с.
267. Тараненко А. А. Языковая семантика в ее динамических аспектах. (Основные семантические процессы). – Киев: Наукова думка, 1989. – 254 с.
268. Тараненко О. О. Метонімія // Українська мова: енциклопедія – Київ, 2004. – С. 339–342.
269. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. Москва: Наука, 1986. – 143 с.
270. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция. // Метафора в языке и тексте. – Москва: Наука, 1988. – С. 26–51.
271. Телия В. Н. Метафора как проявление антропоцентризма в естественном языке // Язык и логическая теория: сб. науч. тр. / отв. ред. – Москва, 1987. – С. 186–192.
272. Терехова Д. І. Особливості сприймання лексичної семантики слів (психолінгвістичний аспект). – Київ: КДЛУ, 2000. – 236 с.
273. Терехова Д. І. Типологія вербальних асоціацій у вільному асоціативному експерименті // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – Вип. XXVI. – С. 236–246.
274. Тропина И. И. Семантическая деривация. Мультипарадигмальные исследования: монография. Херсон, 2003. – 336 с.
275. Трубецкой Н. С. Основы фонологии. – Москва: Изд-во иностр. лит., 2012. – 336 с.

276. Трухачёва А. В. Словообразовательный и морфологический анализ префиксальных производных (на матер. префикса ge- в современном английском языке): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: 10.02.04 – Санкт – Петербург: РГПУ им. А. И. Герцена, 2002. – 19 с.
277. Уилрайт Ф. Теория метафоры // Метаформа и реальность / ред. Уилрайт Ф. – Москва, 1980. – 102 с.
278. Уфимцева А. А. Семантика слова // Аспекты семантических исследований / отв. ред. А. А. Уфимцева. – Москва: Наука, 1987. – С. 5–80.
279. Уфимцева А. А. Принципы семиологического описания лексики. – Москва: Наука, 1986. – 240 с.
280. Филин Ф. П. О слове и вариантах слова. – В кн.: Морфологическая структура слова в языках различных типов / отв. ред. Жирмунский В. М., Суник О. П. – Москва; Ленинград: Изд-во АН СССР, 1963. – С. 128–133.
281. Филлмор Ч. Форма, значение и функции единиц языка и речи // Третья международная научно-практическая конференция: материалы докладов, (Минск, 23–25 февраля 2002 г.) / под ред. М. А. Гусаковського. – Минск, 2002. – Ч. 3. – С. 188–202.
282. Фреге Г. Смысл и денотат // Семиотика и информатика / под ред. Ю. С. Степанова – Москва, 1983. – С. 351–379.
283. Фрумкина Р. М. Смысл и сходство // Вопросы языкознания. – № 2. – 1985. – С. 22–31.
284. Харченко В. К. Перенос значения слова. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1989. – 198 с.
285. Циби́к М. Ю. Про авторські новоутворення в англійській мові // Проблеми романо-германської філології. – Ужгород: Патент, 2002. – С. 95–102.
286. Чейф У. Л. Семантика научных терминов. – Новосибирск: Наука, 1988. – 236 с.
287. Чередниченко В. О. Інноваційна фразеологічна вербалізація в англійській мові (лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний параметри). – Запоріжжя: Запорізький національний ун-т., 2005. – 220 с.

288. Чумак Л. М. Класи інновацій у словотворі сучасної англійської мови. Вісник Житомирського педагогічного університету. Житомир: Вид-во ЖДПУ, 2003. № 11. С. 211–213.
289. Чумак Л. М. Лексичні інновації в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття: структурний і лінгвопрагматичний аспекти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Житомирський державний ун-т імені Івана Франка. Житомир, 2018. – 269 с.
290. Чумак Л. М. Складні та складнопохідні одиниці в словотворі сучасної англійської мови. Вісник Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка. Житомир: Вид-во ЖДПУ, 2004. № 17. – С. 265–266.
291. Чумак Л. М. Сміслові представлення лексичних неологічних одиниць у сучасних англomовних медіа-текстах // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2017. – № 29. – Том 2. – С. 91–94.
292. Шелов С. Д. Терминоведение: семь вопросов и семь ответов по семантике термина // Научно-техническая информация по семантике терминов. – № 2. – 2001. – С. 2–10.
293. Шехтман Н. А. Семантическая структура слова и его сочетаемость // Вопросы теории англ. языка. – Ученые записки Ленингр. гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена / ред. Б. А. Серебренников. – 1965. – Т. 261. – С. 122–129.
294. Шкарупин В. И. О специфике префиксации в английском языке // Проблемы грамматического строя германских языков. – Москва, 1963. – С. 146–164.
295. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. – Москва: URSS, 2008. – 278 с.
296. Шпет Г. Г. Внутренняя форма слова: Этюды и вариации на темы Гумбольдта. – 2-е изд. – Москва: УРСС Эдиториал, 2003. – 216 с. – (История лингвистической мысли).
297. Шутова М. О. Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. – 2010. – Вип. 21. – С. 79–85.

298. Щерба Д. В. До питання про кореляцію понять терміносистема, фахова мова та фаховий дискурс у сучасному термінознавстві. Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. 2007. (7). – С. 93–96.
299. Щерба Д. В. Термін та його дефініція як головні онтологічні поняття в термінознавстві / Вісник ЖДУ ім. І. Франка – 2006. – Вип. 28. – С. 237–239.
300. Щерба, Д. В. Функції термінів в сучасному термінознавстві. Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2007. (26). – С. 194–198.
301. Янков А. В. Лінгвальні і соціолінгвальні параметри інновацій англійської мови початку ХХІ століття // Нова філологія: [збірник наукових праць]. – Запоріжж: ЗНУ, 2008. – № 31. – С. 72–88. (у співавторстві з проф. Зацним Ю. А.).
302. Янков А. В. Семантичні неологізми суспільно–політичного змісту в англійській мові (на рубежі століть). Актуальні проблеми іноземної філології. – Київ, 2008. – С. 37–44.
303. Янценецкая М. Н. Семантические вопросы теории словообразования. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1973. – 240 с.
304. Adams V. An Introduction to Modern English Word-formation. London: Longman, 1973. – 240 p.
305. Adams V. Complex Words in English – Harlow: Longman, 2001. – 320 p.
306. Adebileje A. O. A comparative description of affixation processes in English and Yoruba for ESL pedagogy. Theory and practice in language studies. Academy publisher manufactured in Finland. Vol.3, No 10 October 2013. – P. 1756–1763.
307. Alexandrova O.V., Komova A.T. Modern English grammar: Morphology and syntax. – Moscow: Nauka, 1998. – 208 p.
308. Antal L. Question of Meaning. Mouton. The Hague / LaszoAntal. – 1991. – 286 p.
309. Antila R. Field theory of meaning and semantic change // Diachrony within Synchrony: Language history and Cognition. – Frankfurt on Mein, Berlin, Bern, N.Y., Paris, Veina, 1992. – P. 23–83.

310. Aronoff M., Rees-Miller J. *The Handbook of Linguistics* Blackwell Publishing, 2000. – 843 p.
311. Austin J.L. *How to Do Things with Words*. – N.Y.: Oxford University Press, 1962. – 168p.
312. Barder Ch. *Linguistic change in present-day English*. London, 1964. – 91 p.
313. Bartsch Renate. *Dynamics Conceptual Semantics // A logico-philosophical Investigation into Concept Formation and Understanding*. – Stanford: California, 1999. – P. 98.
314. Bartsch Renate. *The structure of Word – Meaning: Polysemy, Metaphor, Metonymy*. – Stanford: California, 1999. – 60 p.
315. Bauer, Laurie. *An Introduction to International Varieties of English* – Edinburgh University Press, 2003. – 160 p.
316. Bauer L. *English Word – formation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 311 p.
317. Berry M. *Introduction to Systemic Linguistics Vol. I*. – London: Bastford, 1975. – Vol. I. – 218 p.
318. Bessonova O.L. *Evaluation in the Structure of word-meaning // Cognitive and Communicative Aspects of English / Abstracts. International Conference and Summer School. USSE / Cherkassy State University. 27–29 May, 1999*. – Cherkassy, 1999. – P. 20–21.
319. Bierwisch M. *On classifying Semantic Features – In: Semantics*. – Cambridge, 1971. – P. 166–184.
320. Black M. *More about metaphor. // Metaphor and thought*. – Cambridge etc., 1979. – P. 181–210.
321. Blank A. *Why do new meanings occur? A cognitive typology of the motivations for lexical semantics change // Historical semantics and cognition*. – N 4. – Berlin, 1999. – P. 61–89.
322. Bolinger D. *Meaning and Form*. – London & New York: Longman, 1977. – 320 p.
323. Bolinger D. *Semantic theory: towards a modern semantics* – Oxford: Basil Blackwell, 1980. – 320 p.

324. Bolinger D. The Atomization of Meaning. *Language* 41, New Yourk: Holt., 1965 – 555 p.
325. Breal M. *Semantics studies in the science of meaning*. – New York, Dover, Dover, 1964. – 341 p.
326. Carnap R. *Meaning and Necessity*. – Chicago IL: The University of Chicago Press, 1973. – 266 p.
327. Carter R., McCarthy M. *Cambridge Grammar of English*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 973 p.
328. Chomsky N. Deep structure, surface structure and semantic interpretation. – Cambridge: Cambridge Univer. Press, 1971. – 162 p.
329. Cogen L. J. The semantics of Metaphor: In Ortony, *Metaphors and Thought*. – Chicago: The University of Chicago Press, 1979. – 242 p.
330. Copley J. *Shift of Meaning*. – Oxford: Oxford Univer. Press, 1961. – 232 p.
331. Cruse D. A. *Lexical Semantics*. – Manchester: University of Manchester Press, 1986. – 300 p.
332. Cruse D. A. *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, 2000. – 424 p.
333. Darmesteter A. *The Life of Words as Symbols of Ideas*. – London, 1956. – 240 p.
334. Davidson Donald. What Metaphors mean? – In *Critical Inquiry*. – № 5. – 1978. – 310 p.
335. Dilai I. Linguistic variation of English cognitive verbs // *Foreign philology*. 2018. Issue 131. P. 36–45.
336. Dillard J. L. *A History of American English*. – Harlow: Longman, 1992. – 257 p.
337. Dirven R. Metaphor and polysemy // *La polysemie: Lexicographie et cognition*. – Cabay; Louvain – La Neueve, 1985. – P. 89–132.
338. Dudok A. Means and methods of expressing the senses in English prefixal verbs // *Scientific journal of Polonia University. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnei*. 2020. – № 42 – NR 5. – P. 19–25.
339. Ferris Connor. *Understanding Semantic*. – London: Cambridge University Press. – 1963. – Vol. 6. – P. 242.

340. Frazer B. An Analysis of Vernacular Performative Verbs // Shuy R.W., Bailey C.J.N. (eds) // *Towards Tomorrow's Linguistics*. – Washington, D.C.: Georgetown University Press, 1974. – P. 139–158.
341. Frege G. *Über Sinn und Bedeutung* // *Zeitschrift für Philosophie Kritik* / Verlag Enzyklopadie. – Berlin, 1891. P. – 162.
342. Goodenough W. Componential analysis and the Study of Meaning. *Language // Cognitive Anthropology*. – 1956. – Vol. 32, 1. – P. 195–216.
343. Goursky S. *The Idiomatic Heart of the English Language*. – Lviv: Svit, 1975. – 179 p.
344. Ikegami Y. *Structural Semantics: A Survey and Problems* // *Linguistics. An International Review*. – London: Blackwell, 1967 – Vol. 33. July. – P. 49–67.
345. Jackendoff R. *Semantic and Cognition (Current Studies in Linguistics)*. – Cambridge; London: MIT Press, Cambridge, 1985. – 400 p.
346. Jespersen O. *Growth and structure of the English language*. – Oxford: Basil Blackwell, 1956. – 244 p.
347. Kaplan Jeffrey P. *English Grammar: Principles and Facts*. – N. J., 1995. – 438 p.
21. Quirk R. and Others. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. – Essex: Longman, 1999. – 1779 p.
348. Katz J. *Semantic theory*. – New York: Harper & Row, 1972. – XXVIII. – 463 p.
349. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. – Chicago. 1980. – 242 p.
350. Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor and Thought*. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1993. – 308 p.
351. Leech G.N. *Semantics: The study of Meaning*. – 2-nd ed. – London: Harlow Longman Penguin, 1981. – 383 p.
352. Lyons J. *Language Meaning and Context* // *Language and Linguistics*. – London: Glasgow. – 1984. – P. 290–312.
353. Lyons J. *Linguistic Semantics* // *Introduction*. – Cambridge: Cambridge Univer. Press. – 1995. – P. 7–14.

354. Marchand H. Phonology, morphology and word - formation // Neu philologische Hiffeilungen, 1951. – Vol. LII. –№3 – 4. – P. 1104 – 1156.
355. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation – Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 2017. – 600 p.
356. Meyer Ch.F. Introducing English linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 259 p.
357. Morozova I. B., Pozharytska O.O. Literary Characters and their Verbal Mimicry through the Prism of Gestalt Analysis // Arab World English Journal (AWEJ). 2021. Volume 12. Number 2, June 2021. – P. 457–468
358. Morris Ch. Foundation of the Theory of Signs. International Encyclopedia of United Science. – Chicago, 1947. – Vol. 2. – P. 240.
359. Nida E. Componential Analysis of Meaning. The Hauge. – Paris: Mouton, 1975. – 272 p.
360. Ogden C. K. The Meaning of Meaning. – London, 1946. – 198 p.
361. Palmer F. R. Semantics: the Study of Meaning – 2nded. – Cambridge: Cambridge Univer. Press. – 1981. – 206 p.
362. Plag Ingo Word-forming in English – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 250 p.
363. Shaff A. Introduction to Semantics / In Language and Cognition. – New York; Oxford: Pergamon Press, 1962. – 138 p.
364. Shkarupin, V. I. On the specifics of prefixing in modern English. Problems of the Germanic languages morphological structure. Moscow: Publishing House. 1963. – P. 146–154.
365. Stern G. Meaning and change of menaing. – Goteborgs: Hogskolasorsskriff, 1932. – 190 p.
364. Thomas, Tsoi. Etymology, Morphology, Phonology, Semantics. So many negative prefixes. 2008. URL: <http://www.linglish.net/2008/09/15/so-many-negative-prefixes>.
367. Ullman St. Semantics. An Introduction into science of meaning. – Oxford: Beackwell, – 1962. – 278 p.

368. Ullman St. Words and their meanings. – Canberra: Australian National Univer. Canberra, 1974. – 23 p.
369. Urdang L. Prefixes and other word-initial elements of English: A compilation of nearly 3.000 common and technical free forms, bound forms and roots that frequently occur at the beginning of the words. – Detroit (Michigan): Gale Research Company, 1984. – 531 p.
370. Weinrich U. Empirical foundations for a theory of Language change. – London, 1968. – 248 p.
371. Weirzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt. – Moscow, 1972. – 686 p.
372. Wierzbicka A. Semantics: Primes and Universals. – Oxford, 1996. – 260 p.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

- Ахманова О. С. Словник лінгвістичних термінів. – Москва: Книжковий дім «Ліброком» 5-е вид. – 2010. – 576 с.
- Білінський М. Е. Синоніміка англійського дієслова. Словник семантичних відстаней. – Львів: Світ, 1999. – Т. XXXVI. – 381 с.
- Васильева Н. В. Термин // Лингвистический энциклопедический словарь / ред. Ярцева В. Н. – М.: сов. энцикл., 1990. – С. 508–509.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1725 с.
- Зацний Ю. А. Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови: англійсько-український словник. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. – 268 с.
- Кубрякова Е. С. Словообразование // Лингвистический энциклопедический словарь. – Москва: Советская энциклопедия, 1990. – С. 331.
- Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава; Київ: Довкілля, 2006. – 716 с.
- Філософський енциклопедичний словник / ред. кол. В. І. Шинкарук та ін. – Київ: Абрис, 2002 – 401 с.
- Юридичні терміни. Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко та ін. – Київ: Либідь, 2004. – 320 с.
- British National Corpus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corpus.byu.edu/bnc/>
- Davies, Mark, 2015, «Corpus of Contemporary American English (COCA)», Harvard Dataverse, V2 <https://doi.org/10.7910/DVN/AMUDUW>
- Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/>
- Collin P. H. Dictionary of Law. – 2nd ed. by Collin Peter, Oxford University Press. – 258 p.
- Electronic Lexical Database, copyright, Princeton University, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wordnet.princeton.edu/perl/webwn> .

Encyclopædia Britannica: www.britannica.com

Encyclopedia of Language and Linguistics [2nd edition] (Elsevier. Nov. 2005). URL:
<http://www.sciencedirect.com>

Flood W. E. Scientific words: The structure and meaning. An explanatory glossary of about 11500 word-elements (roots, prefixes, suffixes), which inter into the formation of scientific terms / W. E. Flood. – Westport, Conn.: Greenwood Pr., 1974. – 220 p.

Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – Oxford: Oxford Press, 2001. – 792 p.

Longman Dictionary of Contemporary English – London: Harlow and Pitman Press, 1996. – 1303 p. [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL:
<https://www.ldoceonline.com/>

Merriam – Webster Online – As Cited from URL:
<http://www.m.w.com/cgi-bin/dictionarybook> = Dictionary & Va = transcription. – April, 12.2005.

Oxford Dictionaries Online [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://oxforddictionaries.com/>

Richard A. Spears, Ph. D. McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms. – 2005 by McGraw-Hill Companies, New York, San Francisco, Lisbon, London, Madrid, Mexico City, 1098 p.

Roget's International Thesaurus / rev. by R. L. Champan. – 4th ed. – New York, London & Glasgow: Harper Collins Publ, 1991. – 1317 p.

Scribner Dictionary by William D. Halsey (editorial director). – California: Macmillan & Publishing Company/ Mission Hills, 1986 – 1190 p.

The Concise Oxford Dictionary of Linguistics [3rd edition] /ed. P.H. Matthews. Oxford: Oxford University Press, 2003. – 245 p.

The Encyclopedia Americana: international edition complete in thirty volumes
<https://archive.org/details/encyclopediaamer04danb>.

The Oxford Dictionary of New Words. Oxford. New York, 1997.

Webster's New Explorer Dictionary & Thesaurus. Springfield / ed. by Merriam Webster.

– New York: Federal Street Press, 1964. – 2230 p.

Webster's Third New International Dictionary of the English Language [Электронный

ресурс]. – Режим доступа: <http://www.britannica.com/ebchecked/topic638670> .

<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/able>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

РЕЄСТР ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПРЕФІКСІВ
СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

ПРЕФІКС	ВИЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	ВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
<i>a-</i>	<i>without, devoid of</i>	<i>Без, позбавлений чогось</i>
<i>ac-/ad-/ar- /as-/at/</i>	<i>to express direction or motion toward or nearness to</i>	<i>Виразити напрям, рух або наближення до чогось</i>
<i>af-/al-</i>	<i>before, during the period of time preceding a particular event</i>	<i>Перед, протягом періоду часу, щопередуватиме подію</i>
<i>an-</i>	<i>not, without</i>	<i>Не, без</i>
<i>anti-</i>	<i>opposed to, against, rival, false</i>	<i>На відміну від, проти, суперечити, помилятися</i>
<i>ap-(apo-)</i>	<i>off, from, away from</i>	<i>Припинити переговори, далеко від</i>
<i>audio-</i>	<i>combining form relating to hearing</i>	<i>Об'єднана форма, що стосується слуху</i>
<i>auto-</i>	<i>combining form by the or one's self, self</i>	<i>Об'єднана форма, що стосується самостійності</i>
<i>be-</i>	<i>throughout, all around, all over, about, make cause to be, furnish with</i>	<i>Через, навколо, скрізь, біля, робити причину присутності, обставляти</i>

bi-	<i>involving two, twice</i>	<i>За участю двох, двічі</i>
circum-	<i>around, about</i>	<i>Навкруги, приблизно, близько</i>
co-	<i>(with, together) coagulate, to change from liquid into a thickened mass</i>	<i>(З, разом) згортатися, переходити з рідкої в густу масу</i>
col-/com-, con-/cor-	<i>association with, together</i>	<i>З, для, від, до, незважаючи на, водночас, спільно, навкруг</i>
contra-	<i>against, opposite</i>	<i>Проти, всупереч, навпроти</i>
counter-	<i>in opposition to, against, in return, corresponding to</i>	<i>На противагу, проти, натомість, відповідно до</i>
cyber-	<i>relating to the culture of computers, information technology and virtual reality</i>	<i>Пов'язані з культурою комп'ютерів, інформаційних технологій і віртуальної реальності</i>
de-	<i>opposite of, absence of, not, undoing of</i>	<i>Виконувати дію протилежну за значенням дії основи дієслова, відсутність, скасування</i>
dis-	<i>lacking of, without</i>	<i>Відсутність, без, крім</i>
e-/ex-	<i>out of or from, thoroughly, completely, former, prevision</i>	<i>З-за, цілком, зовсім, колишній, минулий, передбачення</i>
em-/en-	<i>to put in, into or on, to cover or surround with, make</i>	<i>Вкладати, задіяти, прикривати, оточувати, чинити</i>
extra-	<i>outside, beyond, besides</i>	<i>Назовні, поза межами, крім того, до того ж</i>

fore-	<i>situated at or near the front, in front, beforehand, prior</i>	<i>Розташований попереду або поблизу, зазделегідь</i>
hydro-	<i>of or relating to water</i>	<i>Те, що стосується води</i>
hyper-	<i>above, excessively</i>	<i>Над чимось, зверху, перевищення норм або ж вищості за якістю, розміром</i>
il-, im-/in-, ir-	<i>lacking of, absence, fully, strongly</i>	<i>Брак, відсутність, цілком, рішуче</i>
infra-	<i>below, beneath</i>	<i>Недостатня дія, нижча за свою активність</i>
inter-	<i>one with the other, together, between or among</i>	<i>Разом, серед чогось, між певними групами</i>
intra- (intro-)	<i>into, inward, within, on the inside</i>	<i>Усередині, в межах чогось</i>
macro-	<i>large, long, great</i>	<i>Щось велике, помітне, довготривале</i>
mega-	<i>large, great, multiplied by a million</i>	<i>Численний, великий, помножений на мільйон</i>
micro-	<i>very small, minute, enlarging</i>	<i>Щось, що має дуже маленькі розміри, таке, що важко помітити неозброєним оком, дріб'язковий</i>
mini-	<i>smaller or shorter than usual</i>	<i>Зменшена копія чогось або щось незначне за розміром</i>

<i>mis-</i>	<i>wrongly, improperly</i>	<i>Протилежне значення основи дієслова (не вірно, не правильно, неналежним чином)</i>
<i>multi-</i>	<i>more than one or two, many</i>	<i>Більше одного або двох, багато</i>
<i>non-</i>	<i>failure or lack of, not</i>	<i>Провал або відсутність</i>
<i>out-</i>	<i>external, outside, more than or better than</i>	<i>Ззовні, більше ніж або краще ніж</i>
<i>over-</i>	<i>too much, too highly, from above to below, around, down,</i>	<i>«Недо-», «під-», надмірність стану, дії</i>
<i>photo-</i>	<i>relating to or produced by light or photography</i>	<i>Пов'язане зі світлом, фотографією або створене за допомогою світла</i>
<i>poli-(poly-)</i>	<i>more than one, many, much</i>	<i>Більше ніж один, багато</i>
<i>post-</i>	<i>after in time or order, later</i>	<i>Щось стоїть, йде, відбувається після чогось</i>
<i>pre-</i>	<i>before in place, time, order, position, or rank</i>	<i>Передування чогось чомусь те, що стоїть перед чимось або було до чогось</i>
<i>re-</i>	<i>again, back</i>	<i>Повторення дії</i>
<i>retro-</i>	<i>backward, back or behind</i>	<i>Назад, позаду</i>
<i>semi-</i>	<i>half, partly, not completely</i>	<i>Наполовину, частково, не повністю</i>
<i>sub-</i>	<i>under, below, to obey someone or something</i>	<i>Під чимось, нище, підпорядковуватися комусь або чомусь</i>

super-	<i>higher or greater, superior, an excessive extent, quality or degree</i>	<i>Перевищення норми, обсягу, якості, ступеня і т.д.</i>
sur -	<i>over, above, beyond</i>	<i>Над, понад, поза</i>
thermo-	<i>relating form to «heat»</i>	<i>Відношення форми до «тепла»</i>
trans-	<i>across, through, over, so as to change completely</i>	<i>Через щось, перехід з одного стану в інший, а також зв'язки, з'єднання різних предметів, явищ тощо</i>
ultra-	<i>beyond in space, what is usual or moderate, excessively, extremely, on the other side of</i>	<i>Щось, що знаходиться за межами чогось, над, понад чимось, щось крайнє</i>
un-	<i>lacking of, without, deprived of, reversal of the action</i>	<i>Відсутність, без чогось, позбавлений чогось, повна зміна дії, протилежне значення</i>
under-	<i>situated or located in a lower place or position, enveloped by a surface or covering, smaller or less than is usual in degree or amount</i>	<i>Розташований у нижчому місці чи положенні, огорнутий поверхнею чи покриттям, менший, ніж зазвичай у ступені чи кількості</i>
up-	<i>upward</i>	<i>У значенні вгору, догори</i>

**АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ГЛОСАРІЙ ПРЕФІКСАЛЬНИХ
ДІСЛІВ–ТЕРМІНІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ГУМАНІТАРНИХ І ПРИРОДНИЧИХ НАУК**

ПРЕФІКСАЛЬНЕ ДІСЛОВО	СЛОВНИКОВА ДЕФІНІЦІЯ (загальноживаного та спеціального значень)	УКРАЇНСЬКИЙ ВІДПОВІДНИК
<i>to account</i>	1) <i>to consider, to recognize</i> 2) <i>have responsibility</i>	1) <i>вважати, визнавати</i> 2) <i>нести відповідальність</i>
<i>to assail</i>	1) <i>sharply criticize</i> 2) <i>to advance</i>	1) <i>різко критикувати</i> 2) <i>наступати</i>
<i>as-cribe</i>	1) <i>attribute</i> 2) <i>to account for</i>	1) <i>приписувати</i> 2) <i>відносити за рахунок</i>
<i>to attest</i>	1) <i>testify</i> 2) <i>to take an oath</i>	1) <i>засвідчувати</i> 2) <i>приводити до присяги</i>
<i>affiliate</i>	1) <i>to join</i> 2) <i>adopt</i>	1) <i>приєднуватися</i> 2) <i>усиновляти</i>
<i>allocate</i>	1) <i>reserve, reserve</i> 2) <i>assign, distribute</i>	1) <i>резервувати, бронювати</i> 2) <i>призначати, розподіляти</i>

<i>antique</i>	1) <i>wearout</i> 2) <i>growold</i>	1) <i>зношуватися</i> 2) <i>старіти</i>
ap-(apo-) <i>appeal</i>	1) <i>appeal, beg</i> 2) <i>fileanappeal</i>	1) <i>звертатися, благати</i> 2) <i>подавати апеляцію</i>
<i>toat-test</i>	1) <i>confirm, testify</i> 2) <i>lead to an oath</i>	1) <i>підтверджувати, свідчити</i> 2) <i>приводити до присяги</i>
<i>audiovisualize</i>	1) <i>to use hearing and sight</i> 2) <i>audio-visualize (provide simultaneous image and sound playback)</i>	1) <i>використовувати на слух та зір</i> 2) <i>аудіовізуалізувати (забезпечувати одночасно відтворення зображення та звукового супроводу)</i>
<i>autocriticize</i>	1) <i>self-criticize</i> 2) <i>self-condemn</i>	1) <i>самокритикувати</i> 2) <i>самоосуджувати</i>
<i>besiege</i>	1) <i>surround</i> 2) <i>cling, infest</i>	1) <i>оточувати</i> 2) <i>брати в облогу</i>
<i>bisect</i>	1) <i>divide in two, cut in half</i> 2) <i>to cross</i>	1) <i>ділити надвоє, розрізати навпіл</i> 2) <i>перетинати</i>
<i>circumscribe</i>	1) <i>order, limit</i> 2) <i>outline</i>	1) <i>наказувати, обмежувати</i> 2) <i>окреслювати</i>

<i>cohere</i>	1) <i>keep together</i> 2) <i>logically combine</i>	1) <i>утримувати разом</i> 2) <i>логічно поєднувати</i>
<i>col-/com-, con-/ cor-</i> <i>collaborate</i> <i>collect</i>	1) <i>cooperate</i> 2) <i>cooperate with the enemy</i> 1) <i>gather, collect</i> 2) <i>takeover</i>	1) <i>співпрацювати</i> 2) <i>співпрацювати з ворогом</i> 1) <i>збирати, колекціонувати</i> 2) <i>заволодівати</i>
<i>commute</i>	1) <i>replace</i> 2) <i>reduce the punishment</i>	1) <i>замінювати</i> 2) <i>пом'якшувати покарання</i>
<i>con-fine</i>	1) <i>limit</i> 2) <i>imprison</i>	1) <i>обмежувати</i> 2) <i>ув'язнювати</i>
<i>corroborate</i>	1) <i>reinforce, confirm</i> 2) <i>support</i>	1) <i>підкріплювати, підтверджувати</i> 2) <i>підтримувати</i>
<i>contravene</i>	1) <i>deny</i> 2) <i>to violate</i>	1) <i>заперечувати</i> 2) <i>порушувати</i>
<i>counterpurchase</i>	1) <i>contradict, oppose</i> 2) <i>resist purchase or acquisition</i>	1) <i>суперечити, протидіяти</i> 2) <i>протистояти купівлі або здобутку</i>
<i>cyberconflict</i>	1) <i>strongly conflict</i> 2) <i>strongly disagree</i>	1) <i>сильно конфліктувати</i> 2) <i>сильно суперечити</i>

<i>disaffirm</i>	1) <i>deny</i> 2) <i>to cancel the decision (incourt)</i>	1) <i>заперечувати</i> 2) <i>скасовувати рішення (у суді)</i>
<i>e-/ex- exceed</i>	1) <i>exceed</i> 2) <i>to violate</i>	1) <i>перевищувати</i> 2) <i>порушувати</i>
<i>exonerate</i>	1) <i>make it easier</i> 2) <i>justify, release</i>	1) <i>полегшувати</i> 2) <i>виправдовувати, звільняти</i>
<i>emancipate</i>	1) <i>release</i> 2) <i>untie</i>	1) <i>звільняти</i> 2) <i>розкріпачувати</i>
<i>en-close</i>	1) <i>limit, surround</i> 2) <i>invest (tax)</i>	1) <i>обмежувати, оточувати</i> 2) <i>вкладати (податок)</i>
<i>en-dow</i>	1) <i>to provide, endow</i> 2) <i>provide materially</i>	1) <i>надавати, наділяти</i> 2) <i>матеріально забезпечувати</i>
<i>extradite</i>	1) <i>issue</i> 2) <i>betray (a criminal)</i>	1) <i>видавати друком</i> 2) <i>видавати (злочинця)</i>
<i>foreclose</i>	1) <i>exclude</i> 2) <i>deprivation of rights</i>	1) <i>виключати</i> 2) <i>позбавлення прав</i>
<i>hypercriticize</i>	1) <i>strongly criticize</i>	1) <i>сильно критикувати</i>

	2) <i>strongly condemn</i>	2) <i>сильно осуджувати</i>
<i>il-, im-/in-, ir-</i>	1) <i>illuminate</i>	1) <i>висвітлювати,</i> <i>освітлювати</i>
<i>illuminate</i>	2) <i>distinguish</i>	2) <i>роз'язнювати</i>
<i>ill-use</i>	1) <i>inept use</i>	1) <i>невміло користуватися</i>
	2) <i>behave badly</i>	2) <i>погано поводитися</i>
<i>immure</i>	1) <i>wall up</i>	1) <i>замуровувати</i>
	2) <i>imprison</i>	2) <i>ув'язнювати</i>
<i>induct</i>	1) <i>familiarize yourself</i>	1) <i>ознайомитися</i>
	2) <i>appoint to a position</i>	2) <i>призначати на посаду</i>
<i>irritate</i>	1) <i>tease</i>	1) <i>подрознювати</i>
	2) <i>cause excitement,</i> <i>annoy</i>	2) <i>викликати збудження,</i> <i>дратувати</i>
<i>infrastructure</i>	1) <i>systematize</i>	1) <i>систематизувати</i>
	2) <i>organize</i>	2) <i>організовувати</i>
<i>intercept</i>	1) <i>interrupt, stop</i>	1) <i>переривати, припиняти</i>
	2) <i>break the connection;</i>	2) <i>порушувати зв'язок;</i>
<i>interbank</i>	1) <i>to group</i>	1) <i>угруповувати</i>
	2) <i>invest money</i>	2) <i>вкладати гроші</i>

<i>interchange</i>	1) <i>change</i> 2) <i>exchange</i>	1) <i>змінювати</i> 2) <i>обміняти</i>
<i>intra- (intro-)</i> <i>introduce</i>	1) <i>to represent</i> 2) <i>implement</i>	1) <i>представляти</i> 2) <i>запроваджувати</i>
<i>mistrust</i>	1) <i>distrust</i> 2) <i>suspect</i>	1) <i>недовіряти</i> 2) <i>підозрювати</i>
<i>output</i>	1) <i>output information</i> 2) <i>produce products</i>	1) <i>виводити інформацію</i> 2) <i>виробляти продукцію</i>
<i>overshadow</i>	1) <i>obscure</i> 2) <i>protect, guard</i>	1) <i>затемнювати</i> 2) <i>захищати, охороняти</i>
<i>photograph</i>	1) <i>take photo</i> 2) <i>store in memory</i>	1) <i>фотографувати</i> 2) <i>зберігати в пам'яті</i>
<i>poli-(poly-)</i>	1) <i>more than one, many</i> 2) <i>to subject to smth</i>	1) <i>багато, полі</i> 2) <i>піддаватись чомусь багаторазовому</i>
<i>postpone</i>	1) <i>distract</i> 2) <i>put aside, delay, put off, lay over</i>	1) <i>відволікати</i> 2) <i>відкладати, відстрочувати</i>
<i>prejudice</i>	1) <i>spoil</i> 2) <i>cause prejudice</i>	1) <i>псувати</i> 2) <i>викликати упередження</i>
<i>respite</i>	1) <i>take a break</i>	1) <i>робити перерву</i>

	2) <i>postpone the execution of the judgment or payment</i>	2) <i>відкласти виконання вироку або платежу</i>
<i>retrograde</i>	1) <i>break down, disimprove</i> 2) <i>retreat, go away(military)</i>	1) <i>погіршуватися</i> 2) <i>відступати, відходити (військ.)</i>
<i>seminate</i>	1) <i>plant, seed</i> 2) <i>spread (views, etc.)</i>	1) <i>сіяти</i> 2) <i>поширювати (погляди тощо)</i>
<i>subscribe</i>	1) <i>signup, subscribe</i> 2) <i>contribute money</i>	1) <i>підписатися</i> 2) <i>жертвувати (гроші)</i>
<i>superannuate</i>	1) <i>to reject something as outdated (old-fashioned)</i> 2) <i>transfer to pension</i>	1) <i>відхилити щось як застаріле (старомодне)</i> 2) <i>переводити на пенсію</i>
<i>surcharge</i>	1) <i>overload</i> 2) <i>charge an additional fee, demand too high a price</i>	1) <i>перевантажувати</i> 2) <i>брати додаткову оплату, вимагати занадто високу ціну</i>
<i>transmit</i>	1) <i>to convey, to inform</i> 2) <i>broadcast</i>	1) <i>передавати, повідомляти</i> 2) <i>транслювати</i>
<i>ultra-</i>	1) <i>beyond what is usual</i> 2) <i>excessively, extremely</i>	1) <i>над, понад</i> 2) <i>надзвичайно, ультра</i>

<i>uncouple</i>	<i>1) break up with a friend 2) stop the relationship with the person</i>	<i>1) розлучитися з приятелем 2) припинити стосунки з людиною</i>
<i>undercut</i>	<i>1) clip, cut 2) knock down the price</i>	<i>1) підрізувати 2) збивати ціну</i>
<i>uprise</i>	<i>1) arise, appear, show up 2) rebel</i>	<i>1) виникати, з'являтися 2) повставати</i>

**СМИСЛОТВІРНА ПАРАДИГМА ДІЄСЛІВНИХ
ПРЕФІКСІВ–ТЕРМІНІВ ГУМАНІТАРНИХ І ПРИРОДНИЧИХ НАУК**

Таблиця 1

Центральне незмінне значення та периферійні смисли префіксальних дієслів за категоріями семантичної класифікації префіксального походження, їх функцій, стилістичного та граматичного значення

1. Семантична класифікація:	
a) заперечні префікси	<i>in-, un-</i> (not/reverse action) (inactivate – позбавляти активності, incommode – турбувати; unexposed – розкрити)
b) префікси, що позначають повторення або зворотну дію	<i>de-, re-, dis-</i> (decolonize – деколонізувати; revegetate – відновити рослинність; disconnect – відключати)
c) префікси, що позначають відношення часу, простору, ступеня	<i>inter-, hyper-, ex-, pre-, over-</i> (intersect – перетинатися; hyperoxidized – перебільшувати; pre-elect – переобирати; overdrug – надмірне вживання наркотиків)
2. Префіксальне походження:	
a) заперечне (німецьке)	<i>over-, under-</i> (overfeed – об’їдатися; undernourish – недогодувати)
b) римське	<i>in-, de-, ex-, re-</i> (incurve – вгинатися; demilitarize – демілітаризувати; exterminate – винищувати; rewrite – переписувати)

с) грецьке	<i>sym-, hyper-</i> (<i>sympathize</i> – співчувати; <i>hypertense</i> – збуджуватися)
3. Функція префіксів:	
а) перетворювальні префікси переносять похідні до іншої частини мови в порівнянні з їх початковою основою	<i>em-, de-</i> (<i>bronze</i> – засмагати, <i>to embronze</i> – недосмагнути; <i>bus</i> – їхати в автобусі, <i>to debus</i> – переїхати)
б) неперетворювальні префікси	<i>dis-, under-, un</i> (<i>to agree</i> – погоджуватися, <i>to disagree</i> – суперечити; <i>to go</i> – йти, <i>undergo</i> – зазнавати; <i>easy</i> – злегшувати, <i>uneasy</i> – тривожитися)
4. Стилiстичне значення:	
а) стилістично нейтральні	<i>un-, over-, re-</i> (<i>unriddle</i> – розгадувати; <i>oversee</i> – спостерігати; <i>resell</i> – перепродувати)
б) літературні	<i>ultra-, bi-</i> (<i>ultramodernize</i> – усучаснювати; <i>biform</i> – переоформлювати)
5. Граматичний тип префіксів:	
а) девербальний	<i>re-, over-, out-</i> (<i>rewrite</i> – переписувати; <i>overdo</i> – переробляти; <i>outstay</i> – витримати)

Дієсловні префікси та їх смислотвірний потенціал

ПРЕФІКС	ПРИКЛАД
Протилежне, негативне значення (Opposite, negative or reverse)	
<i>un-</i> (not/reverse action)	unavoid – не уникати; unmake – скасовувати, усувати (монарха); unmask – викривати
<i>ub-</i> (reverse action)	ubdicate – відмовлятися від чогось
<i>de-</i> (reverse action)	decompound – розкласти на частинки; defalcate – порушувати обов’язок; deforce – неправномірно утримувати чужу нерухомість
<i>dis-/di-</i> (apart)	dishonour – ганьбити; disapprove – засуджувати; disallow – забороняти
<i>im-</i> (not/reverse action)	immature – розвивати; immunize – захищатися імунітетом; impair – заподіювати збитки
Ступінь та якість (Grade and quality)	
<i>under-</i> (lower in grade/dignity)	underestimate – недооцінювати; underlet – здавати в суборенду; undertax – обкладати заниженим податком
<i>sub-</i> (below, under)	subscribe – підписувати; subjoin – долучати (до справи, документів); subrogate – замінити одного кредитора іншим
<i>up-</i> (higher or better)	upgrade – покращувати; uphold – затверджувати рішення; upset – засмучувати

Час (Time)	
<i>post-</i> (after, behind)	post-graduate – закінчувати післядипломну освіту; postmark – штемпелювати (лист); postpone – відстрочувати
<i>pre-</i> (before)	pre-elect – обирати заздалегідь; pre-empt – здійснювати переважне право купівлі; prejudge – виносити рішення до розгляду справи в суді
Розмір (Measure)	
<i>maxi-</i> (very long, very large)	maximize – максимізувати
<i>mini-</i> (small)	minimize – доводити до мінімуму; minify – зменшувати; minimalize – применшувати; minister – служити
<i>mega-</i> (great, large)	megapopularize – мегапопулізувати, megaphone – говорити в рупор
<i>micro-</i> (small)	microfilm – зробити мікрофільм (газети, каталогу чи іншого документа); micromanage – управляти з великим або надмірним контролем або увагою до деталей; micronize – розбити (речовину) на дуже дрібні частинки

Значення дієслівних префіксів з основними та другорядними семами

ПРЕФІКС	ЗНАЧЕННЯ	ПРИКЛАД
<i>co-</i>	joint, with, accompanying	<i>co-work</i> – співпрацювати; <i>coordinate</i> – узгоджувати; <i>cooperate</i> – сприяти, співпрацювати
<i>de-</i>	reverse action, get rid of	<i>de-emphasize</i> – зменшити важливість або видатність, яку надають чомусь; <i>devocalize</i> – виспівувати, висловлювати; <i>depress</i> – знижувати, пригнічувати
<i>dis-</i>	not, opposite of	<i>disagree</i> – суперечити, сваритися; <i>disapprove</i> – відкидати, осуджувати; <i>dislike</i> – роздратовувати
<i>dis-</i>	reverse action, get rid of	<i>disconnect</i> – роз'єднувати, відключати; <i>disinform</i> – критикувати
<i>fore-</i>	before, in front	<i>forearm</i> – озброюватися заздалегідь; <i>forecast</i> – передбачати; <i>forego</i> – відмовлятися, передувати
<i>mis-</i>	wrong, astray	<i>misinform</i> – неправильно інформувати; <i>misguide</i> – вводити в оману, неправильно спрямовувати; <i>misbehave</i> – погано поводитися; <i>misspell</i> – робити орфографічні помилки
<i>over-</i>	excessive, above	<i>overreact</i> – приймати близько до серця, надмірно реагувати; <i>overact</i> – перегравати, заходити надто далеко; <i>overbear</i> – переважати, пересилювати, подолати

<i>post-</i>	after, behind	<i>post-elect</i> – вирішити, вибрати; <i>post-graduate</i> – навчатися в аспірантурі; <i>post-date</i> – ставити пізнішу дату
<i>pre-</i>	before	<i>precast</i> – передрозподіляти, попередньо підсумувати; <i>pre-exist</i> – існувати раніше; <i>predominate</i> – переважати, домінувати, височіти
<i>pro-</i>	for, forward in, in favor of	<i>procreate</i> – продовжувати, давати потомство, плодити; <i>proscribe</i> – виганяти, осуджувати і забороняти; <i>prorogue</i> – відкладати, відстрочувати
<i>re-</i>	again, back	<i>redo</i> – переробляти, повторювати; <i>revisit</i> – повторно відвідувати; <i>rerun</i> – перезапустити, показувати вдруге; <i>reorganize</i> – повторно організовувати
<i>un-</i>	not, against, opposite of	<i>unarm</i> – роззброювати; <i>uncage</i> – розблокувати; <i>unroof</i> – зняти дах
<i>un-</i>	reverse action, deprive of, release from	<i>undo</i> – анулювати, губити, відкривати, розв'язувати; <i>untie</i> – звільняти, розплутувати, розв'язувати; <i>unlock</i> – розблокувати, відкривати, розмикати
<i>under-</i>	below, beneath, lower in grade or dignity, lesser, insufficient	<i>underact</i> – виконувати роль невизначено; <i>underpay</i> – недоплачувати; <i>undergo</i> – витримувати, зазнавати, проходити

<i>up-</i>	greater, higher or better	<i>upgrade</i> – оновлювати, підніматися; <i>uplift</i> – піднімати, підносити; <i>upheave</i> – хвилюватися
<i>with-</i>	against, back, away (from)	<i>withstand</i> – витримати, вистояти, протистояти; <i>withhold</i> – утримувати, відмовляти, зупиняти; <i>withdraw</i> – вилучити, виводити, відмовлятися

Продуктивні негативні префікси у процесі термінного смислотворення

ПРЕФІКС	ЗНАЧЕННЯ	ПРИКЛАД	ПЕРЕКЛАД
<i>un-</i>	<i>unleash</i>	<i>The failure of the talks could unleash more fighting</i>	<i>Вирішувати (find an answer to, explanation for, or means of effectively dealing with a problem)</i>
<i>dis-</i>	<i>disagree</i>	<i>The two approaches disagree about how to explain the decentralization in the 1960s and early 70s</i>	<i>Суперечити (have or express a different opinion)</i>
<i>de-</i>	<i>dethrone</i>	<i>The king was dethroned</i>	<i>Скинути з престолу, усувати (remove someone or something from something)</i>
<i>in-</i>	<i>insert</i>	<i>A steel rod was inserted into the small hole</i>	<i>Вставляти, вкладати (place, fit or thrust (something) into an other thing, especially with care)</i>
<i>a-</i>	<i>amiss</i>	<i>He amissed her for bad relationships between them</i>	<i>Ображатися, обурюватися (to take offense at; resent)</i>
<i>non-</i>	<i>nonstop</i>	<i>to nonstop flight or train</i>	<i>Зупиняти, блокувати, (anevent, action or process come to an end, cease to happen)</i>

<i>mis-:</i>	<i>mislay</i>	<i>Sometimes students' work does get lost or mislaid.</i>	<i>Загубити, покласти не на місце (to put something somewhere, then forget where you put it, lose)</i>

Таблиця 5

*Лексико–семантичні особливості дієслівно–префіксального словотворення
сучасної фахової англійської мови*

ПРЕФІКС	ЗНАЧЕННЯ	ПРИКЛАД	ПЕРЕКЛАД
<i>be-:</i>	<i>belittle</i>	<i>Don't belittle him (say he is unimportant)</i>	<i>Применшувати, зменшувати (make someone or something seem unimportant)</i>
<i>de-:</i>	<i>devalue</i>	<i>The government have devalued the currency</i>	<i>Зменшувати (shows that something is reduced)</i>
<i>dis-:</i>	<i>discredit</i>	<i>His remarks were taken out of context in an effort to discredit him</i>	<i>Позбавляти довір'я (harm the good reputation of someone or something)</i>
<i>mis-:</i>	<i>misconceive</i>	<i>She was frustrated by professors who consistently misconceived her essays</i>	<i>Неправильно уявляти (fail to understand correctly)</i>
<i>over-:</i>	<i>overhang</i>	<i>A concrete path overhung by trees.</i>	<i>Виступати над чимось, загрожувати (extend outward over)</i>
<i>re-:</i>	<i>reassign</i>	<i>He had been reassigned to another post</i>	<i>Визначати повторно (appoint someone to a different job or task)</i>
<i>un-:</i>	<i>unload</i>	<i>The meeting had been a chance to unload some of the feelings about her son</i>	<i>Розвантажувати (remove ammunition from a gun or film from a camera)</i>

<i>under-:</i>	<i>understaff</i>	<i>Classes were too large because the school was understaffed</i>	<i>Недоукомплектовувати персонал (provide an organization, department, etc. with too few staff members to operate effectively)</i>
<i>up-:</i>	<i>uproot</i>	<i>A revolution is necessary to uproot the social order</i>	<i>Викорінювати (move someone from their home or a familiar location)</i>

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Дудок А. Р. Семантика однозначних та багатозначних префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. м. Одеса. Випуск 43. Том 2. С. 98–101.
2. Дудок А. Р. Словотвірна семантика префіксальних дієслів – термінів гуманітарної сфери: Теоретичний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. м. Київ. Том 30 (69). № 4. Частина 2. С. 41–45.
3. Дудок А. Р. Методологічні засади дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. м. Ужгород, Випуск 13. Том 2. С. 58–63.
4. Дудок А. Р. Дериваційний та смислотвірний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської. *Іноземна філологія*. 2020. м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка. Випуск 133. С. 89–96.
5. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова англійської мови: Сучасні лінгвістичні парадигми. *Нова філологія*. 2021. м. Запоріжжя. Том 1. № 81. С. 117–122.
6. Дудок А. Р. Англійські префіксальні дієслова: семантичні трансформації та когнітивні механізми. *Науковий вісник ХДУ. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2021. м. Херсон. №1. С. 23–30.
7. Дудок А. Р. Інноваційна семантика префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2022. м. Харків. № 90. С. 18–2.
8. Дудок А. Р. Синонімічно-антонімічна парадигма префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2021. м. Острог. Вид-во НаУОА. Вип. 12(80). С. 7–9.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

1. Dudok A. Means and methods of expressing the senses in English prefixal verbs // Scientific journal of Polonia University. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnei*. 2020. № 42 NR 5. P. 19–25.
2. Дудок А. Р. Запозичені префіксальні форманти у дієсловах сучасної англійської мови // *Scientific Journal of Science and Education. A New Dimension. Philology*, IX (74), Issue: 251, 2021 Apr., P. 16–20.

Тези та доповіді на наукових конференціях

1. Дудок А. Р. Типові моделі відтворення смислів префіксальних дієслів засобами англійської мови. *Розвиток філологічних наук: Європейські практики та національні перспективи. Центр філологічних досліджень: Зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 25–26 жовтня 2019 р. С. 79–81. (заочна форма участі).*
2. Дудок А. Р. Семантика англійських префіксальних дієслів у гуманітарних науках. *Сторіччя від дня народження С. О. Гурського: Тези доп. щорічної звітної проф.-викл. конф., присв. сторіччю від дня народження С. О. Гурського, м. Львів, 6 лютого 2020 р. С. 63–65. (очна форма участі, усна доповідь).*
3. Дудок А. Р. Теорія та методика дослідження префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Перспективні напрямки розвитку економіки, підприємництва та права в умовах інтеграційних процесі: Зб. тез доп. наук. конф. проф.-викл. складу та аспірантів ЛТЕУ, м. Львів, 10–11 березня 2020 р. С. 358–360. (очна форма участі, усна доповідь).*

4. Дудок А. Р. Дери́ваційний потенціал префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Міжнародний центр науки і досліджень*: Зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. «Пріоритетні напрями наукових досліджень», м. Київ, 12–13 жовтня 2020 року. С. 55–56. (заочна форма участі).
5. Дудок А. Р. Словотвірний потенціал англійських префіксальних дієслів. *Львівський науковий форум*: Зб. матеріалів доп. учасн. міжнар. наук.-практ. конф. Актуальні проблеми сучасної науки та освіти. Львів, 9–10 листопада 2020 р. С. 41–42. (заочна форма участі).
6. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови. *Світла пам'ять професора Р. С. Помірка*: щорічна звітна проф. викл. конф. Львів. 4 лютого 2021 р. С. 64–66. (очна дистанційна форма участі, усна доповідь).
7. Дудок А. Р. Інтерференція і асиміляція дієслівних формантів у сучасну англійську мову *International Interdisciplinary Conference: «Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today»*. Київ, 7–8 травня 2021 р. С. 125–126. (заочна форма участі).
8. Дудок А. Р. Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення*: міжн. щорічна конф. тез доп. ЛТЕУ. Львів, 2–3 червня 2021 р. С. 360–362. (очна форма участі, тільки публікація тез).
9. Дудок А. Р. Структурні та лексико-семантичні параметри префіксальних дієслів сучасної англійської мови. *Світла пам'ять Кусько Катерини Яківни*: щорічна звітна проф.-викл. конф. тез доп. Львів, 6 лютого 2022 р. С. 75–76. (очна дистанційна форма участі, усна доповідь).
10. Дудок А. Р. Префіксальні дієслова сучасної англійської мови: механізми утворення інновацій. *Щорічна звітна професорсько-викладацька конференція присвячена 125-річному ювілею кафедри французької філології*. Рівне, 2–3 лютого 2023 р. С. 17–20. (очна дистанційна форма участі, усна доповідь).

11. Дудок А. Р. Сучасний вимір філологічних наук, м. Львів, 19–20 липня 2019 р., тези: Phenomenon of Bilingual Vagueness, Львів.: ГО «Наукова філологічна організація ЛОГОС. Сучасний вимір філологічних наук, УДК 80 (063), С. 70–74. (*заочна форма участі*).
12. Дудок А. Р. Student Interactive Conference: «Crisis Action. Solutions», Львів, Туган–Барановського 10, 212 ауд. 31 жовтня 2019 р. (*очна участь, усна доповідь*).